

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta

Ústav českých dějin

Diplomová práce

Bc. Anna Marie Drozdová

**České dívčí školství ve Znojmě ve 20.
století**

Czech girl education in Znojmo in 20th century

Praha 2012

Prof. PhDr. Milan Hlavačka, CSc.

Poděkování:

Chtěla bych tímto poděkovat všem, kteří mi pomáhali s vypracováním mé diplomové práce. Především vedoucímu práce Prof. PhDr. Milanu Hlavačkovi, CSc. za odborné rady, kolegům Mgr. Jířímu Mačudovi a PhDr. Jířímu Kacetlovi za pomoc při zpracovávání materiálů a v neposlední řadě paní Martě Mazenauerové, která mi již dříve poskytla svědectví ohledně návštěvy prezidenta Dr. Edvarda Beneše ve Znojmě v roce 1947, kdy jej jako učnice znojemské dívčí školy osobně obsluhovala. Dále zaměstnancům Státního okresního archivu ve Znojmě a Jihomoravskému muzeu ve Znojmě.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 26.7.2012

podpis

Anotace**Česky:**

Vývoj českého školství ve Znojmě, vývoj dívčího školství ve Znojmě, české dívčí školství ve Znojmě, německé dívčí školství ve Znojmě, ženská emancipace, národní obrození ve Znojmě, Odborná škola pro ženská povolání Vlasta ve Znojmě, osobnosti českého a dívčího školství ve Znojmě, životopisy, Jan Vlk, Eduard Krechler, Karel Polesný

English:

Development of Czech education in Znojmo, development of girl education in Znojmo, Czech girl education in Znojmo, German girl education in Znojmo, women's emancipation, national revival in Znojmo, Educational Association for Women's occupations "Vlasta" in Znojmo, personalities of Czech and girl education in Znojmo, biographies, Jan Vlk, Eduard Krechler, Karel Polesný

Obsah

Úvod.....	6
1. Počátky českého školství ve Znojmě a jeho vývoj do vzniku republiky	9
2. Dívčí průmyslová škola Kongregace dcer Božského spasitele a dívčí lyceum.....	28
2.1. Dívčí průmyslová škola Kongregace dcer Božského spasitele	28
2.2. Dívčí lyceum.....	29
3. Odborná škola pro ženská povolání Vlasta ve Znojmě, 1917-1949	30
3.1. Založení Vlasty a její začátky	30
3.2. Škola ve 20. letech první republiky	36
3.3. Činnost školy ve 30. letech	47
3.4. Září 1938 a druhá světová válka	56
3.5. Návrat po válce a konec školy	65
4. Německá odborná škola pro ženská povolání ve Znojmě (Deutsche öffentliche Fachschule für Frauenberufe in Znaim).....	77
5. Osobnosti spojené s bojem za české a dívčí školství ve Znojmě.....	86
5.1. Jan Vlk, zakladatel Besedy znojemské	86
5.2. Eduard Krechler	97
5.3. Dr. Karel Polesný.....	102
Závěr	105
Seznam pramenů a literatury	106
Obrazová příloha.....	108

Úvod

Průvodním jevem modernizace transatlantické civilizace byla také emancipace a participace. Tyto termíny vyjadřují snahu individua či celého společenství oprostít se vlastními silami a intelektem od nevyhovujícího sociálního prostředí a svazujících závislostí a stát se svobodným a svéprávným jedincem, respektive najít si svůj vlastní přístup k utváření veřejných záležitostí. V těchto termínech je skryto kantovské dědictví vyjádřené devizou *sapere aude*, která byla v 19. století po důkladné teoretické kritice společenských poměrů (hlavně stavovských privilegií) přenesena do liberální politické sféry. Emancipace a participace byla nejdříve heslem měšťanstva, nicméně tyto politicko-ideologické devizy byly později osvojeny za proměněné situace hnutím „čtvrtého stavu“. Propojení z nutností řešení sociální otázky a demokratizace politiky v brzkou ovládly veřejný prostor. Přenesení principu emancipace z vnitro-společenského prostředí na státoprávní rovinu vedlo pak k vytváření národně osvobozeneckým hnutím, respektive k bojům za (státně) národní samostatnost.

Výše zmíněné a částečně naznačené dva jevy, tedy emancipace a participace přispěly v průběhu 19. století k rozkladu tradičních sociálních vztahů a mocenských struktur. V důsledku rozpadu paternalistických, respektive patrimoniálních vztahů na venkově a odstraněním cechovní vázanosti ve městech došlo na jedné straně k velkému sociálnímu znejistění, na druhé straně však každé svéprávné individuum získalo značnou osobní svobodu a rozhodovací autonomii k naplňování osobních ambicí, existenčních potřeb a formování postoje k státní či jiné politické správě. Tyto procesy byly naplněny na jedné straně státoprávní desintegrací a sociální a politickou diferenciací, na straně druhé novou formou společenské integrace. Tou nejefektivnější a nejúčinnější formou integrace se stal prostřednictvím nacionální hnutí národní stát. Propojením ideálu národní integrace s principy liberalismu byl nalezen také nový model identity, či nová dimenze společenského bytí. Vše ale muselo být v průběhu první poloviny 19. století za pochodu předefinováno ze státně dynastických závislostí na (státně) národní zájmy, principy a instituce včetně nového pohledu na roli ekonomiky, respektive dobově řečeno národohospodářství, či úloh žen. Národní společenství využilo kromě moderních nacionálních principů i staré primordiální rodinné, kmenové, obyčejové či emocionální vzorce myšlení a chování k tomu, aby na svou stranu přitáhlo co nejvíce příslušníků stejného jazyka a smyšlení, a aby v národním společenství každé individuum našlo novou jistotu zakotvení, založeném na ochraně společných kulturně jazykových zájmů. Historicko-antropologické konstanty bytí byly poté politicky a ideologicky nově zaštitěny a institucionalizovány. Národní hnutí vzniklo na základě

emancipace, nicméně nakonec samo dospělo k integraci a k novému stmelování a ohraničení. Emancipace žen pak probíhala jiná forma stmelování uvnitř národní emancipace.

Během 19. století zažily české země vlnu dvojí emancipace, emancipace národní a emancipace ženské. Oboje hnutí velkým dílem myšlenkově založily a vyvolaly osvícenské ideje, jež mimo jiného hlásaly rovnost mezi lidmi bez rozdílu stavu. Jedním z impulzů k vzednutí české národní emancipace bylo postupné poněmčování českých elit trvajících od reformních dob. Marie Terezie a Josef II. usilovali o to, aby se němčina stala prostředkem byrokratizované komunikace. Prvním úkolem české národní emancipace bylo tak posílit národní školství a národní literární a jazykovědnou produkci.

Osvícenství prosazovalo všelidské zrovnoprávnění na poli národnostním, kulturním, náboženském apod., nikoliv však mezi mužem a ženou¹. Takové zrovnoprávnění přišlo na pořad dne až později. Protože soukromoprávní kodifikace byly založeny na charakteru vlastnických vztahů, byly ženy a i děti víceméně stále podřízeny svým mužům. Společnost od žen neočekávala ani nevyžadovala vzdělání, to bylo pro ženu zbytečné, neboť měla být dobrou hospodyní, matkou a manželkou, která byla v důsledku dědického a dispozičního práva ekonomicky závislá na svém muži. Představa ekonomicky nezávislé, vzdělané ženy byla pro tehdejší společnost příliš odvážná. I přes toto právní a mentální zakotvení se mnohé ženy začaly vymaňovat z vlastních i společenských konzervativních předsudků a s pomocí mužů, jako byli např. Karel Slavoj Amerling, Vojtěch Náprstek nebo Tomáš Guarrigue Masaryk, se upnuly na své sebevzdělání. Během druhé poloviny 19. století se „emancipistkám“ typu Karoliny Světlé podařilo vybudovat nejen kvalitní dívčí základní a střední školství a nakonec otevřít si přístup na univerzity. Nicméně kvalitní vzdělání ještě nezajišťovalo vhodné pracovní uplatnění.

„Boj“ za ženské vzdělání výrazně uspíšilo národní hnutí. Česká inteligence, tvořená ještě převážně muži, považovala za důležité, aby byla žena, jakožto matka a první vychovatelka svých dětí, vzdělaná a informovaná alespoň v základech různých oborů, neboť vychovává další generaci českého národa a má důležitý úkol – naučit své dítě lásce k vlasti a k národu. Vojta Náprstek jako první „teoreticky“ zdůvodnil úlohu žen k zachování národního jazyka, když napsal: „Z Vás vyrostou panny, z panen budou manželky a matky – k matkám se děti nejvíce tulí, jich se na věci nejvíce dotazují, k nim větší důvěrnost než k otcům mívají. Matky tedy mohou nejprvnější přirozenou lásku v outlá srdéčka dítek svých i k řeči mateřské

¹ Moderní terminologie používá výraz „gender“.

vštěpovati, neboť ony jsou nejprvnější jich učitelkyně.“² Matka na své dítě mluví a učí ho české řeči, proto ji musela výborně ovládat. A nejen českou řeč, ale i základy české historie či zeměpisu apod. Jednou z prvních profesí, kde žena mohla pracovat, byla učitelka a vychovatelka, pro tento obor pro dívky vznikaly postupně různé učitelské ústavy, např. Amerlingova Budeč.

Boj o ženské vzdělání a o pracovní místa nebyl ani v národním společenství jednoduchý. Někteří muži se obávali, že ekonomicky nezávislé ženy se jim stanou konkurencí na trhu práce. Vzdělaná žena navíc nebyla pro většinu mužů atraktivní. Většina vzdělaných žen zůstávala svobodná. Nicméně se v životě vyskytují situace, kdy žena často musí být výdělečně činná, například když ovdoví anebo z různých důvodů zůstane neprovdána. Navíc u žen a dokonce i dětí z nižších společenských tříd již bylo v 19. století celkem běžné, že pracovaly v továrnách, neboť manželův příjem nebyl pro rodinu dostatečný.

Za přelom boje o ženská práva může být považováno období první světové války, kdy většina mužů odešla na frontu a ženy je musely nahrazovat v jejich zaměstnáních. Tady se ukázalo, že je žena skutečně plnohodnotná pracovní síla. Popisovat průběh ženské emancipace a boj za jejich práva však nebude cílem této práce. Tato diplomová práce se zaměřuje především na vývoj dívčího školství ve městě Znojmě v 1. polovině 20. století. Konkrétně se jedná o Odbornou školu pro ženská povolání Vlasta ve Znojmě, založenou roku 1917 a trvající do roku 1949. Stručně se také zmíním o vývoji samotného českého školství ve městě, které mělo v 19. století většinu německého obyvatelstva, proto zavedení českého školství nebylo jednoduché. Pro přiblížení této situace mi poslouží práce Dr. Karla Polesného *České školství ve Znojmě 1881-1918* z roku 1931. Jako základ práce o škole Vlastě použiji práci ředitele Eduarda Krechlera *Třicet let „Znojmské Vlasty“* z roku 1947. Samozřejmě nemůže chybět ani využití bohatého fondu Státního okresního archivu ve Znojmě k tématu, včetně výročních zpráv školy (ze kterých ostatně E. Krechler vycházel ve své práci a které vycházely v tiskárně Josefa Jahody ve Znojmě). Ve Znojmě existovalo i německé dívčí školství, kterému chci také věnovat kapitulu. Ke konci práce si neodpustím stručné životopisy několika osob, jež se o budování nejen Vlasty, ale i českého školství výrazně zasloužily.

² MALÍNSKÁ, Jana. *Do politiky prý žena nesmí – proč?.* Praha, 2005, s. 25.

1. Počátky českého školství ve Znojmě a jeho vývoj do vzniku republiky

Při hledání počátků českého školství ve Znojmě se musíme nejdříve poohlédnout k založení vůbec prvního českého spolku v tomto městě, znojenské Besedy. Vlna národního obrození přišla do tohoto města poněkud opožděně. Ne snad proto, že by zde chyběla česká inteligence, ale spíš kvůli tomu, že většina zdejšího obyvatelstva byla německá a česká část obyvatel nebyla ještě úplně sjednocená. První impuls k semknutí se dohromady přišel až v roce 1869, kdy znojenská radnice usilovala o zrušení titulu královského města Znojma, neboť tento titul odkazoval na spojitost s českými zeměmi, a to chtěli znojemští Němci ukončit.

Právě v této pro Čechy nepříznivé situaci se ve městě začíná aktivně projevat c. k. notář Jan Vlk s návrhem založit ve Znojmě český spolek nazvaný Beseda znojenská. Stanovy, sepsané právě Janem Vlkem, byly úředně schváleny v dubnu 1870 a tím pádem se mohla rozběhnout vlastenecká činnost spolku sdružujícího zejména českou inteligenci, měšťanstvo a úřednictvo a sjednocující české obyvatelstvo města Znojma i jeho okresu, předsedou spolku byl zvolen právě její zakladatel Jan Vlk. Znojenská beseda měla mnoho cílů a úkolů – založit české divadlo (ve stávajícím městském divadle se nesmělo hrát česky), českou čítárnu i knihovnu, český peněžní ústav a v neposlední řadě zavést české školství, mateřskou a obecnou školu počínaje. Sama Beseda na všechny úkoly nestačila, proto z jejího popudu postupně vznikaly další české spolky, většinou úzce s besedou propojené. Prvním byl český peněžní ústav nazvaný Vzájemná záložna z roku 1871, ta byla právě těsně napojena na Besedu. První samostatnou českou korporací ve Znojmě po Besedě se stal Řemeslnický spolek z roku 1880. Posléze vznikaly další spolky.

Pro nás je nyní důležitý spolek Matice školská znojenská, mající za cíl a úkol vybudovat síť českého školství ve Znojmě. Hlavním pramenem a materiálem k tomuto problému mi je publikace vydaná Dr. Karlem Polesným *České školství ve Znojmě 1881-1918* z roku 1931.³ Dr. Polesný velmi podrobně s využitím všech jemu dostupných pramenů popisuje vývoj českého školství ve Znojmě od jeho počátků po vznik Československé republiky, literatury k tématu je v té době velmi poskrovnu, většinou starší německé publikace. Pro doplnění několika informací využiji publikaci od Julia Wisnara *Heimatskunde des politischen Bezirkes Znaim. I. historisches Teil. Heft 10. Die Stadt Znaim (Gotteshäuser und Schulen)* z roku 1899, tato práce však obsahuje stručné údaje o znojenských školách pouze do roku 1898.

³ Následující text bude převážně výtah z Polesné publikace, neboť nás jeho práce opravdu zahrnuje vyčerpávajícími podrobnostmi, shrnu v něm to nejpodstatnější.

Ve městě Znojmě v 19. století neexistovala škola s českým vyučovacím jazykem. Roku 1870 se zakládala nová dívčí měšťanská škola, městský zastupitel Martin Peschak navrhl, aby se na této škole vyučovalo i češtině. Návrh neprošel, ačkoli město nebylo ryze německé, mělo českou menšinu, okres samotný byl převážně český, německé školství však bylo vhodným nástrojem pozvolné germanizace. Značná část znojemských Čechů pocházela právě z vesnic okresu, proto byli Češi Němci považováni za přistěhovalce, živel, který do města nepatří.

Podnět k zřízení české obecné školy vzešel z návrhu Josefa Zichy, auskultanta při okresním soudu a besedního jednatele. Pro tento účel byl založen ve Znojmě čtvrtý český spolek, Matice školská znojemská. Roku 1878 vznikla Matice školská v Brně, roku 1880 Ústřední Matice školská v Praze. Po jejich vzoru byly sepsány stanovy 19. září 1880, schváleny byly 18. listopadu místodržitelstvím v Brně, v čele stanul opět Jan Vlk. Prvním dokumentem spolku bylo svolání „Příznivcům národního školství“⁴ z 6. února 1881, ustavující valná hromada se konala v březnu. Ve stanovách se přímo píše o působení spolku: „Školská Matice Znojemská jest spolek, jenž sobě obral za účel utvořiti dobrovolnými příspěvky a dary fond ku zařízení a vydržování české obecné školy ve Znojmě.“⁵ V plánu bylo otevřít školu hned na školní rok 1881/1882, a tak ještě 6. února Matice poslala příslušnou žádost Zemské školní radě v Brně, která povolení otevřít školu vydala 15. září 1881.⁶

Krom Jana Vlka se na chodu spolku v jeho počátcích podepsaly různé znojemské osobnosti jako např. soukromý úředník Josef Jurda, knihkupec M. E. Příborský, hodinář Jan Macoun, mydlář Josef Lacina, významný obchodník A. F. Petertill, soukromník Vojtěch Linhart, c. k. collectant Ignaz Fröhlich, obchodník Johann Höfer, poštovní úředník M. Růžička, obchodník Tomáš Valla, obchodník Matěj Svoboda, advokátní koncipient JUDr. Machač, soukromník František Rokoš, F. Felber a další. Členové byly čestní, zakládající, přispívající a skuteční. Spolek řídila valná hromada a výbor sestávající z devíti členů a třech náhradníků. Vesměs na rok se volili tři revizoři účtů, předseda, jeho náměstek, jednatel, pokladník a dozorce školy, dohlížející zejména na vhodné umístění školy i učeben, v jakém stavu byly udržovány místnosti, opatření školními potřebami a pomůckami apod. Výboru příslušelo ustavit škole ředitele a učitele.

Při svých začátcích měl spolek 8 zakládajících členů (Vzájemná záložna ve Znojmě, Jan Vlk, JUDr. Jan Kozánek, JUDr. František Šrom, Mořic Příborský, Josef Jurda, Jan Macoun,

⁴ POLESNÝ, Karel. *České školství ve Znojmě 1881-1918*. Znojmo, 1931, s. 9.

⁵ Tamtéž, s. 10.

⁶ WISNAR, Julius. *Heimatskunde des politischen Bezirkes Znaim*. I. historisches Teil. Heft 10. Die Stadt Znaim (Gotteshäuser und Schulen). Znojmo, 1899, s. 161.

Jindřich Unger), 23 činných/skutečných (např. A. F. Petertill, Ignác Palliardi, Tomáš Valla, Josef Lacina a další) a 24 přispívajících (např. Jaroslav Palliardi, Josef Zicha a další).⁷

První finance byly získávány z výdělků divadelních představení znojenské Besedy, dále se pořádaly peněžní sbírky, i mimo Znojmo, a také ze svých zisků přispívaly i české peněžní ústavy. I přesto že se příspěvky scházely a do konce července 1881 bylo dáno dohromady 804 zlatých a 66 krejcarů na výdaj 29 zlatých, sama Matice školská znojemská na udržování české školy nestačila. Proto se obrátila na Ústřední matici školskou v Praze (dále jen ÚMŠ), s žádostí o pomoc. ÚMŠ se nabídla, že školu ve Znojmě zřídí sama, pokud znojemská Matice obstará prostory a opatří příslušné věcné náklady. Tím pádem znojemská Matice hledala vhodnou místnost pro školu a zahájila úřední jednání o povolení soukromé české obecné školy. Jako prozatímní prostory pro školu se využily místnosti v domě Tomáše Vally na rohu ulic Dolní Česká a Zámečnická č. 15. Školní zařízení se z nasbíraných peněz nakupovalo na poslední chvíli. Škola měla 12 lavic, šest dvojmístných a šest trojmístných, celkem pro 30 žáků, dále tabuli s podstavcem, učitelský stolek s dvěma židlemi, umyvadlo s konvicí stojící na stoličce, misky na houbu a křídly, teploměr, obraz císaře Františka Josefa I. jako dar od p. Freisera, obraz Brožíkova J. A. Komenského jako dar od pražského knihkupce F. A. Urbánka, Krista na kříži a ostatní drobné pomůcky. Prvním učitelem byl ustanoven Hanuš Klíma, který sem byl poslán ÚMŠ z chlapecké obecné školy na Smíchově, přijel do Znojma 15. září. Sám učitel musel chodit po českých bytech a provádět zápis budoucího žactva. Nakonec se zapsalo 34 dětí (během školního roku však počet vzrostl na 41).

První den vyučování se konal 26. září 1881, zahájen byl bohoslužbou (Dr. Polesný však neuvádí, v jakém kostele, pravděpodobně v kostele Nalezení sv. Kříže na Dolní České ulici, jež se nacházel v české čtvrti i blízko školy, navíc mše při závěrečných zkouškách se konala také tam), poté předseda Matice školské znojemské Jan Vlk odevzdal žactvo do učitelovy péče a po příchodu do třídy začalo vyučování.

Dalším úkolem bylo založení české mateřské školy, mateřským školám se říkalo opatrovna.⁸ Tu opět zřídila ÚMŠ v květnu 1882 v domě českého obchodníka Šinogla v Horní české ulici č. 36. Dům se však musel z prostředků znojemské Matice nejdříve zednický upravit, vymalovat pokoj pro učitelku a byly nakoupeny hračky a knihy. Otevřena byla 1. června 1882.⁹

⁷ POLESNÝ, Karel. *České školství ve Znojmě 1881-1918*. Znojmo, 1931, s. 11-12.

⁸ Tamtéž, s. 18.

⁹ WISNAR, Julius. *Heimatskunde des politischen Bezirkes Znaim*. I. historisches Teil. Heft 10. Die Stadt Znaim (Gotteshäuser und Schulen). Znojmo, 1899, s. 162.

23. července 1882 se v české obecné škole konala první veřejná zkouška. Začala ranní mší v kostele Nalezení sv. Kříže v dominikánském klášteře za zpěvu sboru znojemského skladatele Fibyho, poté se vykonala zkouška v místnostech školy, kam se ani všichni rodiče nemohli vejít, děti po zdařilé zkoušce dostaly nové knihy od knihkupce Urbánka z Prahy a odpoledne šly na výlet společně s dětmi z mateřské školy do Lesek, kde na ně již čekala hudební kapela. Děti tu pobýly až do soumraku, potom se vydaly zpět do Znojma s lampiony a zpívaly si při tom české písně. Tento průvod bychom mohli považovat za jakousi manifestaci českého obyvatelstva ve Znojmě – česká školní mládež zde poprvé pohromadě a za znění českých písniček.

Zápis do dalšího ročníku počet žactva zněkolikanásobil, jednak do druhého ročníku přibyli další žáci, celkem jich nyní bylo 88, jednak do prvního ročníku na rok 1882/1883 se tentokrát zapsalo 67 prvňáčků. Celkem tedy už 155.

Malice znojemská už nadále sama nestačila ani udržovat školu, zvládala to při jednotřídce, při dvoutřídce už stěží a v plánu byla až pětitřídka. Proto se Malice ještě roku 1881 rozhodla, aby se ze samostatného spolku ve Znojmě stal místní odbor ÚMŠ v Praze, formální přetvoření se událo až roku 1883, kdy se 23. září rozešla Malice školská znojemská a odkázala svůj majetek místnímu odboru ÚMŠ. Sám Jan Vlk se toho roku vzdal předsednictví ve spolku. Novým předsedou, tentokrát už odboru ÚMŠ, se stal významný a zámožný znojemský obchodník A. F. Petertill (rodina Petertillů založila a vlastnila ve Znojmě továrnu na sterilované okurky, krom toho se aktivně podíleli na kulturním i obrozeneckém životu ve Znojmě – členové Besedy znojemské i Malice školské znojemské, později odboru ÚMŠ), roku 1884 se předsedou stal J. Lacina, v letech 1885-1888 opět Petertill, v letech 1889-1896 předsedal znovu Jan Vlk, tedy až do své smrti.¹⁰

Mateřská škola již čítala 100 dětí, v roce 1883 se tedy rozhodlo otevřít druhou opatrovnu (od 4. července¹¹), prostory nalezla v Koželužské ulici č. 11 v Mühlbaurově domě. Ani dům Tomáše Vally už nestačil sloužit pro to množství žáků na školní rok 1882/1883, proto u něj zůstala pouze I. třída, II. se nejdřív usadila v domě na Velké Mikulášské ulici č. 12, ale místnost jednak nestačila, jednak domácí zvednul nájemné, proto se ještě ten rok třída přestěhovala do Lesslova domu v Horní České ulici č. 28. Na další školní rok však dal české škole Lessel výpověď a místo pronajal škole německé. A tak umístil Valla I. třídu v přízemí svého domu, II. třídu v prvním patře (domu Tomáše Vally se dlouho říkalo „Česká škola“) a

¹⁰ POLESNÝ, Karel. *České školství ve Znojmě 1881-1918*. Znojmo, 1931.

¹¹ WISNAR, Julius. *Heimatskunde des politischen Bezirkes Znaim*. I. historisches Teil. Heft 10. Die Stadt Znaim (Gotteshäuser und Schulen). Znojmo, 1899, s. 162.

III. třída byla v domě Jurdově na tehdejší Divišově náměstí č. 1 (dnešní náměstí Svobody). Obě opatrovny zůstaly na svých místech v Horní České ulici a v Koželužské ulici. Ani tak však prostory pro množství žáků nestačily a muselo se přikročit k opatření, že I. třída se usadila v největší místnosti Vallova domu a II. třída se rozdělila na dvě oddělení s polodenním vyučováním, takže byly ve dvou učebnách tři třídy. Od roku 1883 se ve škole vyučovalo i ženským ručním pracím.¹²

V roce 1884 se konaly v každé opatrovně besídky s tematikami jako důležitost mateřského jazyka při vyučování, proč se zřizují české školy, o ÚMŠ atd. Školní výlety po veřejných zkouškách se staly každoroční tradicí.

Do popředí se dostával plán na postavení vlastní školní budovy, na školní rok 1884/1885 navíc už chyběl prostor pro IV. třídu. Jedním z návrhů bylo také umístit školu do zadního traktu besedního domu na Masarykově náměstí č. 22, tento návrh se však nerealizoval, neboť v této části besedního domu byly stáje, byly by nutné stavební úpravy a k těm městská rada neudělila povolení, protože by se musela prorážet okna do přilehlé ulice. Až delegátem ÚMŠ F. A. Urbánkem byla v červnu pronajata místnost v domě p. Fialy na tehdejší Divišově náměstí č. 2. Adaptace byla provedena pod vedením předsedy odboru Josefa Laciny.

Do školy přicházeli k zápisu dokonce rodiče s dětmi německé národnosti, ty však nebylo možné přijmout, když tyto děti vůbec neznaly český jazyk. Nakonec bylo na tento školní rok zapsáno celkem 263 žáků. Školní rok začal 16. září 1884, opět bohoslužbou, tentokrát v kapucínském kostele sv. Jana Křtitele na Masarykově náměstí, čtvrtá učebna však byla schválena až 10. listopadu, do té doby měly dvě třídy jen polodenní vyučování. Toho roku také škola oslavila výročí úmrtí Jana Amose Komenského v besední dvoraně. Zavčas byla najata pátá učebna opět u pana Lessla v Horní České ulici.

Na pořadu dne byl odvážný plán – požádat o právo veřejnosti pro školu (dále jen zveřejnění). Školu navštěvovalo dost žáků, objevovaly se neustálé nesnáze s prostory a udržování školy vyčerpalo dost peněz. V dubnu 1885 se aktivně jednalo o žádosti, 30. dubna byli svoláni rodiče, aby tuto žádost podepsali. Sešlo se 104 podpisů a hned ten den byla žádost poslána zemské školní radě, která ji 4. května odevzdala okresní školní radě pro město Znojmo. Žádost mimo podpisů rodičů obsahovala důvody k podání žádosti: rodiče bydlí ve Znojmě nebo v přiškolené části Mansberku; veřejná obecná škola ve Znojmě vyučuje v německém jazyce, který české děti neznají; počet žactva již dosáhl více než půl druhého sta;

¹² WISNAR, Julius. *Heimatskunde des politischen Bezirkes Znaim*. I. historisches Teil. Heft 10. Die Stadt Znaim (Gotteshäuser und Schulen). Znojmo, 1899, s. 161.

ve dvou opatrovnách je kolem 130 dětí; ve městě je tedy přes 380 českých dětí. Pod žádostí následovaly podpisy rodičů, jako první se podepsal Josef Lacina.

Poté, co žádost obdržela okresní školní rada, byla svolána porada radních na 13. a 17. června. Od 16. června do 11. července si radní zvali české rodiče žadatele k protokolárním výslechům. Ve skutečnosti šlo o cílený nátlak na rodiče často spojovaný s vydíráním, mající za cíl odvolání jejich podpisu na žádosti. Německá radnice nehodlala dopustit, aby ve městě existovala česká veřejná škola, považovala ji za zbytečnou, čeští obyvatelé byli pro Němce jen nechtění přistěhovalci, také v tomto jednání viděli odnárodňovací akci pro část německého obyvatelstva (do české školy posílali děti i smíšené rodiny). Navíc se radnice obrátila na města Brno, Jihlavu, Olomouc, Litovel a Vyškov, aby se dozvěděla, jak si tam počínali při žádosti o zveřejnění českých škol. Na poradě 13. června radnice požádala o prodloužení lhůty na rozhodnutí. Nakonec se odvolala na zákoník a jeho ustanovení o pětiletém průměru 40ti dětí školou povinných. Tady už český lid přišel o jeden rok, žádost podal odbor teprve po čtyřech ročnících. Navíc německému nátlaku velká část rodičů neodolala a svůj podpis nakonec odvolala, vytrvalo pouze 19 z nich. 5. července 1885 se městské zastupitelstvo usneslo, že neexistuje oprávněný nárok na zřízení české veřejné školy. Navíc označilo 41 podpisů za falešné, z těch 19ti rodičů, co vytrvali, odečetlo dalších šest, jako důvod bylo to, že oba rodiče nebyli Češi, jeden z nich byl např. Němec nebo Maďar, takže můžou posílat své dítě do školy německé. Z 258 žáků se najednou stalo 22, podle zmanipulovaných výpočtů německé radnice. Žádost se tedy zamítla s pouhým protinávhrhem, že se bude na některých německých školách nepovinně vyučovat českému jazyku.

Ze Znojma, přemyslovské pevnosti, která původně chránila české země proti Rakušanům, se nyní stala pevnost rakouská bojující proti českému útoku ze severu. Česká škola zde byla pro Němce jen „provokace několika českých fanatiků“.¹³

Tímto však rozhořčení a zklamání českých obyvatel neskončilo. Radnice měla v plánu vypsát od 3. srpna do 12. září prázdninový kurz německé řeči pro české školní děti (měl se konat povinně pro děti těch rodičů, kteří odvolali svůj podpis ze žádosti o zveřejnění školy a počítalo se automaticky s tím, že své děti zapíší do školy německé). Proti této skryté škole, která byla prakticky nezákonná, podali včas odvolání k zemské školní radě Lacina, Jurda a Macoun. Zemská školní rada naštěstí hned 3. srpna nařídila okresní školní radě, aby kurz uzavřela, neboť k němu neměla příslušné povolení. Městská rada se nevzdala a podala odvolání k ministerstvu, zároveň učitelé Sprinz a Zedník sami podali žádost o povolení kurzu

¹³ POLESNÝ, Karel. *České školství ve Znojmě 1881-1918*. Znojmo, 1931, s. 25.

7. srpna. Kurz byl sice za skromné účasti zahájen ještě před povolením, ale čeští zástupci si telegraficky stěžovali, obratem přišel druhý zákaz a kurz byl uzavřen. Zemská školní rada kurz povolila 17. srpna pouze s tím, že se ho budou účastnit žáci jedině dobrovolně.

Městská rada se nevzdávala a těžké chvíle nekončily, naopak gradovaly. Radní nelenili obcházet Německé majitele a ředitele továren a podniků, aby své české zaměstnance pod pohrůžkou vyhazovu ze zaměstnání donutili po prázdninách zapsat své děti do německé školy, majitelé domů a bytů měli svým českým podnájemníkům hrozit výpovědí, dokonce se šířila mylná zvěst, že česká matiční škola bude zrušena. Prázdninový kurz podniknul přímo „štvanici po českých dětech“.¹⁴ Stížnosti trýzněných rodičů nebyly vyslyšeny.

To všechno se samozřejmě podepsalo na počtu žáků následujícího školního roku. Z předpokládaných 340 žáků se jich do pěti ročníků zapsalo 121. Na německých školách byla alespoň zavedena čeština jako nepovinný předmět.

Ještě 6. července toho roku podali Lacina, Macoun, Jurda, Růžička a Valla stížnost zemské školní radě na praktiky znojenské radnice ohledně nátlaku na rodiče. Novou stížnost podal přímo odbor ÚMŠ 15. července. Zemská školní rada výnosem ze 17. srpna částečně prověřovala praktiky okresní školní rady. Nicméně protokolární výsledky rodičů na radnici pokračovaly i na podzim. Místní odbor ÚMŠ poslal protest 8. října tentokrát přímo okresní školní radě, protože výsledky se navíc konaly bez přítomnosti důvěrníků podavatelů žádosti o zveřejnění, okresní školní dozorce Seeberger neumí česky a druhý inspektor Vrzal není ze Znojma, nyní na podzim se opakují praktiky z léta, poukazují, že město samo jest stranou a tedy předpojaté a na konec stížnosti se žádalo, aby bylo šetření odevzdáno c. k. okresnímu hejtmanství ve Znojmě. Od podzimu 1885 se sice již toto úřední jednání aspoň v písemné formě konalo v češtině, aby se však výsledky rodičů prováděly v přítomnosti jejich zástupců, se žadatelé nedovolali. Komise z 10. prosince ustavila za zplnomocněnce českých rodičů Jana Vlka a A. F. Petertilla. K šetření bylo podáno z české strany 12. prosince toto vyjádření: odvolávali se na právo, že každý rodič si určí sám, do jaké školy chce své dítě posílat, tvrdili opak toho, že by neexistovaly ve městě podmínky pro zřízení české školy, škola trvala již pátým rokem, podle požadavku zákona o pětiletém průměru, vycházel roční průměr žáků právě na 143, což požadavek splňovalo, dále upozornili na to, že česká škola stále neměla zástupce ve školní radě, navíc při šetření docházelo ze strany rodičů k nedorozuměním, jež vycházela z nedostatečné znalosti německého jazyka.¹⁵

¹⁴ POLESNÝ, Karel. *České školství ve Znojmě 1881-1918*. Znojmo, 1931, s. 29.

¹⁵ Tamtéž.

Výsledek svého šetření podala okresní školní rada 18. prosince. Uváděla i zásady, jimiž se při šetření řídila. Ačkoliv pětiletý průměr pro české žáky vycházel na 143, rada většinu dětí z různých důvodů odečítala, až jich zbylo pouhých 33 na rok (např. že dítě trvale nebydlí ve Znojmě, že má německé rodiče, není ještě školou povinné nebo již dosáhlo 14 let věku atd.). Škola byla prý navíc vyvolána uměle. Ať se členové mateřského odboru a rodiče českých dětí snažili sebevíce, znojemští Němci si vždycky našli způsob, jak oprávněnou žádost vychytrale zamítnout.

Zemská školní rada sice vyhláškou z 15. února 1886 požadovala (na základě ministerského výnosu z 27. ledna¹⁶), aby školní obec znojemská povinně zřídila veřejnou školu s českým vyučovacím jazykem, čeští žadatelé tedy měli dostat to, co jim po právu patřilo, ale než rozhodnutí zemské školní rady vešlo v platnost, podaly obce Znojmo a Mansberg odvolání přímo k ministerstvu kultu a vyučování 21. března 1886, u ministerstva měli znojemští Němci více šancí na úspěch. A tak bylo skutečně dosaženo toho, že ministerstvo rozhodnutí zemské školní rady zrušilo.

Zveřejnění školy se tedy neuskutečnilo. Navíc bylo na obzoru nebezpečí neudržení školy. Nátlak radnice skutečně způsobil pokles žactva, na jedné straně se z méně žáků nemusel odbor nyní tolik trápit s těsnými prostory, na druhé straně by tu však s dalším úbytkem žáků visela hrozba zavření školy. Ta se naštěstí nekonala a školní činnost pokračovala dále i bez zveřejnění.

Zavedení češtiny na německé obecné školy jako nepovinného předmětu postupně ukázalo na jednu věc – češtině se na těchto školách posléze učila téměř třetina veškerého znojemského žactva.¹⁷

Na pozici řídicího učitele se vystřídalo několik osob, počínaje již zmíněným Hanušem Klímou do roku 1882, jeho vystřídal Ferdinand Wölfel do roku 1887, který potom odešel do Liberce, po něm nastoupil na dva roky Jan Stránský, než odešel do severních Čech, do roku 1904 vytrval na postu Jan Košvanec z Litovle.

Z učitelského sboru od počátků školy do roku 1898 uvádí pan Wisnar: Jan Lender (1887-1891), Václav Černý (1892-1896), Václav Fíbr, Josef Mikousek, podučitel Franz Sokol a podučitelka Emilie Veseláková; vyučování náboženství vedli dominikánský převor Konstantin Procházka (do 1884), poté kapucín Pius Krichenbauer, German Heger, Paulinus

¹⁶ WISNAR, Julius. *Heimatkunde des politischen Bezirkes Znaim*. I. historisches Teil. Heft 10. Die Stadt Znaim (Gotteshäuser und Schulen). Znojmo, 1899, s. 161.

¹⁷ POLESNÝ, Karel. *České školství ve Znojmě 1881-1918*. Znojmo, 1931, s. 37.

Krkoška, Adalbert Netál. Jako vychovatelka v jedné z opatroven působila v ústavu od otevření Marie Prokopová.¹⁸

Po nesnázích z let 1885 a 1886 se škola pozvolna vzpamatovávala a postupně rostla její úroveň i počet žáků. Ačkoliv do roku 1889 udržovala čtyřtřídku místo pětitřídky, od školního roku 1890/1891 klesla kvůli finanční tísní dokonce na trojtřídku. Od roku 1895 opět přibyla IV. třída a na školní rok 1897/1898 konečně V., pobočná. V létě roku 1888 se nabídl Tomáš Valla, že propůjčí škole další místnosti ve svém domě, aby byla celá škola pod jednou střechou. Ukázalo se to jako řešení na krátkou dobu, neboť počet žáků pořád vzrůstal. I. třída byla přeložena do Šinoglova domu v Horní České ulici a opatrovna převedena do Vallova domu. Nyní již bylo hlavním úkolem odboru ÚMŠ sehnat budovu pro definitivní umístění celé české školy.

Období poklesu od zveřejňování akce skončilo školního roku 1893/1894, toho roku také skončilo rozdrobení školy po soukromých budovách a jejich útočištích v nich. S myšlenkou na postavení školní budovy přišla Vzájemná záložna. 3. září 1892 koupila dům se stavební parcelou od Anny Sackové na Dolním předměstí, později Haukova ulice č. 8 (nyní ulice Jana Palacha) za 17 200 zlatých. Odbor ÚMŠ na schůzi 21. listopadu projednával stavební návrh – škola měla mít pět učeben, každá pro 80 žáků, tři kabinety, sborovnu, kancelář, tělocvičnu a byt pro školníka. Stavby se roku 1893 ujal stavitel Jan Unger, který postavil i budovu znojemské Besedy. Již o Vánocích toho roku byla budova školy otevřena. Náklad na stavbu činil celkem 29 531 zlatých a 15 krejcarů. 26. prosince se slavilo otevření i svěcení školy. Svěcení vykonal děkan Černý od sv. Mikuláše. Přítomen byl i jednatel Libický z ÚMŠ. Na večer se v Besedě konal vojenský koncert. Výstavba školní budovy měl být důkaz, že česká škola už ze Znojma nezmizí.¹⁹

Budova však byla majetkem Vzájemné záložny, ta ji škole, přesněji ÚMŠ, pronajímala za 1 000 zlatých ročně. Jednotlivé třídy se konečně mohly vystěhovat z provizorních prostorů a uvolnit je k soukromým potřebám.

Roku 1888 se opět objevila myšlenka na podání žádosti o zveřejnění školy, nakonec se na různá doporučení neuskutečnila.

17. září 1889 navštívil českou obecnou školu ve Znojmě spolu s jinými znojemskými školami c. k. místopředseda Hermann von Loebel.²⁰

¹⁸ WISNAR, Julius. *Heimatskunde des politischen Bezirkes Znaim*. I. historisches Teil. Heft 10. Die Stadt Znaim (Gotteshäuser und Schulen). Znojmo, 1899, s. 162.

¹⁹ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojemské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 5.

²⁰ WISNAR, Julius. *Heimatskunde des politischen Bezirkes Znaim*. I. historisches Teil. Heft 10. Die Stadt Znaim (Gotteshäuser und Schulen). Znojmo, 1899, s. 163.

Po úmrtí Jana Vlka roku 1896 se stal předsedou odboru ÚMŠ advokát Dr. Arnošt Gottwald. Mimo vydržování české školy byla pravidelnou starostí odboru vánoční nadílka a stravování žáků v zimě. V této oblasti úspěšně pracovaly české znojemské ženy. Aktivně tu účinkovaly v oblasti, která se jim snad v rámci ženské emancipace otevřela jako jedna z prvních – filantropie. Ženy měly ve většině případů na starosti veřejné sbírky. Svými zásluhami se na nich podepsaly paní Vlková, Gottwaldová, Bartoníčková, Hettfleischová, Fišerová, Železná, Linková a Fialová, pokladnu vedla slečna Prokopová. Sběrka na učební pomůcky byla navíc každoročně rozšiřována darem 50 krejcarů od Vzájemné záložny ve Znojmě. Učitelská knihovna obsahovala 37 vazeb, žakovská knihovna 417.²¹

V roce 1896 se rozhořela další zveřejňovací akce. Začalo to 8. února sněmovní rozpravou o podpoře pro znojemskou matiční školu od poslance dr. Tučka. Ve Znojmě návrh žádosti učinil 22. srpna dr. Stavěl, v listopadu byl hotový seznam rodičů, kteří jej podepsali, a 1. prosince byla žádost odeslána. Komisionální šetření se však konalo až 9., 10. a 11. dubna následujícího roku, přičemž rodiče zastupovali dr. Gottwald a dr. Stavěl. Toto šetření opět ze seznamu odečítalo z nejrůznějších důvodů žáky, až jich nakonec na pětiletý průměr zůstalo pouhých 28 místo minima 40. 1. června 1897 tedy přišlo od zemské školní rady zamítnutí žádosti.

Na 1. srpna 1897 byla svolána první velká schůze českého lidu, aby projednávala především školské záležitosti. Nová zveřejňovací akce začala ještě v listopadu toho roku, vedl ji tentokrát matiční učitel V. Fibr. Na 23. ledna 1898 svolali Němci protestní schůzi, která se zvrhla v demonstraci před budovou Besedy. Přímou agresí došlo 2. února, kdy večer dva němečtí vysokoškolští studenti přepadli několik Čechů, jednoho dvacetiletého mladíka zranili na hlavě, oba výtržníci byli soudně potrestáni.²²

Opět se přistoupilo na tak nízké jednání, jako bylo nabádání k propouštění různých zaměstnanců české národnosti, nejen v továrnách a jiných společnostech, ale také českých služek, českých tovaryšů a učňů atd., tentokrát však ne z radnice, ale od německých aktivistů, kteří kvůli tomu nechali tisknout letáky.

Nejvíce však české obyvatele bolela zrada ve vlastních řadách – sám stavitel Jan Unger, který postavil pro český lid besední dům i českou školu, přinutil své vlastní dělníky, aby svou žádost o zveřejnění české školy odvolali. A tak nezbylo než na celou věc nyní rezignovat. Úřední šetření se konalo 16. – 18. května, zástupci rodičů-žadatelů dr. Gottwald a dr. Stavěl

²¹ WISNAR, Julius. *Heimatskunde des politischen Bezirkes Znaim*. I. historisches Teil. Heft 10. Die Stadt Znaim (Gotteshäuser und Schulen). Znojmo, 1899.

²² POLESNÝ, Karel. *České školství ve Znojmě 1881-1918*. Znojmo, 1931.

ani nebyli přizváni. Žádost byla podle očekávání zamítnuta zemskou školní radou 22. července 1898.

Zápisu na školní rok 1898/1899 se neúspěšná akce nedotkla, později však přišel pokles žactva. Další vzrůst nadešel až školního roku 1904/1905, po nástupu nového řídicího učitele Jana Stránského. Spolu se Stránským nastupuje na přelomu století do vedení a členstva českých znojemských spolků, především Besedy a místního odboru ÚMŠ, mladší, ambicióznější a energičtější generace odhodlaná tentokrát dotáhnout zveřejnění české školy do konce. O nové éře se může hovořit již od roku 1901. Ještě před tím 27. října 1900 se také konala oslava 20ti let Matice ve Znojmě. Česká škola už každoročně stála 8 000 zlatých, její udržování bylo stále náročnější a zveřejnění bylo pro další chod školy potřeba.

Rozhodnutí přistoupit k další akci spadá na podzim roku 1903 a akci měl vést tehdejší řídicí učitel Košvanec, v plánu se tedy objevilo podání další žádosti o zveřejnění školy.

Samotný odbor ÚMŠ se však rozdělil na dva proudy. Konzervativnější proud zastával sám dr. Gottwald, který byl proti zveřejnění – „Matiční škola je pro nás lepší s naším učitelstvem než veřejná škola s německou správou.“²³ Jako odstrašující příklad uvedl českou veřejnou školu v Olomouci. Jeho obavy z degradace školy pod německým vedením byly vzhledem k nepřátelské situaci oprávněné, nakonec však bylo většinou hlasů rozhodnuto žádost o zveřejnění podat. Než byla žádost podána, usnesl se výbor prvně změnit vedení, na schůzi 17. června 1904 se rozhodlo ještě žádost nepodávat, na školní rok 1904/1905 byl přeložen řídicí učitel Košvanec a nahrazen Janem Stránským s jediným úkolem – dotáhnout zveřejnění české školy do konce. Kromě seznamu rodičů a českých lidí se pořizoval i seznam vlivných Němců, tuto činnost vedl dr. Stavěl. Zápis na školní rok 1905/1906 se vedl mnohem pečlivěji, navíc byla opět otevřena V. třída. 7. listopadu 1905 podepsali rodiče žádost pod dohledem dr. Stránského.

Situaci českého obyvatelstva hodně pomohly volby do říšské rady 22. listopadu 1905. Tyto volby za znojemský okruh vyhrál a poslancem se stal český kandidát, znojemský advokát dr. Vilém Veleba, člen znojemské Besedy. Naposledy vyhrál v těchto volbách český kandidát v roce 1870, a to p. Podveský z Únanova (Wienau), tato volba však byla nakonec anulována. Po ostatních 35 let vždy ve volbách zvítězil německý kandidát. Nyní nastala pro Němce nemilá změna. Na počest Velebova vítězství byly z oken Besedy vyvěšeny české bíločervené prapory. Do toho navíc zrovna místní odbor ÚMŠ a znojemská Beseda usilovaly o zveřejnění českého školství. Ve Znojmě propukly 22. a 26. listopadu bouře, podnícené částečně i

²³ POLESNÝ, Karel. *České školství ve Znojmě 1881-1918*. Znojmo, 1931, s. 53.

některými městskými radními. 22. listopadu se k budově Besedy přihnal zástup německých demonstrantů, kteří se před tím sešli v Německém spolkovém domě, a požadovali odstranění praporů, to se z úředního rozkazu také stalo, ale mezitím došlo k rozbití dvou okenních tabulí, nevědělo se jistě, zda při odstraňování praporů, nebo jestli v tom neměli prsty někteří z demonstrujících Němců. Od Besedy však dav došel ještě k budově české školy, poté k domům dr. Veleby a dr. Gottwalda. Klid toho dne neměl ani znojemský starosta dr. Homma, i k jeho domu zavítali rozhněvaní Němci, starosta je však vyzýval ke klidu. V noci toho dne však někdo rozbil několik oken na budově české školy a odstranil plakátovou tabuli na Gottwaldově domě. Skupiny rozvášněných Němců drancovaly části města, demonstrace spojené s agresí vyvrcholily v neděli 26. listopadu. U domu dr. Veleby se sešlo na tisíc Němců z okolí, když se dr. Veleba ukázal se svou ženou v okně, rozčílilo to dav natolik, že odstranil tabuli jeho advokátní kanceláře. Ve Znojmě se také toho dne konal český sociálně demokratický průvod do Besedy, tam Němci také došli, někdo z druhého patra Besedy patrně hodil do davu nejspíš kámen, jako odpověď rozbili Němci kamením asi šest oken budovy a podobně učinili v budově sociální demokracie, uvnitř Besedy byl navíc zraněn jeden dělník. V poledne sice starosta zjednal klid, ale na večer se opět schylovalo k násilnostem, proto bylo povoláno do města vojsko, které obsadilo budovy Besedy, české školy, dům Dr. Veleby, Německý spolkový dům a budovu divadla. Kdyby nestálo před Besedou vojsko, nezůstalo by ani jedno okno v Besedě celé, neboť Němci házeli kamením i přes hlavy vojáků, ale žádný až k Besedě nedolétl. Kamením byla vytlučena okna české školy i českých občanů: dr. Veleby, dr. Stavěla, dr. Gottwalda, dr. Cibulky, besedního jednatele Březiny, obuvníka Pištělky, pí Haasové, dr. Schusswohla, hostinského Olivy a na 30 dalších domů. V domě nynějšího starosty Besedy Dr. Gottwalda byla okna vyrvána ze zdí i s dřevěnými okenicemi a v přízemí zničen nábytek. Dr. Cibulka byl na ulici agresory ohrožován a kamenem zraněn na čele, dalšímu napadání se ubránil s revolverem v ruce. Ještě v devět hodin večer útok schytl i dům německého okurkáře Haaseho, kterého dav označoval jako „Čechenfreund“.²⁴ Po uklidnění násilné akce, která trvala do 11. hodiny v noci, se ve Znojmě a v Besedě muselo uklízet po výtržnicích. Jen v Besedě se nasbírala, slovy Dr. Polesného, „normální silniční hromádka“²⁵ kamení. V pondělí 27. listopadu byl vojensky uzavřen vstup do města a starosta plakáty vyzýval ke klidu, policie však nezatkla jediného výtržníka. Řada Čechů požádala o zbrojní pasy a opatřila si revolvry.

²⁴ POLESNÝ, Karel. *České školství ve Znojmě 1881-1918*. Znojmo, 1931, s. 56.

²⁵ POLESNÝ, Karel. *60 let Besedy znojemské 1870-1930*. Znojmo, 1930, s. 63.

Tyto násilné akce však české řady nijak nezastrašily, naopak je sjednotily a posílily. Hned 6. prosince byla poslána žádost o zveřejnění školy do ÚMŠ k nahlédnutí a 16. ledna okresní školní inspektor Charvát souhlasil, že žádost může být podána. Žádost byla poslána do Prahy, ale ještě v červenci nebylo jasné, kde leží. Až 1. srpna došla zpráva, že žádost dorazila do Znojma.

Mezitím 24. června 1906 byla navíc opět otevřena ve Hvězdové ulici druhá opatrovna po přestávce od roku 1887.

Na to se v německém tisku psalo velmi hanlivě o českém obyvatelstvu – jako o lidech méněcenných, nemajících kulturních potřeb, tudíž nepotřebujících ani českou školu.²⁶

Opět němečtí liberálové nelenili a na podzim obcházeli domy a byty českých rodičů (jejich jména i s adresou se objevila v německém tisku) se snahou je přemlouváním i zastrašováním donutit k odvolání podpisu, se stejným účelem nutili zaměstnavatele a majitele domů hrozit českým zaměstnancům a nájemníkům vyhazovem.

Úřední komisionelní šetření žádosti se na radnici konalo v půlce měsíce října, zásluhou říšského poslance dr. Veleby se dostala otázka znojemské české školy do vídeňské říšské rady. Zároveň se dr. Veleba postaral o ochranu osob i majetku tím, že nechal poslat do Znojma na 90 četníků, aby udržovali pořádek. Dr. Veleba a dr. Stavěl byli také přítomni na radnici při výsleších rodičů jako jejich zástupci. Šetření bylo ukončeno protokolem 26. října. Rodiče tentokrát při své žádosti vytrvali. Na pětiletý průměr připadalo 105 žáků.

Zemská školní rada nařídila 23. listopadu 1906, aby byla na školní rok 1906/1907 zřízena ve Znojmě česká veřejná obecná škola o dvou třídách, která se má podle potřeby rozšiřovat.

Tím však český národ ve Znojmě ještě neměl zcela vyhráno. Německé protičeské aktivity se gradovaly – němečtí občané byli vyzýváni, aby nenakupovali u českých obchodníků (v tisku se opět objevovaly seznamy, nyní českých podniků s jejich adresami), od nového roku navíc nesměl český živnostník nabízet své zboží na trzích ve městě, dokonce se na městském hřbitově nesměly objevit české nápisy. 17. prosince se sešla městská rada a podala odvolání proti nařízení zemské školní rady. Odvolání leželo do 20. května 1907 u zemské školní rady v Brně, potom bylo posláno do Vídně a od 1. července leželo u ministra vyučování. Teprve až 23. června 1908 bylo odvolání zamítnuto.

Tímto byl konečně zdlouhavý a vyčerpávající boj o veřejnou českou školu ve Znojmě dotažen do úspěšného konce. Ihned byl vypsán konkurz na řídicího učitele a učitele II. třídy – 24. srpna se správcem školy stal Jan Stránský a učitelem Jindřich Vyhnánek.

²⁶ POLESNÝ, Karel. *České školství ve Znojmě 1881-1918*. Znojmo, 1931, s. 59.

Formálně však skončil boj o zveřejnění začátkem roku 1910, neboť 12. února toho roku se ještě konala soudní pře, žalobu zastupoval dr. Homma, rodiče jako české žadatele zastupoval dr. Zdeněk Ouředníček. Stížnost města byla jako neodůvodněná zamítnuta. Nyní bylo zcela vyhráno.

Obec převzala školu 1. září 1908, prozatím zůstávala škola umístěna v záloženském domě v Haukově ulici č. 8 (dnešní Jana Palacha). Obec žádala pouze slevu na nájemném 300 korun. Záložna snížila nájem na 2 000 korun, přičemž město platilo 1 700, 300 odbor, který v budově umístil také opatrovnu. Škola byla organizována jako pětitřídní s pobočkou při IV. třídě, navštěvovalo ji tehdy 364 žáků.

Po úspěšném dokončení zdlouhavého boje za zveřejnění české školy obecné si nyní místní odbor ÚMŠ mohl klást nové cíle a úkoly. Od 27. září 1899 přetrvával plán na českou měšťanskou školu pro dívky od MUDr. Bartoníčka. Dr. Vilém Veleba měl ještě vyšší cíl – českou střední školu, konkrétně české gymnázium pro jihozápadní Moravu.

Německá dívčí měšťanská škola existovala ve Znojmě od roku 1870, tehdy se z vyšší dívčí obecné školy z roku 1865 utvořila zprvu dvojtřídní, o rok později trojtřídní dívčí měšťanka v čele s ředitelem Janem Kilianem. Po provizorních umístěních v zadní části budovy krajského úřadu a v budově chlapecké měšťanské školy na Jezuitském náměstí se dívčí škola na školní rok 1894/1895 přestěhovala do nového objektu vystavěného na místech starého divadla na dnešním Václavském náměstí, tehdy Otokarplatz, proto do tzv. Otokarovy školy, 17. září 1894 začalo vyučování v nové budově. Dívčí vzdělání na měšťanské škole ve Znojmě mělo kvalitní úroveň, stav sbírky učebních pomůcek činil pro zeměpis a dějepis 29, pro fyziku a chemii 167, pro přírodopis 337, pro počty 63 čísel. Učitelská knihovna obsahovala 61, žákovská knihovna 247 svazků. Při plánování české dívčí měšťanské školy se bylo čemu vyrovnávat.²⁷

Při jednání o české gymnázium se však dostaly do sporu dvě města – Znojmo a Moravské Budějovice, které usilovaly o stejnou školu.

Ve Znojmě mezitím vznikl nový školský spolek – Matice znojemská, ustavující valná hromada se sešla 1. února 1907. Stanovy vypracovali Josef Cidlík, starosta spolku „Budeč znojemská“, dr. Leopold Cibulka, předseda odboru ÚMŠ ve Znojmě, František Uher, předseda Řemeslnické jednoty, Jan Stránský, řídící učitel, František Dospiva, farář v Přímětcích a dr. Vilém Veleba.²⁸ Jednání řídil dr. Veleba, který byl zvolen místopředsedou

²⁷ WISNAR, Julius. *Heimatskunde des politischen Bezirkes Znaim*. I. historisches Teil. Heft 10. Die Stadt Znaim (Gotteshäuser und Schulen). Znojmo, 1899, s. 145-147.

²⁸ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojenské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 5-6.

spolku, předsedou se stal dr. Josef Stavěl. Cílem spolku bylo především zařizování a vydržování českého školství ve Znojmě od opatroven po školy střední, ale největším snem členů se stalo české gymnázium, veškeré snahy spolku se nyní ubíraly tímto směrem, ačkoliv jiní radili, aby se nejprve zřídila zemská reálka. Svým cílem se Matice znojemská lišila od své předchůdkyně z roku 1880, která měla na starosti pouze opatrovny a obecnou školu.

5. března se konala schůze, kde navrhl dr. Veleba koupit budovu tzv. lokatelky (dům se zahradou po zemřelé hraběnce Locatteli, odtud lokatelka) v dnešní Havlíčkově ulici. Na schůzi bylo usneseno dům koupit. ÚMŠ se nabídla převzít pedagogickou správu plánovaného ústavu. Koupí domu se však Matice znojemská dostala do dluhu téměř 70 000 korun, české vývozní družstvo od Matice odkoupilo část domu i pozemku, aby se finanční situace spolku zlepšila. Vládní povolení k zřízení gymnázia nedocházelo, navíc stejný požadavek zároveň podalo město Moravské Budějovice.

Na 2. května 1908 byla do Brna svolána schůze Národní rady v Brně, kde bylo učiněno rozhodnutí, že vhodnějším místem pro gymnázium pro jihozápadní Moravu bude Znojmo, v Moravských Budějovicích se měl zřídit učitelský ústav (později ale město stejně dále pracovalo na svém gymnáziu).

Zlepšení finanční situace pro Matici přišlo 13. března 1909, kdy umírala paní Terezie Milnerová z Bezkova na Znojemsku, která neměla žádné příbuzné, tudíž ani žádné dědice, a všechn svůj majetek (tj. rodinný dům, domácí zařízení i hotový kapitál) odkázala Matici znojemské pro zvelebení znojemského školství. Po vyřízení právnických záležitostí připadlo spolku 5. března 1910 téměř 35 a půl tisíce korun čistého jmění.

Žádost o české znojemské gymnázium ležela nevyřízená stále někde u ministerstva vyučování, proto se nyní přistoupilo k dosažitelnějšímu cíli – k české škole měšťanské. Po návrhu MUDr. Bartoníčka přišel s novým návrhem na zřízení dívčí měšťanské školy školní inspektor Charvát 16. ledna 1906, řídící učitel Stránský plánoval osmitřídní školu obecnou i měšťanskou podle vzoru města Duchcov. Po radosti z vyhraného boje o zveřejnění obecné školy se plány na měšťanskou školu posunuly do pozadí kvůli nadšení pro zřízení české střední školy, z důvodů úředního průtahu se však původní plány vrátili na pořad dne.

17. června 1909 se konala schůze delegátů všech českých znojemských spolků, aby projednala zřízení matiční školy měšťanské, a to již na rok 1909/1910. A tak byla podána příslušná žádost, která byla příznivě vyřízena zemskou školní radou až 3. srpna 1910. Dokonce i město Znojmo založení měšťanské školy povolilo, především aby se odvrátila pozornost od českého gymnázia. Ředitelem nové školy se stal odborný učitel R. Pavlíček z Hrotovic. Škola měla být umístěna v záloženském domě, ale nejdřív se muselo počkat na

přestěhování obecné školy. Obecná škola se stěhovala 1. července 1910 z tohoto domu do zadního traktu Otakarovy školy, tedy německé dívčí měšťanské školy (dnes základní škola na Václavském náměstí), inventář zanechala v domě, poté se mohla v budově zabydlet škola měšťanská. Další učební pomůcky byly opatřeny především díky různým darům. Po přestěhování obecné školy se ukázaly obavy dr. Gottwalda jako oprávněné – v zastaralé budově části Otakarovy školy si obecná škola pohoršila, prostory nebyly tolik vyhovující.

Zapsáno bylo do I. třídy 63 chlapců a 43 dívek – jednatelova zpráva si stěžuje na „nedostatek porozumění pro vyšší dívčí vzdělání“.²⁹ Je vidět, že předsudky ohledně dívčího vzdělání jsou ze strany mužů již minulostí, důležité už bylo vzdělávat národ jako celek.

Slavnostní otevření měšťanky se konalo 9. září 1910, zahájil jej dr. Veleba, přítomni byli i řídící učitel Stránský a dr. Stavěl. Slavnost byla zakončena písní *Kde domov můj*.

Postupně v kraji vznikaly další české měšťanské školy, působení znojemské matiční školy se zúžilo na město a nejbližší okolí, roku 1911 dokonce Moravské Budějovice otevřely své soukromé reálné gymnázium.

Hospodářský spolek znojemský od roku 1897 požadoval vybudování české školy hospodářské, prvním propagátorem se stal prof. C. Petera, na jednání o této škole došlo až roku 1908. Škola se realizovala v roce 1909 jako dvouletá zimní hospodářská škola díky práci předsedy Národní jednoty pro jihozápadní Moravu J. Máši,³⁰ prozatímní místnosti se našly v domě ve Hvězdové ulici č. 11, ředitelem školy se stal odborný učitel z hospodářské školy v Boskovicích František Voltra, který nastoupil 15. října 1909 a zahájil v Besedě zápis žáků. Jenže úřední povolení k provozu školy došlo až na jaře 1910, do té doby město nechalo školu zavřít a zapečetit (byla silnou konkurencí německé hospodářské škole, kterou navštěvovalo více českých žáků než německých³¹).

Hospodářský spolek pro školu koupil vilu se zahradou v Seumově ulici (dnešní ulice Benjamína Kličky), zároveň se zavázal k vystavění školní budovy, ústřední výbor Národní jednoty se zavázal k zařízení a vydržování školy. Školní rok 1911/1912 již začal v nové budově, 24. prosince roku 1912 navíc došlo k pozemštění školy – škola se dostala do správy a vlastnictví země Moravy.

Mezi dalšími plány se objevuje založení třetí opatrovny a rozdělení obecné školy na dvě školy pětiletí, chlapeckou a dívčí. Od roku 1910 se české školství ve Znojmě rozvíjelo a vzkvétalo. Roku 1911 vstoupily do výboru ženy. Plány na zřízení třetí opatrovny však

²⁹ POLESNÝ, Karel. *České školství ve Znojmě 1881-1918*. Znojmo, 1931, s. 84.

³⁰ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojemské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 7.

³¹ Tamtéž.

přerušila válka. Měšťanská škola také stále vzrůstala, na školní rok 1912/1913 se rozrostla na konečné tři ročníky, navíc byla rozdělena na chlapeckou a dívčí pod jednou správou. Pro školu bylo během jejího předválečného působení požádáno pozemštění i zveřejnění – 3. května 1914 bylo škole skutečně ministerstvem uděleno právo veřejnosti, začátek války oficiální převzetí školy naneštěstí zmařil. Co však stavební úřad nepovolil, byly různé plánované a nutné přístavby a nástavby.

Od roku 1905 leželo mezi plány také zřízení české odborné pokračovací školy řemeslnicko-živnostenské, roku 1907 se k návrhu přiklonil i dr. Veleba. Ředitel Pavlíček vypracoval příslušné žádosti a výnosem moravského místodržitelství z 13. června 1911 byla škola povolena a otevřena při měšťanské škole, 1. října začalo vyučování.

Dalším nedořešeným projektem byla česká dvouletá dívčí škola obchodní a průmyslová. Německá varianta takové školy již byla ve městě zřízena.³² (více o ní viz. níže)

Následující vývoj českého školství ve Znojmě přerušil začátek války. V budově měšťanské školy byli ubytováni vojáci, do všech místností byla navozena sláma a školní inventář byl zamčen na půdě. 22. srpna 1914 se sešel výbor Matice znojemské a usnesl se, že české školy nezačnou s vyučováním, dokud nezačnou také německé školy. Zachránit se čeští lidé snažili alespoň opatrovny – české dámy slíbily uspořádat sbírku, učitelky se nabídly, že budou pracovat za nižší mzdu. V II. opatrovně se tedy začalo vyučovat v polovině října. Obecná škola začala s vyučováním 2. listopadu, ale značně omezeně – vyučovalo se pouze nejdůležitějším předmětům, navíc byla přestěhována do budovy tzv. jezuitské školy (budova bývalého jezuitského gymnázia na Jezuitském náměstí), kam byly přestěhovány spolu s českou školou i tři školy německé.

Vyjednáno bylo alespoň uvolnění budovy české hospodářské školy, 14. listopadu byla skutečně vyprázdněna a 19. listopadu se mohlo začít s vyučováním – na hospodářské škole se vyučovalo současně s měšťanskou školou. 17. ledna 1915 v kolárně české hospodářské školy začalo vyučování i české pokračovací školy. 20. listopadu toho roku byla opět otevřena i I. opatrovna na verandě Dělnického domu v Höckově třídě č. 2 (dnešní Havlíčkova ulice).

Vyřešením problému s umístěním škol však nebylo vyhráno všechno. Matice znojemská se potýkala s problémem personálním – mnoho mužů bylo odvedeno na vojnu, na jejich místa nastupovaly ženy, ředitel R. Pavlíček byl také odvolán, na jeho místo na čas nastoupil okresní školní inspektor St. Marák, na místo správce odborný učitel Karel Farský z Mikulovic. Další potíží se stala finanční tíseň spolku – dostal se do schodku.

³² WISNAR, Julius. *Heimatskunde des politischen Bezirkes Znaim*. I. historisches Teil. Heft 10. Die Stadt Znaim (Gotteshäuser und Schulen). Znojmo, 1899, s. 164-165.

Příznivý obrat nastal ve školním roce 1916/1917 – vzrostl počet žáků v měšťanské škole a navíc vojenská správa do 24. září konečně vyklidila budovu školy. Než mohlo začít vyučování, pomáhali žáci s vyklížením a opravami po vojácích a se stěhováním pomůcek na svá místa. Jedna učebna v přízemí byla také poskytnuta opatrovně, která se do té doby tísnila na verandě Dělnického domu. Jedna učebna zase sloužila pro potřeby nejpočetnější třídy české školy obecné. Po přestěhování měšťanské školy z budovy české školy hospodářské se na její místo přestěhovaly tři třídy české obecné školy, dvě třídy zůstaly ve dvou učebnách ve staré škole.

V listopadu 1917 se schodek Matice znojemské dostal až na 7 000 korun, naštěstí byl záhy dorovnán po sbírkové akci.

12. března 1918 výbor Matice Znojemské navrhuje založení dvoutřídní české školy obchodní. 9. dubna byla podána žádost, povolení však došlo až po převratu a vyučovat se začalo na školní rok 1919/1920. Na podzim 1918 opět na povrch vyplouvá plán na třetí opatrovnu.

Zápis na září 1918 znamenal vzrůst žactva ve všech českých školách, pro španělskou chřipku však byly školy od 17. října do 4. listopadu uzavřeny.

28. říjen ještě neznamenal pro znojemské Čechy šťastnou událost – krajský hejtman Teufel se nehodlal města vzdát a bojoval za jeho přičlenění k Rakousku, spolu s tím naléhal na uzavření českých škol. Příznivá situace nastala až 16. prosince po definitivním připojení Znojma k republice za pomoci československého vojska.³³ Školské záležitosti vyřizoval ředitel měšťanské školy Karel Farský. 20. prosince přecházely české děti, které do té doby navštěvovaly německé školy, do pětitřídní veřejné české školy obecné a české školy měšťanské, jež byla už také zveřejněna, obě už byly rozděleny na chlapeckou a dívčí. Město Znojmo převzalo do správy i obě opatrovny, které byly rozděleny na čtyři (Karoliny Světlé u kostela sv. Mikuláše, Boženy Němcové ve škole Otakarově, Elišky Krásnohorské na Novosadech – dnešní ulice Jarošova, Terezie Milnerové ve Hvězdové ulici). 13. února 1919 byl správou ústavů pověřen ředitel Karel Farský a odborný učitel František Mašek z Jevišovic. Náměstek vládního komisaře dr. Veleba nechal vystěhovat německou měšťanskou školu v Kernekerově ulici (dnešní Rooseveltova ulice) a přidělil ji jako tzv. Blahoslavovu školu oběma českým měšťanským školám. Na svá místa se vraceli bývalí učitelé a přibývali noví. Na školní rok 1919/1920 si bojovníci za české školství ve Znojmě konečně splnili sen – bylo otevřeno české státní reformní reálné gymnázium v budově

³³ ŠULEROVÁ, Soňa. *Německo-české vztahy ve Znojmě na počátku první republiky*. Brno, 2004. Seminární práce. Masarykova univerzita v Brně.

německého gymnázia na dnešním Komenského náměstí. Roku 1917 byla otevřena dívčí škola průmyslová Vlasta, více si o ní povíme v další části práce.

Viděli jsme, že boj o české školství ve Znojmě nebyl vůbec jednoduchý ani snadný. Ve městě, které bylo většinou obyvatel sice německé, i když původem bylo město české, neviděl jeho německý lid důvod, proč by měl český národ vzdělávat své děti v jejich mateřském jazyce. Samotný znojemský okres byl sice většinou český, ale čeští přistěhovalci z vesnic nebyli ve městě vítáni. Prvním a nejjednodušším krokem při budování českého školství se jevilo založení soukromé mateřské školy a soukromé školy obecné, ale finanční vydržování bylo čím dál obtížnější. Když se ukázal zájem o vyučování v mateřském jazyce neustálým vzrůstem žactva, dostal český lid odvážný plán požádat pro školu o právo veřejnosti. Němci nechápali, proč by ze svých daní měli platit školství pro tolik nenáviděný národ. Považovali město za pouze své, dolnorakouské, nikoli české. Doby, kdy město chránilo české země proti Rakušanům, pominuly, teď mělo být dokonce jejich domovem. Němečtí občané se neštíteli toho zajít až k vydírání, vyhrožování, v několika případech dokonce k násilnostem. Nakonec byl sen přece jen splněn, obecná škola byla zveřejněna a další české školy se záhy otvíraly. Ani první světová válka vývoj českého školství nezastavila, pouze krátce zpomalila a znepříjemnila. Po převratu a po osvobození Znojma již české školství nemělo ve městě překážek, všichni čeští rodiče mohli bez obav posílat své děti do českých škol, aby se vzdělávaly ve svém rodném jazyce. Síť českých škol ve Znojmě dosáhla vrcholu zřízením české střední školy – gymnázia.

2. Dívčí průmyslová škola Kongregace dcer Božského spasitele a dívčí lyceum

2.1. Dívčí průmyslová škola Kongregace dcer Božského spasitele

Ve Znojmě existovala střední průmyslová škola pro dívky už v 19. století. Informace o ní nám nejvíce podává publikace Julia Wisnara, která však vyšla roku 1899 a obsahuje údaje o škole jen do roku 1898, po tomto datu se nám informací o škole dostává jen velmi málo. Existenci školy ještě zmiňuje pan Peřinka ve *Vlastivědě moravské* z roku 1904. Třídní výkazy školy končí školním rokem 1918/1919.

V roce 1868 Kongregace Dcer Božského Spasitele získala ve Znojmě dům na Jezuitském náměstí č. 4 patřící tehdy jisté Anně Schnattingerové. Tato kongregace zde vybudovala ústav péče pro děti a zároveň průmyslovou školu. V roce 1879 převzala záštitu nad tímto ústavem samotná císařovna Elizabeth. Výnosem c. k. zemské školní rady se z ústavu péče o děti i průmyslové školy stala 26. září 1887 soukromá dívčí škola pod dozorem jmenované kongregace. 19. listopadu byla škola otevřena a 21. listopadu bylo zahájeno vyučování, od 16. září 1891 měla škola pět tříd. Zároveň 16. září toho roku získala škola ministerskou vyhláškou právo veřejnosti.³⁴

Ve škole se učilo zejména ženským ručním pracím, ale např. i hudbě. První učitelský sbor se skládal z: školní vedoucí a vrchní sestra Bernhardine Riegel, která působila na škole od jejich začátků, učitelka a sestra Pacifica Gruss, průmyslové učitelky sestra Martha Strasser a sestra Amelie Winzenhörlein, náboženství vyučoval děkan Anton Černý.

V roce 1898 učitelský sbor tvořili: vrchní sestra Bernhardine Riegel, katecheta Laurenz Edegger (od září 1895), učitelky sestra Michaela Knauer (od 1892), sestra Pacifica Gruss (od začátku školy), sestra Adelinde Saum (od 1897), průmyslové učitelky sestra Amelie Winzenhörlein (od začátku školy) a sestra Nikomedia Schubert (od 1898), učitelka zpěvu sestra Eucheria Haas (od 1897). Mezitím působili na ústavu jako katechetové: děkan Anton Černý, kapucínský opatrovník Pius Krichenbauer (1889-1895), jako učitelka sestra Coeline Srb (1891-1897), jako pomocná učitelka sestra Amadea Nowak (1891-1897).

Jako místní školní inspektor působil před tím mnoho let Ferdinand Buchberger, který zrovna roku 1898 zemřel, po něm zastával úřad dr. Heinrich Homma, který se později stal starostou města Znojma.³⁵

³⁴ WISNAR, Julius. *Heimatkunde des politischen Bezirkes Znaim*. I. historisches Teil. Heft 10. Die Stadt Znaim (Gotteshäuser und Schulen), Znojmo, 1899.

³⁵ NEDVĚDOVÁ, Veronika. *Znojemští starostové 1848-1918 - sociální a rodinné zázemí komunálního politika*. Brno, 2007. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně.

Počet žáků v prvním školním roce 1887/1888 činil pouhých sedm chovank, postupně se však zvětšoval, až se ve školním roce 1894/1895 vyšplhal na 144 dívek, což bylo do roku 1898 nejvíc. Žákovská knihovna obsahovala kolem 250 svazků, učitelská asi 170.

Škola byla původně umístěna v budově konventu, kterou koupila již zmíněná paní Anna Schnattinger. Kvůli stále se zvětšujícímu počtu žáků bylo nutné budovu rozšířit, to se uskutečnilo nákladem kláštera bez jakýchkoli podpor. Nová budova byla slavnostně vysvěcena 24. dubna 1888 převorem dominikánského kláštera ve Znojmě Konstantinem Procházkou. Další rozšíření objektu na náklady kláštera se konalo v roce 1895, nově byl vybudován zadní trakt, ve kterém byl zřízen internát vzhledem k potřebě ubikací pro dívky s kapacitou 30ti lůžek. K ústavu náleželo i pěkné hřiště.³⁶

Každým rokem se v klášteře při ústavu konaly vánoční hry za velké účasti veřejnosti. V červnu 1891 a 1. června 1897 poctil školu svou návštěvou biskup dr. Franz Sal. Bauer.

S ústavem byla také spojena opatrovna, kterou průměrně navštěvovalo 50 dětí. Opatrovnu vedla sestra Clarissa Konradt, před ní zde působila sestra Aniceta Rosinger a Ildephonsa Anzengruber.

Po roce 1918 byla škola pravděpodobně v rámci reorganizace znojemského školství zrušena a na její místo nastoupila německá odborná škola pro ženská povolání. Na školní rok 1918/1919 byl otevřen poslední ročník.

2.2. Dívčí lyceum

Tento ústav byl otevřen na školní rok 1905/1906 se střídavými třídami. Byl smýšlen jako vyšší vzdělávací zařízení se šesti třídami a závěrečnou zkouškou. Mezi vyučovací předměty, jimž se dívky na ústavu učily, patřily jazyky (němčina, francouzština a angličtina), zeměpis, historie, přírodopis, aritmetika, geometrie, fyzika, chemie, mineralogie, kreslení a krasopis. Absolventky měly po složené zkoušce na ústavu otevřené dveře pro nástup na filozofickou fakultu, mohly usilovat o další vyšší vzdělání na dívčích lyceech učitelství, o studium farmacie, učitelství pro obecní a měšťanské školy, učitelství pro stenografii, mohly začít profesní dráhu úřednic v poštovní službě apod.³⁷

Vedení školy se ujal p. prof. Arnold Kornfeld, později školu vedla pí. prof. von Costa Roseti až do školního roku 1921/1922, kdy byl ústav uzavřen a jeho chovanky byly přiděleny německému Reformnímu-reálnému gymnáziu ve Znojmě.

³⁶ WISNAR, Julius. *Heimatkunde des politischen Bezirkes Znaim*. I. historisches Teil. Heft 10. Die Stadt Znaim (Gotteshäuser und Schulen), Znojmo, 1899.

³⁷ VRBKA, Anton. *Gedenkbuch der Stadt Znaim. Kulturhistorische Bilder aus dieser Zeit*, Mikulov, 1927.

3. Odborná škola pro ženská povolání Vlasta ve Znojmě, 1917-1949

3.1. Založení Vlasty a její začátky

Při budování českého školství ve městě Znojmě se nezapomínalo na dívčí vzdělání, po zařízení školy obecné i měšťanské přišla průmyslová škola pro dívky na pořad dne hned, jakmile to bylo možné, počítáno s ní bylo již dříve. Pokud by se při jejím budování objevil nějaký problém, např. ze strany města, bylo by to kvůli tomu, že se jednalo o školu českou, nikoli proto, že by to byla škola pro dívky a ženy. Ve Znojmě již existovala německá dívčí průmyslová škola, viz. výše. Česká dívčí průmyslová škola, která měla vzniknout, by navazovala na měšťanskou školu a poskytovala by dívčímu dorostu „cennou výzbroj pro další poslání české dívky a ženy“.³⁸

Na jaře roku 1917 se členové Matice znojenské zaměřují na dva plány – na zřízení soukromého učitelského ústavu a na dívčí průmyslovou školu. Na schůzi výboru 2. dubna navrhl okresní školní inspektor Stanislav Marák zřízení soukromého ústavu pro vzdělání učitelek s těmi podmínkami, že Matice znojenská obstará alespoň tři místnosti s nábytkem a pomůckami na tři roky bezplatně a sám navrhovatel uhradí náklady na zařízení, přípravné práce a vydržování ústavu a stane se jeho ředitelem, přičemž sám vybere členy učitelského sboru. Matičním výborem byl návrh přijat a inspektor Marák jím byl oprávněn, aby mohl začít s úředním vyřizováním.³⁹

Na další schůzi 4. května se výbor usnesl (ve složení Andrejs, Černoch, Farský, dr. Koliáš, Lipovský, Rokos, Řeřucha, Stehlík, Stloukal, dr. Veleba, Vychytil) přistoupit k návrhu ředitele Karla Farského otevřít ženskou dvouletou průmyslovou školu Vlasta po vzoru Meziříčské Světlé - Farský jeden čas působil na tomto osvědčeném dívčím ústavu jako ředitel, měl odtud mnoho zkušeností a na schůzi promluvil o účelnosti dívčí průmyslovky. Farský získal důvěru výboru a možnost poskytnout první kroky k otevření školy.⁴⁰ Úmysl založit dívčí průmyslovou školu spolu s pokračovací školou živnostenskou vzešel z myšlenky ÚMŠ už 17. října 1905.⁴¹ Další krok byl teprve nyní konečně schválen za přispění ředitele Farského a žádost byla 21. května 1917 poslána k místodržitelství do Brna. Na podzim, 5. října toho roku, se za školu přimlouval ve Vídni u ministra veřejných prací poslanec J. Havlík, který předešel říšského poslance Stejskala, prozatím však byla žádost poslána na moravské místodržitelství alespoň pro provizorní schválení, neboť škola už byla mezitím stejně

³⁸ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojenské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 7.

³⁹ SOkA Znojmo. Fond Matice Znojenská: Protokoly Matice znojenské.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ POLESNÝ, Karel. *České školství ve Znojmě 1881-1918*. Znojmo, 1931, s. 100.

otevřena. Žádost o dívčí učitelský ústav stále ležela nevyřízená u ministerstva vyučování ve Vídni.⁴²

Vyučování začalo 16. září 1917 a v I. ročníku měla škola 23 řádných a 5 mimořádných učnic. Interní učitelkou byla stanovena sl. Marie Zhořová, odborná učitelka ze školy Vesna v Brně s prvotřídní kvalifikací, která vyučovala kreslení stříhů, šití prádla, ozdob. pracím, nauce o materiálech, vedení domácnosti a rytmickému tělocviku, Karel Farský se stal ředitelem ústavu, vyučoval dekorativnímu kreslení. Dalšími členy učitelského sboru byly: sl. F. Šimková (vyučovala písemnostem), p. Fr. Kopeček (spisovatel a říd. učitel, vyučoval občanské nauce a živnostenským počtům), Jindřich Vyhnánek (učil francouzštinu a zpěv), MUDr. A. Kába (lékař, vyučoval zdravotně), M. Ambrožová (modistka ve Znojmě, řídila modistické kurzy), sl. A. Mottlová (učila němčinu), Em. Velebová (instruktorka pro psaní na stroji).⁴³ Tento nadšený učitelský sbor byl připraven ujmout se dychtivých a radostně pracujících dívek. Škola byla umístěna při měšťanské škole v budově na Haukově 8 (dnešní ulice Jana Palacha), kde pro ni byly nejlepší podmínky. Ředitel Karel Farský byl správcem obou škol. Vlasta zde mohla být umístěna především díky tomu, že se při dívčí měšťance kvůli válce neotevřel IV. ročník.⁴⁴

Škola byla plánována jako dvoutřídní, přičemž v I. ročníku se učilo hlavně stříhům a šití prádla, v II. se učilo šití dětských i dámských šatů.⁴⁵

Týdně se vyučovalo 36ti povinným vyučovacím hodinám, z toho bylo 25 hodin vyučování šití a kreslení stříhů. Z předmětů se dále vyučovalo: jazyk vyučovací s obchodní korespondencí 2 hodiny týdně, občanská nauka 1 hod. (dívky se učily zákony, které budou potřebovat jako živnostnice i spolupracovnice), živnostenské počty, kalkulace, účetnictví s naukou směnečnou 2 hod., nauka o materiálech a vedení domácnosti 1 hod., zdravotně s vychovatelstvím a naukou o ošetřování dětí i nemocných přednášel praktický lékař 1 hod., dekorativní kreslení 2 hod., tělocvik (vycházky, hry venku, rytmické pohyby a tance v sále Besedy atd.) 1 hod., zpěv 1 hod., dále zeměpis, dějiny i literatura, ke všem předmětům byla učnicím k dispozici bohatá knihovna. Mimo to se v nepovinných předmětech a kurzech mohly dívky učit němčině, francouzštině a psaní na stroji, oblíbené byly také modistické kurzy. Učební osnova měla „připraviti českou dívku, aby rostla v pracovitou a dobrotivou matku, milou a uvědomělou ženu, čistou a šetrnou hospodyňku, sebevědomou Češku, též

⁴² SOkA Znojmo. Fond Matice Znojemská: Protokoly Matice znojemské.

⁴³ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojemské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 11-12, *Znojemská Vlasta: Výroční zpráva za rok 1917/1918*.

⁴⁴ POLESNÝ, Karel. *České školství ve Znojmě 1881-1918*. Znojmo, 1931, s. 100.

⁴⁵ *Znojemská Vlasta: Výroční zpráva za rok 1917/1918*.

samostatnou živnostnici, která bude schopna sama sebe uživit, zvolí-li si místo života rodinného dílnu dámského krejčovství“.⁴⁶

Žádost o povolení mezitím stále ležela na místodržitelství od května do října, až na zákrok poslance J. Havlíka, vládního rady Dolejše a rady Máši se dostala do Vídně, kde ji popostrkovali poslanci Havlík a Stejskal. Povolení došlo až v únoru 1918.⁴⁷ Po vyřízení žádosti se ustavil školní výbor složený z vlivných českých dam, aby pečoval o další vývoj školy. V prosinci na sv. Mikuláše navštívila školu odborná inspektorka E. Kozlová, která byla nadšená z perfektního umístění školy a ihned prohlásila, že škole navrhne právo veřejnosti, jakmile o ně po úředním povolení školy ředitelství požádá.

První školní výbor znojemské Vlasty se skládal z pí. Boženy Velebové, manželky advokáta Veleby, která zastupovala moravský zemský výbor, dále byly členkami pí. Kateřina Slavatová, žena c. k. ber. komisaře ve Znojmě, zastupovala c. k. ministerstvo veřejných prací, pí Marie Novotná, žena obchodníka ve Znojmě, zastupovala Obchodní a živnostenskou komoru v Brně, dr. J. Koliáš, advokát ve Znojmě, zastupoval Matici znojemskou, Karel Farský, ředitel školy.⁴⁸

O provoz školy se částečně starali manželé Novotní, nejvíce jí pomohli zásobováním látkami v době jejich nedostatku. 19. ledna 1918 se konala řádná valná hromada Matice znojemské za předsednictví dr. Koliáše a za přítomnosti 24 členů, na této schůzi ředitel Farský pojednával o zlé době s nedostatkem látek, které byly navíc předražené, i přes to Matice znojemská přistoupila v září k otevření dvouleté ženské školy průmyslové pro šití prádla a oděvů, zároveň vděčí zajištění dodávek látek ochotné paní Novotné, ženě znojemského obchodníka, proto může Matice počítat po prázdninách s otevřením druhého ročníku.⁴⁹

Od plánu učitelského ústavu se mezitím ustoupilo z důvodů úředních tahanic (německý učitelský ústav však byl na školní rok 1918/1919 povolen a otevřen⁵⁰). Čekání na povolení výbor matice znojemské vzdal a zaměřil se už jen na dívčí průmyslovou školu, kterou považoval za důležitější a potřebnější, neboť nejen že připravovala mladé ženy na rodinný život, ale dávala jim také možnost zaměstnání v oboru a tedy i samostatné obživy. Škola se nadšeně rozjela do té míry, že kantoři i chovanky byli ochotni dotáhnout školní rok do konce i bez udělení povolení, kterého nakonec přece jen škola dosáhla. Pro dívky byl také na podzim

⁴⁶ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojemské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 10-11.

⁴⁷ POLESNÝ, Karel. *České školství ve Znojmě 1881-1918*. Znojmo, 1931, s. 100.

⁴⁸ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojemské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 12.

⁴⁹ Tamtéž, s. 8.

⁵⁰ POLESNÝ, Karel. *České školství ve Znojmě 1881-1918*. Znojmo, 1931, s. 99-100.

vypsán šestitýdenní večerní kurz, pro nedostatek látek a málo přihlášek se ovšem neuskutečnil. Od začátku prosince do půlky ledna se konal zimní modistický kurz pod vedením sl. Marie Ambrožové, kterého se dívky účastnily bezplatně. V plánu bylo vypsát další obdobný kurz na léto. Celkem se za první školní rok konaly tři modistické kurzy.

Jinak byla Vlasta školou pro Matici celkem nenáročnou – vydržovala sama sebe ze školného a subvencí, takže nezatěžovala pokladnu spolku, účetnictví vedl školní výbor odděleně od Matice znojenské, v tomto školním výboru zastupoval Matici znojenskou její předseda nebo valnou hromadou volený zástupce. Při zakládání však bylo potřeba vybavit ústav pomůckami a jinými potřebami, sehnaly se především díky finančním darům – L. Schilberger daroval 1 000 korun, tak stejně A. Novotný, F. Knoll, K. Fiala a Moravsko-slezská banka, A. Černocho daroval 500 korun, hostinský Ptáček 210 korun, pí dr. Velebová 200 korun, Vzájemná záložna 100 korun, kuratorium fondu pro podporu chudé studentské a školní mládeže v Brně 50 korun, pí Novotná 21 korun, pí Krausová darovala žehličku v ceně 10 korun, p. Stloukal hedvábí v ceně 14.40 korun.⁵¹ Peníze se podle návrhu měly použít na zařízení ústavní kuchyně a prádelny. Po intervenci poslance Havlíka zaslal zemský výbor příspěvek na zařízení 1 500 korun.

Chovanky Vlasty se také činily při dobročinných sbírkách, především sháněly jídlo pro chudé děti, volily si předsedkyni, jednatelku a pokladní. Samostatně vedly akce na získávání potravin, šatstva i peněz, psaly prosebné dopisy o chléb pro hladové děti, došlé dary zapisovaly a rozdělovaly. Dívky byly také především vychovávány k lásce k českému národu a k české vlasti. V občanské nauce se dokonce učily o právu spolkovém i shromažďovacím, a to tak, že si to prakticky vyzkoušely. Např. si vyzkoušely založit odbor Národní jednoty, odbor ÚMŠ nebo sirotčí spolek. Pozvaný lid představovaly samy chovanky, zvolená předsedkyně řídila schůzi, jiné si mohly vyzkoušet řečnění, zapisovaly či volily své činovnice, určovaly improvizované schůze, veřejné i důvěrné, s přednáškami z českých dějin, na ně si např. pozvaly některou třídu z měšťanské školy, aby si zvykaly na řečnění před posluchači.⁵²

Na konci prvního školního roku prošlo školou 28 žáků, z toho 12 ze Znojma. 21. června 1918 udělilo ministerstvo veřejných prací škole právo veřejnosti na základě návrhu vládních inspektorů.

Pro úspěšnost mohl být další školní rok 1918/1919 otevřen s oběma ročníky. V tomto školním roce se otevřela následující oddělení:

⁵¹ POLESNÝ, Karel. *České školství ve Znojmě 1881-1918*. Znojmo, 1931, s. 101; KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojenské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 9.

⁵² KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojenské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 11.

1. dvouletá dívčí průmyslová škola (kreslení střihů, šití prádla, šití šatů),
2. odborná živnostenská škola pokračovací (od 1. října),
3. kuchařská a hospodyňská škola (od začátku května, dvouměsíční kurzy, výuka vaření, zavařování apod., příprava dívek pro praktický život),
4. škola řeči,
5. večerní kurzy šití prádla a šatů, modistický kurz, kurz vaření.⁵³

Při Vlastě byla zřízena škola řeči, základ pozdější samostatné jazykové školy spolku Matice znojenské. V odpoledních kroužcích se zájemci mohli učit češtině, ruštině, srbštině, francouzštině, angličtině i němčině, kurzy byly rozděleny podle úrovně znalostí účastníků na kurzy pro začátečníky, pokročilé i pro ty, kteří se chtěli zdokonalit v konverzaci. Touto školou prošlo 56 účastníků.

V tomto školním roce přibyl v květnu ke dvěma ročníkům dvouleté průmyslové školy dvouměsíční hospodyňský kurz. Tento kurz mohly navštěvovat dívky starší, alespoň 16leté, nebo dívky ze 3. třídy měšťanské školy. Děvčata mohla docházet do nepovinného vyučování vaření a hospodyňských cvičení, aby se naučila správně řízené a čisté domácnosti. Tento kurz byl spojen opět s dobročinností, neboť dvakrát týdně dívky vařily jídlo pro sebe a pro 50 chudých dětí.⁵⁴

Tento školní rok také zaznamenal jednu obrovskou společenskou změnu, při něm totiž nejenže konečně skončila válka, ale byla vyhlášena samostatná Československá republika, kam od 16. prosince 1918 patřilo i Znojmo.

Městským nákladem bylo do školy zavedeno elektrické světlo do školních místností doposud neosvětlených a částkou 12 050 korun město také přispělo k přístavbě prádelny ke škole hospodyňské.

Učitelský sbor měl celkem 18 členů. Nad školou vykonávali dozor vládní inspektorka E. Kozlová a inspektor Č. Váňa.

Po vyhlášení Československé republiky potvrdilo ministerstvo školství a národní osvěty právo veřejnosti pro tuto školu s názvem Ženská průmyslová škola Vlasta spolku Matice znojenské 14. července 1919.⁵⁵ Po převratu se Vlasta zabydlela ve školní budově v Haukově ulici č. 8 zcela sama, po vystěhování školky z budovy byly provedeny adaptační práce pro

⁵³ *Znojemská Vlasta: Výroční zpráva za rok 1918/1919*

⁵⁴ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojenské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 12.

⁵⁵ Tamtéž, s. 9.

školu kuchařskou a hospodyňskou.⁵⁶ Školou v tomto školním roce prošlo celkem 77 dívek, z toho 57 dvouletou školou, šest hospodyňským kurzem, 14 školou pro domácí hospodářství.

Školní rok 1919/1920 již začal v novém státě a situace pro českou dívčí školu byla mnohem příznivější. Nová ústava navíc zaručovala ženám rovnoprávnost s muži a ženám se otevřely nové obzory sahající od volné cesty na univerzitu až k politické činnosti. To však neznamenovalo, že by byla dívčí průmyslová škola považována za přežitek. Naopak se vzdělání dosažené na této škole považovalo za přínosné pro ženin život, protože i kdyby žena získané znalosti nevyužila pro zařízení vlastní živnosti, učila se soustavné a úsporné práci v domácnosti tak, aby ji nevyčerpala a žena mohla mít více času na studium, koníčky či odpočinek. K tomu především sloužila příprava ženy na úlohu manželky, matky a hospodyně, využití nabytých znalostí k efektivní práci, která nezabere veškerý ženin čas.

Školní výbor přetvořil dvouletou školu průmyslovou na dvouletou školu rodinnou, která měla povznést úroveň ženského vzdělání, opět připravovala nejen na práci v domácnosti, ale i na možnost otevření si vlastní živnosti. Nová škola se měla otevřít na příští školní rok.

Ke II. ročníku se v tomto školním roce připojila živnostenská pracovna (jako III. nepovinný ročník školy), kde se dívky ještě více zdokonalovaly v šití oděvů. Živnostenská pracovna přijímala alespoň 16leté dívky, které absolvovaly II. ročník ženské průmyslové nebo rodinné školy. Vysvědčení ze živnostenské pracovny nahrazovalo krejčovský výuční list, absolventky pracovny navíc mohly nastoupit do ústavu pro vzdělání učitelek ženských škol průmyslových, který trval dva roky. Škola kuchařská a hospodyňská se přetvořila v pětiměsíční kuchařský kurz. Celá učební osnova kurzu byla sestavena tak, aby byly absolventky všestranně vyškolené pro služby v domácnosti.

Kvůli stále rostoucím nákladům na výuku nastalo rozhodnutí zvýšit školné. Při zápise žákyně skládaly částku 20 korun na školní pomůcky a platily roční školné 350 korun. Nemajetným chovankám mohlo být školné sníženo nebo úplně prominuto.⁵⁷

10. ledna 1920 schůzí učitelský sbor s chovankami Vlasty založily svůj „Dámský odbor Národní jednoty na školách Vlastiných ve Znojmě“, který je sdružoval s paními kuratoria a i s dřívějšími absolventkami. Tuto první schůzi zahájil ředitel Farský úvodním slovem o historii českého národa, na to byl odbor založen a zvolen jeho výbor, jehož členkami se staly pí. Eug. Váně-ová, učitelka školy hospodyňské, pí. M. Jakšová, za školní výbor škol Vlastiných, šest žákyň za školu průmyslovou a tři za školu hospodyňskou. Členský příspěvek činil pět korun. Pí. Eug. Váně-ová byla zvolena předsedkyní výboru, dále byly zvoleny

⁵⁶ POLESNÝ, Karel. *České školství ve Znojmě 1881-1918*. Znojmo, 1931, s. 103.

⁵⁷ *Znojmská Vlasta*: Výroční zpráva za rok 1919/1920.

místopředsedkyně, jednatelka, pokladní a dvě přehlížitelky účtů, na další schůzi 17. ledna si členky zvolily zapisovatelku.⁵⁸

Žákyně se v odboru zúčastňovaly výborových i vzdělávacích členských schůzí, prakticky se seznamovaly se spolkovým životem a při přednáškách si zvykaly na vystupování na veřejnosti. Samy si připravovaly schůze, svolávaly, řídily, spravovaly odbor podle stanov schválených zemskou politickou správou, projednávaly návrhy zachycené ve městě a ty dobré uskutečňovaly ve volných návrzích svého odboru.⁵⁹ Cílem odboru bylo především vypěstovat v dívkách porozumění v úkolech Národní jednoty a dát jim možnost pomáhat tam, kde bylo zapotřebí. Chovanky Národní jednotě nejvíce pomáhaly svou spoluprací při různých sbírkách i slavnostech a účastnily se vzdělávacích přednášek.⁶⁰

Měsíčně docházel do Vlasty školní lékař MUDr. K. Varner, školu také navštívil zubní lékař MUDr. Skopal a zdarma vyšetřil chrup chovek a odevzdal každé jeho diagram s poznačením, který zub se dá ještě zachránit plombou (celkem 10,5 %) a který již úplně odumřel (2,25 %).⁶¹

V učitelském sboru bylo celkem 13 členů. Na konci školního roku odešla ze školy odborná učitelka M. Zhořová, neboť se provdala. Školou prošlo v obou ročnících 53 žaček, celoroční kuchařskou školou 12, pětíměsíčními kuchařskými kurzy 22, celoroční školou pro domácí hospodářství 14, celkem 101.

3.2. Škola ve 20. letech první republiky

Ve školním roce 1920/1921 platily řádné i mimořádné žákyně 40 korun při zápisu na školní pomůcky a na začátku roku 350 korun školného předem, nemajetné dívky mohly platit po menších částkách a chudé žákyně si mohly podat žádost o studentská stipendia k zemskému výboru nebo žádost o snížení školného ke školnímu výboru. Doposud nebyla žádná z chovek z Vlasty vyloučena, že by nebyla schopna zaplatit školné.⁶²

Žákyně Vlasty měly možnosti poznávat život české ženy po všech stranách, byly stále ve spojení s městským kulturním i společenským životem, ať už navštěvovaly městskou knihovnu, čítárnu, divadlo, přednášky osvětového sboru, dámského odboru Národní jednoty,

⁵⁸ SOkA Znojmo. Fond Národní jednoty na školách Vlastiných, dámský odbor Znojmo: Protokol Dámského odboru N.J. na školách Vlastiných.

⁵⁹ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojenské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 13.

⁶⁰ SOkA Znojmo. Fond Národní jednoty na školách Vlastiných, dámský odbor Znojmo: Protokol Dámského odboru N.J. na školách Vlastiných.

⁶¹ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojenské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 13.

⁶² Tamtéž, s. 14.

při produkcích hudební školy Matice znojenské, v YMCA, při zábavách Besedy, při vycházkách Klubu československých turistů atd.

Členky dámského odboru Národní jednoty na školách Vlastiných na 5. prosince 1920 připravily pro celou školu mikulášskou zábavu. V I. ročníku postavily jeviště a pozvaly celý učitelský sbor i školní výbor. Zábava byla zahájena Svobodovou jednoaktovkou *Rozveselená rodina*, kterou nastudoval odborný učitel Šafář s osmi členkami odboru. Po představení další dvě členky přednesly výstup *Vitr*. Škola kuchařsko hospodyňská si připravila vtipný výstup jedné žákyně v kuchařském mundúru a na scénu přišel i Mikuláš s anděly a čerty, všichni představeni chovankami Vlasty, rozdávali dárky a občerstvení. Při zábavě se také plnila spolková pokladna – dort věnovaný pí. Skřivanovou se vydražil za 115 korun, za vstupné a poplatky se vybralo 300,35 korun, režie obnášela 65,10 korun, čistí zisk tedy činil 350,25 korun.⁶³

Za školní rok se konalo celkem devět lidových a speciálních kurzů jichž se účastnilo celkem 173 dívek. Ve školním výboru přibyla za oděvní společenstvo pí. M. Klubalová, za učitelský sbor sl. M. Slavičková, za Matici znojenskou její předseda p. rada zemského soudu B. Tauber. Učitelský sbor měl 15 členů, domácí školnické práce konala Žofie Novotná. V tomto školním roce začala na škole pracovat odborná učitelka Zdeňka Kokešová,⁶⁴ která se později stala ředitelkou ústavu. Školou prošlo celkem 139 žákyň, z toho 31 I. ročníkem rodinné školy, 23 II. ročníkem školy průmyslové, 13 živnostenskou pracovní, 44 pětiměsíční školou kuchařskou (oběma cykly), 28 celoročním učebním kurzem hospodyňským.

Na konci tohoto školního roku 26. června 1921 se konala první výstava prací žákyň v prostorách školy, která se od té doby v tento čas konala pravidelně každým rokem.

Ve školním roce 1921/1922 byla aktivována celá dvouletá škola rodinná a živnostenská pracovní pro šití šatů. Zvláštních a lidových kurzů se konalo celkem šest a prošlo jimi 133 účastnic. Výstava prací žákyň proběhla 25. a 26. června 1922. Učitelský sbor měl celkem 17 členů a školu navštěvovalo celkem 199 žákyň, z toho 69 dvouletou školu rodinnou, 14 III. ročník živnostenské pracovní, 44 oba cykly pětiměsíční školy, 24 celoroční učební běh hospodyňský a 48 oděvnickou školu pokračovací (krejčovské učednice a modistky).⁶⁵

Další školní rok 1922/1923 nepřinesl mnoho nového, snad jen změny v učitelském sboru. Učitelský sbor měl 15 členů. Odborná učitelka pro šití šatů Marie Slavičková se provdala za

⁶³ SOkA Znojmo. Fond Národní jednoty na školách Vlastiných, dámský odbor Znojmo: Protokol Dámského odboru N.J. na školách Vlastiných.

⁶⁴ *Znojenská Vlasta*: Výroční zpráva za rok 1920/1921.

⁶⁵ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojenské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 14.

okresního soudce Jindřicha Šimku, proto odešla ze státních služeb, za ni se stala zástupkyní ve školním výboru pí. odborná učitelka Marie Fischerová. Odborná učitelka Alžběta Smrčková zastupovala za nemocnou Annu Hanělovou, která byla po dovolené přeložena na rodinnou školu v Hradci Králové. Další učitelka Eugenie Váně-ová byla stanovena ředitelkou zemědělské školy hospodyňské v Uherské Skalici, za ni nastoupila Amalie Mejsnarová.⁶⁶

Výstava prací žákyň se konala 10. a 11. června 1923.⁶⁷ Škola propůjčovala prostory i učební pomůcky odborné oděvnícké škole pokračovací (učednice krejčovské a modistky) a IV. ročníku dívčí měšťanské školy.⁶⁸

Uskutečnilo se osm speciálních a lidových kurzů, kterými prošlo 110 účastnic, dvouletou školu navštěvovalo 80 žákyň, živnostenskou pracovnu 23, oba cykly pětiměsíční školy 42 a celoroční učební hospodyňský běh 36, celkem 181 žákyň, plus 50 učednic v oděvnícké škole pokračovací.

Ve školním roce 1923/1924 čekalo chovanky Vlasty několik aktivit i významných událostí. Během roku byly na exkurzích v parní mlékárně, octárně, na jatkách, na pile, v zahradnickém skleníku, v nábytkových skladech v Brně, v ústavech sociální péče (v mateřských školách, v jeslích, v poradně matek, v sirotčinci, v Masarykově lize), navštívily místní i okolní architektonické památky, výstavu drobného zvířectva, dvě výstavy obrazů, podnikly třídní výlet na vzorkový veletrh v Praze, v Moravském Krasu, ve volných dnech chodily na společné vycházky do Podyjí.⁶⁹

Škola byla přímo podřízena ministerstvu školství a národní osvěty, které nad školou vykonávalo dozor svými inspektory dr. Josefem Zahradníkem pro naukové předměty a E. Kozlovou pro odborné předměty.

Do podpůrného a exkurzního fondu věnoval školní výbor 1 000 korun a učitelský sbor 150 korun. Ve prospěch fondu byl uspořádán v učebnách II. a III. ročníku předvánoční bazar spojený s výstavou ozdobných halenek, dětských šatiček, aplikovaných a vyšíváných podušek, pásků, batikovaných stužek a kapesníčků, lýkových podušek, alb, dřevěných zdobených drobností aj., podle návrhů, vypracovaných v kreslení, byly vystavované předměty provedeny technikami, jež si dívky osvojily v hodinách ozdobných prací, k vidění byly i panenky naaranžované do pohádkových scén proložené jemným pečivem a ozdobným cukrovím. Bazar byl zhlédnut za vysoké účasti veřejnosti.

⁶⁶ *Znojemská Vlasta*: Výroční zpráva za rok 1922/1923.

⁶⁷ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojemské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 14.

⁶⁸ *Znojemská Vlasta*: Výroční zpráva za rok 1922/1923.

⁶⁹ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojemské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 15.

Školní výbor nechal přístavbou rozšířit prádelnu, zařídil šatnu a žehlírnu, bylo vylepšeno elektrické osvětlení učeben, voda byla zavedena i do druhého poschodí budovy a byly pořízeny elektrické hodiny se zvonkovým rozvodem. Ministerstvo školství a národní osvěty věnovalo škole dva šicí stroje, dva Papinovy hrnce a Štěncův sborník.

Během zimních dnů si žákyně krátily polední přestávku pobytem v žakovské čítárně, kde měly k dispozici časopisy *Nový lid*, *Vůdce dorostu*, *Šťastný domov*, *Úsvit*, *Rozkvět*. Žakovská knihovna čítala na 632 svazků, učitelská obsahovala 121 vědeckých publikací, především literárních a filozofických studií, a 160 menších příruček vyučovatelských.

Na jaře 1924 čekalo chovanky Vlasty fyzicky aktivnější poslání. Od března toho roku se kopaly základy nové sokolovny ve Znojmě, při kopání základů pomáhala i znojemská mládež (v rámci pracovní povinnosti), v dubnu byly povolány na výkop sklepa dívky z Vlasty a členky Orla. Děvčata se chopila lopat a zúčastnila se prací.⁷⁰

Před koncem školního roku, 20. června 1924 celé město Znojmo prožívalo slavnostní okamžiky – do města přijel na návštěvu prezident T. G. Masaryk. Chovanky Vlasty nejenže se vítání vzácného hosta zúčastnily v uvítacím špalíru, ale na prezidentovu počest vykonaly kus dobročinné práce: 1 288,60 korun poslaly různým charitativním korporacím, šily pro Okresní péči o mládež, upekly Mikuláše pro děti v mateřských školách, vyráběly a sbíraly hračky i příspěvky na zařízení české mateřské školy v Podmolí na Znojemsku, sbíraly knihy pro českou nemocniční knihovnu ve Znojmě, ústřednímu výboru Národní jednoty přispěly částkou 300 korun a jiným národním institucím asi 250 korun.⁷¹

Učitelský sbor čítal 13 členů. Za školní rok se uskutečnily čtyři lidové kurzy a jeden speciální kurz modistický o návštěvnosti 74 dívek (účastnice platily za kurz 50 korun), dvouletou školu navštěvovalo 77 žákyň, živnostenskou pracovnu 36, oba cykly pětiměsíční školy 27, celkem 140, dále pokračovací školu pro učednice ženské živnosti oděvní 77 a celoroční běh hospodyňský 28 žákyň. Během studií v únoru náhle zemřela po vážné nemoci žákyně I. ročníku Antonie Ostrá ze Šatova.⁷²

Ve školním roce 1924/1925 vykonali dozor na škole opět ministerská inspektorka E. Kozlová (v říjnu), v březnu odborový přednosta Al. Pižl a ministerský inspektor dr. J. Zahradník.

Většina školy byla zestátněna, osobní náklad hradil stát, věcné výdaje hradilo město Znojmo se školním výborem, kterému stále předsedala pí. Marie Novotná. Ústavní inventář

⁷⁰ Viz obr. č. 2.

⁷¹ *Znojemská Vlasta*: Výroční zpráva za rok 1923/1924.

⁷² Tamtéž.

byl rozdělen na deset oddělení. Na založení a doplnění sbírek, pomůcek a knihoven vydal školní výbor za osm let existence školy 119 799 korun, průměrně 15 000 korun ročně, přičemž nejsou zahrnuty vysoké výdaje za adaptace a udržování školy.⁷³

Během roku podnikly chovanky pod vedením svých učitelů a učitelek opět několik exkurzí a výletů (na Šumavu), účastnily se filmových a divadelních představení, navštěvovaly výstavy, přednášky v kině Vesmír, městské muzeum, okurkárnu apod. Členky Národní jednoty sbíraly peněžité příspěvky pro sociální i humanitní organizace, pomáhaly při prodeji vstupenek na slavnosti, šily dětské prádlo pro mateřské školy i jesle, připravovaly mikulášskou nadílku pro děti apod.⁷⁴

V učitelském sboru bylo 12 členů. Dvouletou školu navštěvovalo 61 žáků, živnostenskou pracovnu 18, oba pětiměsíční cykly 30, pokračovací školu 64, celoroční běh hospodyňský 22 a uskutečnilo se sedm speciálních a lidových kurzů o návštěvnosti 98 účastnic.

Na rok 1925 městská rada vyčlenila ze svého rozpočtu 10 000 korun na adaptační práce prádelny ve Vlastě, kuratorium školy práci zadalo zdejšímu staviteli Klem. Přinosilovi.⁷⁵

Ve Vlastě se vzdělávaly nejen žákyně, i učitelský sbor se obohacoval novými vědomostmi, o hlavních prázdninách 1925 absolvovala odborná učitelka Marie Popelářová-Fišerová modistický kurz pro učitelky dívčích odborných škol konaný ministerstvem školství a národní osvěty v Karlíně. Odborná učitelka Marie Mánková absolvovala sedmidenní kurz ČOS v Nymburce, šestidenní zdravotnicko-tělovýchovný kurz ve Znojmě a šestidenní kurz lékařských a pedagogických věd v Praze. Do nového školního roku 1925/1926 vstupoval učitelský sbor s nově nabytými vědomostmi.⁷⁶

Odborné učitelky pro šití šatů se zúčastnily ankety o reformě vyučování šatových stříhů, konané v Brně 29. a 30. května. Všichni členové učitelského sboru byly mimo školu členy i činovnicemi všennárodních, kulturně humanitních institucí – Okresní péče o mládež, Československého Červeného kříže, Masarykovy ligy, Matice znojemské, Národní jednoty, Besedy, Sokola, Spolku muzejního a okrašlovacího, odboru Klubu československých turistů a jedna učitelka pracovala i v sekci YMCA pro mravní výchovu.⁷⁷

Žákovská knihovna obsahovala 762 svazků, učitelská 138, k tomu bylo k dispozici 213 učebnic pro nejchudší žákyně. Škola odebírala *Věstník min. šk. a nár. osv.*, *Rozkvět*, *Úsvit*,

⁷³ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojemské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 16.

⁷⁴ *Znojemská Vlasta: Výroční zpráva za rok 1924/1925*.

⁷⁵ SOKA Znojmo. Fond Matice Znojemská Znojmo.

⁷⁶ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojemské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 16.

⁷⁷ Tamtéž.

Šťastný domov, Knihy pro každého, Vůdce dorostu, Nový lid, Stříhy a vzory a Svéráz. Ministerstvo věnovalo škole časopis *Výtvarné práce*.

Žákyně Vlasty mimo jiných aktivit navštívily zeměpisnou přednášku cestovatele Vráze, výstavu prací dívčích odborných škol Vesniných v Brně, nejstarší chovanky se účastnily veřejných schůzí politiků, kteří Znojmo navštívily (dr. Beneš, dr. Kramář, dr. Ivánek), podnikly výlet do Brna na Špilberk, do Beskyd, do Baťovy továrny ve Zlíně atd.⁷⁸

Všechny chovanky byly členkami Národní jednoty, pravidelně a pilně vypomáhaly sociálním a humanitním institucím, vyhotovovaly nebo sbíraly dary pro děti, chudé, nemocné apod.

Podpůrný a exkurzní fond byl doplňován z prodeje ozdobných drobností, z hromadného nákupu, z prodeje omluvenek, dary kuratoria a dárky členů učitelského sboru, spravován byl dvěma členy učitelského sboru. Na ošacení, obědy, náhrady ztrát, výlety, divadelní vstupenky nejchudších žákyň bylo vydáno 1 517,88 korun, 10. června 1926 fond vykazoval zůstatek 1 577,83 korun.

Učitelský sbor tvořilo 12 členů. Dvouletou školu navštěvovalo 60 žákyň, pracovnu pro šití prádla šest, pro šití šatů 17, oba pětiměsíční cykly 23 žákyň, konalo se šest lidových kurzů o účasti 111 dívek. Celkem tedy školou prošlo 217 dívek.

Ve školním roce 1926/1927 Vlasta vyvěsila na školní budovu černou vlajku. 20. února 1927 náhle zemřela pí. Marie Novotná, od založení školy trvalá předsedkyně jejího školního výboru, manželka obchodníka ze Znojma, spoluzakladatelka školy, která v době války Vlastě velice pomohla, a to nejen dodáváním látek. Její památku uctilo kuratorium darem podpůrnému ústavnímu fondu ve výši 1 000 korun, fond byl pojmenován po pí. Novotné a byl do něj přidán dar od rodiny zemřelé 500 korun a dar 100 korun od učitelského sboru. Fond měl svůj účet ve Vzájemné záložně ve Znojmě a byl spravován učitelským sborem. Na místo Marie Novotné v předsednictví kuratoria byla zvolena pí. K. Slavatová. 23. února se celý ústav účastnil jejího pohřbu.⁷⁹

Zároveň byl na konci tohoto školního roku zrušen dámský odbor Národní jednoty na školách Vlastiných, protože se ukázalo, že v rámci Národní jednoty chovanky Vlasty nemohly tolik rozvinout svou činnost, jako by tomu mohlo být na poli sociální péče, kde se ženě otevírá širší okruh působnosti. Namísto toho se dívky staly členkami Odboru sociální péče, který vznikl na místě zrušeného odboru Národní jednoty, především nejvíce spolupracovaly s Okresní péčí o mládež (dále jen OPM), kde své schopnosti mohly mnohem lépe uplatnit.

⁷⁸ *Znojemská Vlasta*: Výroční zpráva za rok 1925/1926.

⁷⁹ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojemské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 16-17.

Působnost v sociální péči měla dívky ještě lépe připravit pro život tehdejší ženy, setkávaly se nejen s lidskou bídou, ale poznaly poradnu matek a kojenců, jesle i dětský domov, působily v chudých rodinách a samy mohly hmotně přispívat a tím vlastní silou pomoci potřebným. V sociální péči byly dívky nepostradatelnou silou, neboť v této oblasti nemohly být nahrazeny muži (což už neplatilo v odboru Národní jednoty). Při OPM mohly pomáhat chudým dětem nejen finančními příspěvky a pomocí při sbírkách, ale především v rámci školní výuky pro ně šily oblečení i hračky a v kuchyni pekly pečivo a cukroví. Předsedkyní nového odboru se stala učitelka Zdeňka Kokešová.⁸⁰

Mimo to se během roku žákyně Vlasty tradičně zúčastnily několika mimoškolních přednášek, exkurzí, výstav, divadelních představení, návštěvě biografu apod. Krom pravidelných oslav 28. října a narozenin prezidenta T. G. Masaryka se letos škola připojila k oslavám jeho znovuzvolení prezidentem.⁸¹

Učitelky z Vlasty obeslaly soutěž na výstavní práce československé kultury v Brně na rok 1928. Výstava prací žákyně se konala ve dnech 5. a 6. června 1927 ve čtyřech učebnách. To ovšem nebyla jediná výstava prací žákyně v tomto roce. Ve dnech 7. srpna až 4. září 1927 se ve Znojmě konala zemská a jubilejní krajinská výstava, na níž byl prezentován život na Znojemsku a v okolí od průmyslových a zemědělských odvětví, přes kulturu až po školství. Ve školní budově Vlasty byla nainstalována část výstavy (podobně byly využity všechny školní budovy ve Znojmě, neboť se výstava konala v době prázdnin) a sama Vlasta měla svou expozici spolu s ostatními odbornými školami z jihozápadní Moravy ve druhém patře tehdejší Otakarovy školy (dnes Základní škola na Václavském náměstí ve Znojmě). Návštěvníci mohly zhlédnout díla žákyně Vlasty až do 12. září.⁸² Při výstavě byly přítomny také dozírající chovanky a zodpovídaly návštěvníkům případné dotazy.⁸³ Práce chovank Vlasty byly dokonce oceněny zlatou medailí.⁸⁴

Na konci školního roku čítal inventář školy 2 535 položek. Učitelký sbor klesl na deset členů, dvouletou školou prošlo 58 žákyně, pracovní 15, lidovými kurzy 28 a oděvníckou pokračovací školou 66 žákyně.

Ve školním roce 1927/1928 ztráty ve škole pokračovaly. Hned na jeho začátku rezignoval na své místo přímo její ředitel a muž, který stál u jejího zrodu – Karel Farský. Tento muž byl duší školy a její hlavní budovatel, učitelký sbor se rozloučil se svým největším rádcem.

⁸⁰ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojemské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 17; SOkA Znojmo. Fond Národní jednoty na školách Vlastiných, dámský odbor Znojmo: Protokol Dámského odboru N.J. na školách Vlastiných.

⁸¹ *Znojemská Vlasta*: Výroční zpráva za rok 1926/1927.

⁸² Viz obr. č. 3-5.

⁸³ *Znojemská Vlasta*: Výroční zpráva za rok 1926/1927.

⁸⁴ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojemské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 17.

Správkyň a později i ředitelkou ústavu se stala učitelka Zdeňka Kokešová, odborná učitelka pro naukové předměty a předsedkyně Odboru sociální péče, která působila na škole od roku 1920. Učitelský sbor měl pro tento školní rok šest interních kantorů a čtyři externí.

7. října v rámci OPM vybraly chovanky Vlasty na Dětský den celkem 87,90 korun ve prospěch Zemské péče o mládež. V tomto školním roce již pilně pracovaly pro OPM a šily prádlo a hračky pro děti i tělocvičné obleky pro žactvo, vypomáhaly s mikulášskou nadílkou pro mateřské školy, připravily vánoční strom pro děti v Městském sirotčinci apod., pořádaly ve škole dobročinné sbírky a spolupracovaly s jinými institucemi (např. Československý Červený kříž).⁸⁵

Na žákovské soutěži návrhů pro výstavu kultury v Brně, kam posílaly chovanky své výrobky minulý školní rok, získaly jejich díla ve dvou kategoriích třetí cenu a v jedné dokonce cenu první.

Učitelský sbor se nadále věnoval mimoškolní činnosti za účelem dalšího sebevzdělávání. A. Dospělová se o prázdninách zúčastnila kurzu zavařování ovoce, M. Mánková v srpnu státního kurzu rytmiky v Nymburce, v prosinci tělocvičného kurzu ve Znojmě. Členky učitelského sboru i žákyně pravidelně navštěvovaly univerzitní přednášky pořádané v zimním období Městským osvětovým sborem.⁸⁶

Ve dnech 7.-9. června žákyně vyšších ročníků odjely na výlet do Prahy za vedení svých učitelek, kde navštívily zejména významné památky, výstavy a v Národním divadle zhlédly Smetanovu *Hubičku*.⁸⁷

Dvouletou školu navštěvovalo 62 žákyně, pracovnu 16, pětiměsíční školu 21 a kurzy 52 účastnic, celkem tedy 151.

Ve školním roce 1928/1929 byla uvedena do provozu roční odborná škola vychovatelek, která připravovala teoreticky i prakticky absolventky rodinné školy na pěstounky batolat a na vychovatelky a domácí učitelky dětí v každém věku. Starší absolventky mohly úspěšně obsazovat místa správkyně penzionátů i vychovavacích ústavů. Měly právo na všechny výhody penzijního pojištění jako učitelky. Umístění kandidátek zprostředkovávalo ředitelství školy. Nejvýhodnější místa získávaly vychovatelky jazykově i hudebně vzdělané, proto se žákyním rodinných škol, které se chtěly stát vychovatelkami, doporučovalo, aby se od prvního ročníku věnovaly němčině, francouzštině a hře na piano. A ty dívky, které neplánovaly nastoupit do

⁸⁵ SOkA Znojmo. Fond Národní jednota na školách Vlastiných, dámský odbor Znojmo: Protokol Dámského odboru N.J. na školách Vlastiných.

⁸⁶ *Znojemska Vlasta*: Výroční zpráva za rok 1927/1928.

⁸⁷ Tamtéž.

takového zaměstnání, se díky této škole staly vzdělanými matkami a tím zároveň byly svým vlastním dětem vychovatelkami a domácími učitelkami jazyků i hudby.⁸⁸

Kvůli zřízení školy vychovatelek bylo nutné zabrat jako učebnu jídelnu a pokojík pro služku. Škola již nestačila se svými prostory a požádala městskou radu, aby na rok 1929 ve svém rozpočtu počítala s rozšířením školy.⁸⁹

Na začátku školního roku z kuratoria školy odešla jeho předsedkyně pí. Slavatová, protože se s rodinou přestěhovala do Brna. To byla další těžká ztráta pro školu, pí. Slavatová totiž usilovně podporovala školní práci. Na její místo byla jmenována zástupkyně státní školské správy pí. prof. M. Čecháčková. Stav kuratoria na konci školního roku byl následující: předsedkyně byla pí. A. Jakšová, manželka velkoobchodníka, zástupkyně Obchodní a živnostenské komory; místopředsedkyně byla pí. A. Stavělová, vdova po advokátu, zástupkyně města; jednatel p. Karel Farský, ředitel měšťanské školy, zástupce Matice znojenské; ostatními členy byli pí. J. Charvátová, žena advokáta a zástupkyně města; pí. M. Čecháčková, státní profesorka učitelského ústavu ve Znojmě, zástupkyně státní správy vyučovací; p. J. Tutter, mistr krejčovský a zástupce Zemské rady živnostenské; pí. M. Mánková, státní odborná učitelka a zástupkyně učitelského sboru; správkyň školy Z. Kokešová, státní odborná učitelka.

Do učitelského sboru v tomto školním roce přibyl výpomocný učitel Eduard Krechler,⁹⁰ od příštího školního roku již řádný učitel, pozdější ředitel tohoto ústavu. Na ústavu pracovalo sedm interních učitelů a devět externích.

17. prosince 1928 se všechny žákyně účastnily pohřbu Dr. Stavěla, zasloužilého českého znojenského pracovníka.⁹¹

Ve dnech 15.-28. února se přerušilo vyučování z důvodů krutých mrazů a onemocnění chřipkou mnoha žákyň. Vyučování v pětiměsíční škole, které začalo v listopadu a mělo skončit 31. března, bylo prodlouženo do 13. dubna.

Se schválením ministerstva školství a národní osvěty bylo do všech tříd zavedeno nepovinné vyučování němčiny a zřízen celoroční kurz francouzštiny.⁹²

Tradiční výstava prací žákyň se konala ve dnech 16. a 17. června, předvedly se na ní obory šití prádla, šatů, kreslení, vyšívání, vaření i práce chovaneček nové školy vychovatelek.

⁸⁸ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojenské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 18; *Znojenská Vlasta*: Výroční zpráva za rok 1928/1929.

⁸⁹ SOkA Znojmo. Fond Matice Znojenská Znojmo.

⁹⁰ *Znojenská Vlasta*: Výroční zpráva za rok 1928/1929.

⁹¹ SOkA Znojmo. Fond Národní jednota na školách Vlastiných, dámský odbor Znojmo: Protokol Dámského odboru N.J. na školách Vlastiných.

⁹² *Znojenská Vlasta*: Výroční zpráva za rok 1928/1929.

Předložena byla také odborná literatura a některé učební pomůcky. Vystavovalo se v pěti učebnách. Výstava byla velmi kladně hodnocena v místním tisku (podobně jako předchozí výstavy). Vlasta byla také zastoupena expozicí prací žákyň na krajské výstavě v Moravských Budějovicích, která se konala v červenci.

26. června město Znojmo opět krátce navštívil prezident T. G. Masaryk, který tudy projížděl po cestě do Vranova nad Dyjí, během projíždění městem se tu krátce pozdržel, přičemž byl vítán a zdraven obyvateli Znojma, chovanky Vlasty pod vedením učitelského sboru nevyjímaje.

Všechny chovanky Vlasty byly členkami Odboru sociální péče a během celého školního roku podobně jako v tom předešlém šily prádlo a hračky pro děti, vypomáhaly při mikulášských a vánočních nadílkách, o Dušičkách vyzdobily hroby na vojenském hřbitově vlastnoručně vyrobenými papírovými květinami, vybíraly příspěvky na dobročinné akce atd.⁹³

Školní výbor slevil na školném 23 žákyním v celkové výši 4 260 korun, Sociální péče o studentstvo na Moravě udělila jedné chovance podporu 300 korun, zemský výbor jiné chovance 50 korun, Matice znojemská obdarovala 11 nejpilnějších žákyň knihami za 200 korun. Podpůrný fond Marie Novotné byl navýšen o dar od kuratoria školy o 1 000 korun.⁹⁴

Žákovská knihovna se rozšířila o 69 svazků a obsahovala jich nyní celkem 803, učitelská 194 po příbytku 25 svazků, inventář čítal 2 884 čísel. Mezi inventární přírůstky patřilo zařízení nové učebny, dvě piana, žíněnka do tělocvičny a tři telefonní stanice pro cvičení žákyň.

Absolventky loňské živnostenské pracovny našly různá zaměstnání, dvě v živnosti dámského krejčovství, jedna v kanceláři, jedna v YMCA (správkyně spíže), jedna jako modistka, jedna službu v rodině, doma zůstaly tři a jedna se vdala. Některé se zase rozhodly pokračovat ve studiích, tři v odborné škole vychovatelek, jedna na ústavu učitelek domácích nauk a jedna se připravovala na ústav odborných učitelek vaření.⁹⁵

Dvouletou školou prošlo 51 dívek, pracovnou 15, školou vychovatelek 18, školou pro vedení domácnosti 19, celkem 103.⁹⁶

Ve školním roce 1929/1930 ve školním výboru zasedala ve funkci místopředsedkyně pí. O. Maráková, manželka okresního školního inspektora, jako zástupkyně města Znojma.

⁹³ SOkA Znojmo. Fond Národní jednota na školách Vlastiných, dámský odbor Znojmo: Protokol Dámského odboru N.J. na školách Vlastiných.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ *Znojemská Vlasta*: Výroční zpráva za rok 1928/1929.

⁹⁶ Tamtéž.

Budoucí ředitel ústavu Eduard Krechler se stal řádným členem učitelského sboru jako odborný učitel češtiny, literárních předmětů a zpěvu, spravoval také ústavní knihovny.⁹⁷

Loňské absolventky živnostenské pracovny našly úspěšná zaměstnání, dvě v kanceláři, tři v cizích rodinách, tři doma, dvě na místech učitelek domácích nauk, dvě pokračovaly ve studiích v odborné škole vychovatelek, dvě na ústavu domácích nauk a jedna na ústavu odborného učení vaření. Absolventky odborné školy vychovatelek byly umístěny jako vychovatelky do různých rodin, kde se výborně osvědčily.

Odbor sociální péče na školách Vlastiných byl organizačně přiřazen OPM, členkami byly všechny chovanky i učitelský sbor. Jejich dobročinná práce stále pokračovala a navazovala na předchozí rok.⁹⁸

Učitelky znojemských mateřských škol umožnily chovankám školy vychovatelek po celý rok pravidelné týdenní hospitace ve školách. OPM dovolovalo chovankám přístup do jeslí i poradny. Různé znojenské kulturní instituce podporovaly mimoškolní vzdělání žákyň a živnostenské podniky dávaly svůj souhlas k exkurzím pro žákyně a poskytovaly při nich odborné výklady. Redakce krajinských listů přijímaly zdarma zprávy o škole.

Na tento školní rok připadly oslavy vzácných 80. narozenin prezidenta T. G. Masaryka, které žákyně Vlasty oslavily upravením Masarykova koutku na škole s obrazy z jeho života, školní knihovny byly doplněny o významné Masarykovy práce a chovanky navštívily výstavu *Literárního díla T. G. Masaryka*.⁹⁹

Ve školní čítárně měly chovanky k dispozici mnoho časopisů, kde se mimo doplňování si učiva mohly dozvědět něco o aktuálním dění. Mezi odebírané tituly patřily *Úhor*, *Rozpravy Aventina*, *Nový lid*, *Pestrý týden*, *Nová kultura*, *Zdraví lidu*, *Naše řeč*, *Škola a rodina*, *Úspora v domácnosti*, *Hospodyňské listy* aj., také byly předpláceny různé módní časopisy pro šití.¹⁰⁰

V tomto školním roce se potvrdilo, že školní budova už nepostačuje potřebám školy. Kvůli zvýšenému přílivu žákyň byla zřízena pobočka při prvním ročníku rodinné školy a dva cykly pětiměsíční školy pro vedení domácnosti, celkem měla škola sedm tříd. Pro místa učeben byla zabrána jídelna, byt školnice, šatna a ještě byla pronajata jedna místnost v budově českého reálného gymnázia. Kvůli nedostatku místa se muselo omezit přijímání přespolních žákyň. Na pokyn ministerstva školství a národní osvěty se městská rada uvolila zvýšit školu o jedno poschodí (konkrétně o třetí) a jednala o stavebním povolení. Nadstavba třetího poschodí byla

⁹⁷ *Znojemská Vlasta*: Výroční zpráva za rok 1929/1930.

⁹⁸ SOkA Znojmo. Fond Národní jednota na školách Vlastiných, dámský odbor Znojmo: Protokol Dámského odboru N.J. na školách Vlastiných.

⁹⁹ *Znojemská Vlasta*: Výroční zpráva za rok 1929/1930.

¹⁰⁰ KRECHLER, Eduard. *Tricet let „Znojenské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 19.

naplánována na školní prázdniny (léto 1930).¹⁰¹ Ze sousedů z Haukovi č. 6 nikdo neměl námitek pro nadstavbu.¹⁰²

Škola měla celkem 3 045 inventárních čísel. Učitelství měl 14 členů, z toho čtyři externí. Školou prošlo 64 žáků v dvouleté škole, 18 pracovnou, 21 školou vychovatelek, 35 oběma cykly školy vedení domácností, a 138 účastnic osmi kurzy, celkem 276.

3.3. Činnost školy ve 30. letech

O školních prázdninách město Znojmo provedlo nadstavbu školní budovy o třetí poschodí nákladem 117 489 korun.¹⁰³ Práce se ujal architekt H. Smejkal. Škola tím získala dvě nové velké místnosti a tři nové menší, z čehož dvě byly učebny, dále žehlárna, hudební síň a kabinet pro školní pomůcky, v tomto kabinetu byl upraven výklenek ve zdi, který byl vyložen dřevem a upraven na police pro knihy. Školní kuchyně byla po celý rok dvakrát týdně propůjčována k vaření státního ústavu učitelek domácích nauk.

V roce 1929 se objevil návrh na zřízení ústavu pro vzdělání učitelek domácích nauk, který by byl zřízen při stávajícím učitelském ústavu ve Znojmě na Leiningenově ulici č. 15 (dnešní Alšova ulice). Ministerským výnosem ze dne 26. července 1930 mohl být tento ústav zřízen jako dvouletý ústav ku vzdělání učitelek domácích nauk, první ročník byl otevřen na rok 1930/1931. V budově Státního československého koedukačního ústavu učitelského byly adaptovány místnosti pro nový ústav, který využíval také kuchyně ve Vlastě.¹⁰⁴

Ve školním roce 1930/1931 ve školním výboru Vlasty zasedal jako zástupce zemského výboru p. F. Švanda, krejčovský mistr ve Znojmě.

Do nových učeben byl zakoupen nový nábytek, čímž inventář školy vzrostl o 102 kusů. Došlo také k nákupu mnoha přírůstků do knihoven díky akci zlevněných knih, po tomto doplnění knihoven čítala žákovská knihovna 870 kusů, učitelská 239 a podpůrná 374. Za školní rok knihovny zaznamenaly zhruba 1 130 výpůjček.¹⁰⁵

Učitelství měl deset interních členů a pět externích. Do státní služby byly definitivně přijaty dvě síly – odborná učitelka Marie Nováková a odborný učitel Eduard Krechler, správkyň školy Zdeňka Kokešová byla jmenována státní ředitelkou od 1. března 1931.

¹⁰¹ *Znojmská Vlasta*: Výroční zpráva za rok 1929/1930.

¹⁰² SOKA Znojmo. Fond Matice Znojmská Znojmo.

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ *Státní československý koedukační ústav učitelský*: výroční zpráva za rok 1930/1931.

¹⁰⁵ *Znojmská Vlasta*: Výroční zpráva za rok 1930/1931.

Před Vánocemi se ve škole konala výstava dětské literatury, kterou odborný učitel E. Krechler doplnil přednáškou *O dětské četbě*. Výstava prací žákyň se odehrála ve dnech 14. a 15. června.¹⁰⁶

Dvouletou školou prošlo 61 žákyň, pracovnou 13, školou vychovatelek 22, pětíměsíční školou 39 žákyň, tři kurzy navštívilo 51 účastnic, celkem 186.

Před začátkem školního roku 1931/1932 byla o školních prázdninách přeměněna tělocvična v suterénu na učebnu nákladem 25 000 korun. V této učebně byla umístěna třetí městská mateřská škola, která se stala cvičnou školou odborné školy vychovatelek a byl pro ni také upraven dvůr tím, že se přebudoval na dětské hřiště. K vyučování tělocviku dívkám propůjčila cvičební sál i s náradím tělocvičná jednota Sokol.¹⁰⁷

Výstava prací žákyň se konala ve dnech 12. a 13. června, byla umístěna v šesti učebnách a představila ve svých exponátech všechny odborné vyučovací předměty včetně dětských výchovných prací chovank školy vychovatelek.

Chudým žákyním škola stále vycházela vstříc a podporovala je, školní výbor prominul 27 žákyním platit školné a 45 žákyním školné snížil v celkové částce 15 825 korun, navíc do žákovského podpůrného fondu věnoval 1 000 korun. Bezplatně byly půjčovány učebnice z podpůrné knihovny. Sociální péče o studentstvo věnovala jedné chovance 400 korun, Matice znojemská věnovala ve prospěch pilných žákyň 200 korun, OPM ve Znojmě daroval dvěma osiřelým chovankám po 100 korunách a zemský výbor dvě stipendia po 36 korunách. Z podpůrného fondu Marie Novotné bylo v drobných podporách na kulturní i zábavní podniky věnováno 924 korun, z pokladny školního výboru bylo na přednášky a exkurze vyplaceno 392 korun.¹⁰⁸

Učitelství sbor se každoročně účastnil mimoškolní činnosti za účelem sebevzdělání. A. Dospěllová o prázdninách absolvovala kurz hospodyňského oboru pořádaný ministerstvem školství a národní osvěty v Brně, Z. Kokešová a E. Krechler kurz *Výchova dorostu* pořádaný osvětovými sbory ve Znojmě, M. Mánková se zúčastnila zájezdu na koloniální výstavu v Paříži spojeného se studijní cestou po Francii a A. Svobodová vykonala v květnu zkoušku učitelství způsobilosti v Brně.¹⁰⁹

Stav sbírek činil 597 čísel literárních předmětů, 294 obor šití a vyšívání, 255 obor hospodyňský, 17 obor hudební, 44 obor tělesné výchovy. Inventář nábytku byl rozšířen o 49 položek, zejména o předměty pro zařízení učeben (skříně, šicí stroje apod.).

¹⁰⁶ *Znojemská Vlasta*: Výroční zpráva za rok 1930/1931.

¹⁰⁷ KRECHLER, Eduard. *Tricet let „Znojenské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 20.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ *Znojemská Vlasta*: Výroční zpráva za rok 1931/1932.

Učitelství sbor měl 17 členů. Dvouletou školou prošlo 73 žáků, pracovnou 18, školou vychovatelek 26, pětíměsíční školou 35 a kurzy 40 účastnic, celkem 192.

Ve školním roce 1932/1933 proběhla změna ve státní inspekci školy. Administrativní a pedagogickou inspekci vykonával stále vládní rada PhDr. J. Zahradník, odbornou inspekci v praktických předmětech odborná inspektorka Anna Čapková a Marie Krausová, v literárních předmětech odborný inspektor PhDr. Ed. Turek.

Dne 21. října 1932 zemřela odborná učitelka Augustina Fialová, absolventka Vlasty, tato škola se stala jejím jediným působištěm. Ze vzorné žákyně se stala výborná učitelka, o kterou nyní učitelství sbor přišel. 23. října se konal pohřeb, kterého se zúčastnily všechny chovanky školy i učitelství sbor, nad hrobem pronesl smuteční řeč okresní školní inspektor Stanislav Marák.

Školní výbor od 1. ledna 1933 do konce správního období 1935 vypadal následovně: předsedkyně Leopoldina Jašová, místopředsedkyně Anna Jakšová, jednatelka Zdeňka Kokešová, pokladník Karel Farský, zapisovatel Eduard Krechler; zástupkyně města Olga Maráková, zástupce Matice znojemské Karel Farský, zástupce zemského výboru moravskoslezského Jan Tutter, zástupkyně obchodní a živnostenské komory v Brně Anna Jakšová, zástupce učitelství sboru Eduard Krechler, zástupkyně školy Zdeňka Kokešová, zástupkyně ministerstva školství a národní osvěty Marie Čecháčková.¹¹⁰

Od 1. února 1933 byla státní učitelka Marie Mánková na vlastní žádost přeložena na odbornou školu pro ženskou povolání v Humpolci. Po 12 let působila ve Znojmě nejen jako učitelka ve Vlastě, ale také jako místní i okrsková náčelnice Sokola.

Tento školní rok stejně jako všechny předešlé škola oslavovala významné svátky a výročí Československé republiky: 28. října svátek vzniku samostatné republiky, 7. března narozeniny T. G. Masaryka, 13. května den úmrtí Charlotty G. Masarykové letos spojený se svátkem matek. Průběh vypadal ve většině případů následovně: proslov paní ředitelky doplněný o recitační a pěvecké/hudební vystoupení nacvičené s chovankami učitelem E. Krechlerem a učitelkami G. Slaničkovou a M. Benáčkovou.¹¹¹ Tento školní rok však nebyla uspořádána pravidelná výstava prací žáků.¹¹²

Učitelství sbor měl 17 členů. Školou prošlo celkem 42 kurzistek a 159 žáků, z toho 83 dvouletou školou, 12 pracovnou, 23 školou vychovatelek, 41 pětíměsíční školou.

¹¹⁰ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojemské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 21; *Znojemská Vlasta: Výroční zpráva za rok 1932/1933*.

¹¹¹ *Znojemská Vlasta: Výroční zpráva za rok 1932/1933*.

¹¹² Tamtéž.

Školní rok 1933/1934 byl opět nabytý mnoha kulturními i vzdělávacími aktivitami pro chovanky Vlasty jako doplnění jejich vyučování. Dívky i učitelé z celého ústavu se zúčastnili filmových představení *Mizející svět*, *Trade horn*, *Radium*, *tajemství života*, *energie a hmoty*, *Řeka*, *S kamerou nad zemí a pod mořem*, *Zem spieva*, *Prodaná nevěsta*. Dále byly chovanky přítomné na několika přednáškách, A. C. Nor podal přednášku *O moderní české literatuře*, Dr. Hujer *Jsou jiné světy obydleny?*, ing. Prof. Vindiš *Hygienické balení potravin*. Děvčata bydlicí ve Znojmě navštěvovala přednášky místního klubu Ženské národní rady, uspořádané do dvou cyklů. V listopadu proběhly lékařské přednášky z oboru hygieny ženy a v lednu z oboru ženiny působnosti v rodině i ve veřejnosti. Dr. A. I. Bláha si připravil přednášku *Mravní krise dnešní společnosti*, H. Procházková *Glosy k ženské otázce*, archeolog František Vildomec *Domácnost v domě starokamenné*, Dr. Karel Polesný *Žena středověku*, M. Smejkalová *Jak vystačiti s máslem*, M. Honzová *Žena veřejně činná*, J. Kincl *Žena a brannost národa*. V březnu také navštívila Vlastu spisovatelka Jindřiška Wurmová a promluvila k chovankám na téma *Více idealismu do života*.¹¹³

Město provedlo opravy a adaptace ve vestibulu školní budovy. Městská elektrárna škole do kuchyně zapůjčila bezplatně tři elektrické sporáky s příslušným zařízením.

Se souhlasem městské rady byla ve školní budově zřízena noclehárna pro nemajetné přespolečné žákyně, inventář pro tuto noclehárnu zapůjčil zdarma místní odbor Klubu českých turistů, bydlelo zde zadarmo deset chovaneček.

Nyní si přiblížíme působnost a činnost sociálního odboru při Vlastě. Především měl za úkol podporovat chudé žákyně ústavu, např. jim byly poskytovány podpory na přesnídávky a obědy v částce 400 korun nebo peněžité podpory ve vánočním období částkou 300 korun. Pro přespolečné žákyně se od poloviny listopadu do konce března vařily ve školní kuchyni vydatné polévky po 50 haléřích. Zdarma byla polévka vydávána devíti nejchudším žákyním v ceně 235 korun. Kromě toho se našlo 16 znojenských dam, které byly ochotné poskytovat chudým dívkám z Vlasty obědy nebo příspěvky na obědy. Byly to paní Entlerová, Horáčková, Charvátová, Chromá, Janková, Klauberová, Kostelková, Lázníčková, Marušáková, Nedvědová, Oškerová, Stloukalová, Šánová a Vavrouchová. Dokonce pí. Marešová poskytovala jedné chovance po dva roky celé zaopatření. Podpůrný fond Marie Novotné zaplatil za chudé žákyně při exkurzích 715 korun. Všechny žákyně byly pro případ úrazu pojištěné u pojišťovací banky Slavia, tato banka poskytla úhrady na léčení tří chovaneček.¹¹⁴

¹¹³ KRECHLER, Eduard. *Tricet let „Znojenské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 21.

¹¹⁴ Tamtéž, s. 22.

Výstava prací žákyň se konala ve dnech 16.-18. června 1934 a byla umístěna ve čtyřech učebnách.

Učitelský sbor měl 13 členů a výpomocnou školnici Růženu Bulínovou.¹¹⁵ Dvouletou školou prošlo 61 žákyň, pracovnou 26, pětíměsíční školou 36 žákyň a kurzy 29 účastnic, celkem 152.

Ve školním roce 1934/1935 pokračovaly mimoškolní aktivity nejen chovaneček, ale samotného učitelského sboru. Jeho členové byly neustále činní v národních, kulturních i sociálních spolcích a všichni pracovali v odboru sociální péče na školách Vlastiných. Ředitelka ústavu Z. Kokešová byla činná ve vzdělávacím odboru Sokola, v Matici znojenské, organizovala podpůrnou a stravovací akci ve prospěch chudých žákyň, v rámci programu *Lidových putovních škol* přednášela ve venkovských obcích Znojemska o ženském vzdělání. Odborná učitelka A. Dospělová přednášela *O bytovém zařízení*, vedla s odbornou učitelkou A. Svobodovou výrobu pečiva pro dobročinné podniky a nadílky, v zimních měsících vařily polévky pro přesporní žákyně. Odborná učitelka M. Popelářová byla činná v OPM, organizovala výpomoc chovaneček při dobročinných čajích OPM a ušila se žákyněmi pracovny 42 obleků pro sociální spolky a školy. Odborná učitelka M. Křístková spravovala studentský podpůrný fond pí. M. Novotné, byla pokladní odboru sociální péče na škole a zhotovila s chovankami druhého ročníku 22 šatů pro žactvo obecných škol znojenských. Odborná učitelka L. Hrodková byla činná v akci na podporu nemajetných žákyň, odborná učitelka H. Menšíková spravovala studentský internát, obě šily s žákyněmi prvního ročníku a s žákyněmi školy pro vedení domácnosti prádlo pro žactvo obecných škol a pro sociální spolky. Odborný učitel E. Krechler byl členem předsednictva Okresního osvětového sboru pro Znojmo-venkov, okresním knihovníkem a okrskovým knihovním dozorcem, vykonal dozor ve veřejných knihovnách ve 12ti obcích znojenského okresu, v rámci programu *Lidových putovních škol* přednášel ve venkovských obcích na téma *Sebevzdělání knihou*, ve funkci okresního knihovníka uspořádal krátkodobý knihovnický kurz, 7. března 1935 přednesl slavnostní proslov na akademii, uspořádané ku příležitosti oslavy 85. narozenin prezidenta T. G. Masaryka tělocvičnou jednotou Sokol ve Znojmě, kde byl členem jejího vzdělávacího sboru, pravidelně také přispíval odbornými články do *Věstníku ženského odborného školství* a články z oboru lidovému do *České osvěty* a *Osvětového věstníku moravsko-slezského*. Odborná učitelka H. Menšíková navštěvovala kurz jemného vaření, odborná učitelka A. Svobodová se účastnila kurzu dietetického vaření v Brně, odborná učitelka B. Toufarová

¹¹⁵ *Znojenská Vlasta*: Výroční zpráva za rok 1933/1934.

absolvovala kurz z nauky o odívání v Brně. Učitelé také podnikli studijní cesty nejen po republice, ale také do zahraničí: Hrodková po Jugoslávii, ředitelka Kokešová do Paříže a Bruselu, Krechler po Šumavě a jižních Čechách.¹¹⁶

Z činnosti sociální péče se ke znojemským dámám, které poskytovaly chovankám pravidelné obědy v minulém roce, nyní připojily další: pí. Dvořáková, Jíralová, Kubečková, Odsloňová, Řepová, Schmiedová, Šťastná a Tuhá. Samy chovanky během roku vypomáhaly při nejrůznějších akcích – při prodeji obětinek ve prospěch Masarykovy ligy, Československého Červeného kříže, městského osvětového sboru, o Dětském dni i o Svátku matek, při sbírce městské rady znojemské ve prospěch nezaměstnaných, při vánočních nadílkách městských mateřských škol, při prodeji pohlednic Společnosti Slovenského domu, při prodeji vstupenek na slavnosti Národní jednoty, v zimních měsících konaly dozor při dětských filmových představeních ve prospěch OPM a vypomáhaly při loutkových představeních mateřské školy.¹¹⁷

Vlasta byla zastoupena na všech veřejných oslavách 85. narozenin prezidenta T. G. Masaryka a připojila se k písemnému blahopřání státních a veřejných úřadů, zaslanému okresním úřadem panu prezidentovi.

Ministerstvo školství a národní osvěty věnovalo škole dvě čestné Masarykovy medaile, které byly přiděleny vzorným žákyním vyšších tříd Alžbětě Valové z živnostenské pracovny a Marii Dufkové z II. ročníku.

Učitelský sbor měl deset členů a školou prošlo 154 žákyň, z toho 61 dvouletou školou, 21 pracovnou, 30 pětiměsíční školou a kurzy 42.

Školní rok 1935/1936 žil především připravovanou školní výstavou prací žákyň, která se nyní konala 14. a 15. června 1936 a představovala práce ve větším rozsahu. Na výstavě byly zastoupeny všechny vyučovací obory. Práce ze šicích dílen doplňovaly kreslené návrhy, stříhy a modely dobových krojů, zhotovené žákyněmi. Práce z oboru hospodářství v expozicích propagovaly heslo *Více mléka*. Představila se také putovní výstava Výzkumného ústavu pro domácí hospodaření v Praze. Vystaveny byly také učební pomůcky a písemné práce žákyň, které informovaly veřejnost o naukových oborech školy. Velkou pozornost sklízela výstava skupiny prací a pomůcek z jazyka vyučovacého, kulturních dějin a občanské nauky, nainstalované v rámci hesla *Učíme se pravdě, dobru, kráse*. Z vystavených školních pomůcek zaujal tento rok zakoupený epidiaskop Dis-Trajanus, používaný ve většině

¹¹⁶ *Znojemská Vlasta*: Výroční zpráva za rok 1934/1935.

¹¹⁷ KRECHLER, Eduard. *Tricet let „Znojenské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 23.

vyučovacích předmětů pro promítání nejen diapozitivů a filmů, ale také obrazů z literatury. Výstavu navštívilo na 2 000 hostů a byla také pochválena v místním krajském tisku.¹¹⁸

Učitelství výbor od 1. září 1935 snížil školné o 100 korun ročně.¹¹⁹ K pravidelným školním oslavám přibýly 28. května 1936 narozeniny nového prezidenta republiky dr. Edvarda Beneše. Program školních slavností obstarával Eduard Krechler. Zároveň se celý ústav účastnil 17. června uvítání prezidenta Beneše na návštěvě ve Znojmě.

V učitelství sboru bylo 14 členů a školník Josef Kindler, dvouletou školu navštěvovalo 76 dívek, pracovnu 20, pětiměsíční školu 35 a kurzy 24, celkem 155 žákyň.

Ve školním roce 1936/1937 se ve škole opět konalo několik přednášek pro žákyně. Dr. Stypa hovořil *O nemocech domácích zvířat*, redaktor Tuček měl připravenou přednášku *Ve španělském Maroku*, Dr. Hujer *O zatmění Slunce*, H. Procházková *O úkolech žen v brannosti národa*, Dr. Hujer *Kdy bude konec světa?*, důstojník cizinecké legie Soukup *Dojmy z pobytu v Africe*. Chovanky se také zúčastnily koncertu houslisty Pepy Bartoně a několika filmových a divadelních představení – *Jízdní hlídka*, *Nová doba*, *Cikáni*, *Zamořeno yperitem*, *Vojnarka*, *Prodaná nevěsta*.

Žákyně Vlasty se účastnily několika odborných exkurzí: výstava obrazů znojemského umělce Lojzy Budíka, kožišnický závod firmy Stix, prohlídka sýrárny v Plavči na Znojemsku, vaření v jenském skle u firmy Sláma, praní v triminu, prohlídka jatek, obilní silo Zádruha, prohlídka nábytku v UP-závodech, u firmy E. Bašta, prohlídka voličských seznamů, městské prádelny, návštěva pomocné školy, praní prádla Percilem, výstava obrazů akademického malíře F. Bílka, cvičení v používání plynové masky a zkouška v plynové komoře, prohlídka prádelny, elektrické prádelny, pivovaru, výstava obrazů moderních malířů, výstava brannosti, výstava žákovských prací německé Odborné školy pro ženská povolání ve Znojmě, prohlídka muzea a významných znojemských staveb.¹²⁰

Ve dnech 14. a 15. června byl na škole uspořádán kurz ošetřování nemocných za vedení instruktora Československého Červeného kříže a s přednáškou primáře místní nemocnice Dr. Tuhého *O první pomoci*. Kurzu se zúčastnily všechny žákyně vyšších ročníků a získaly tím základní průpravu potřebnou pro dobrovolné zdravotní sestry.

¹¹⁸ KRECHLER, Eduard. *Tricet let „Znojemské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 23-24.

¹¹⁹ *Znojemská Vlasta: Výroční zpráva za rok 1935/1936*.

¹²⁰ KRECHLER, Eduard. *Tricet let „Znojemské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 24.

Státní dozor nad ústavem drželi vrchní školní rada František Bous, dr. Antonie Bobková-Horneková, vrchní školní rada Antonín Bednář, dr. Michal Čapka a Marie Krausová, inspekce však konaná v tomto školním roce nebyla.¹²¹

Ve dnech 7.-11. června se konaly poprvé závěrečné zkoušky živnostenské pracovní nařízené novým výnosem ministerstva školství a národní osvěty z 29. ledna 1937, č. 11.543/37-III/5. Zkoušky se zúčastnilo 21 žákyň a vypadala následovně: za 36 hodin si účastnice měly obstarat materiál a samostatně zhotovit odpolední vycházkové šaty z lehké vlněné látky. Všechny výsledné práce dopadly velmi uspokojivě a žákyňe zkoušku úspěšně vykonaly. Nejkratší pracovní doba byla 15 hodin, nejdelší 30 hodin. Hotové práce byly klasifikovány komisí z odborných učitelských sil a představeny na módní přehlídce, kde je hosté příznivě ohodnotili. Práce mimo jiného hodnotili předsedkyně kuratoria pí. L. Jašová, předsedkyně klubu Ženské Národní rady pí. H. Procházková a předseda společenstva krejčích p. F. Švanda.¹²²

Učební pomůcky ústavu byly rozšířeny o diagramy zhotovené přímo kantory ve škole. Autorkou *Správného přikládání do sporáku* byla pí. Dospělová, *Složení mléka a mléčných výrobků*, *Složení mas*, *Složení potravin rostlinného původu* pí. Havlíčková. Další diagramy nesly název *Potravin s přebytkem kyselým a zásaditým*, *Tělesný vývoj*, *rodokmen slabomyslných*, *Postup myšlení*. Pro vyučování literatury byla zhotovena literární mapa jihozápadní Moravy.

Učitelství měl 12 členů. Dvouletou školou prošlo 76 žákyň, pracovní 23, pětiměsíční školou 36 žákyň a 63 dívek kurzy, celkem 198.

Školní rok 1937/1938 začal velmi smutnou událostí. Také do Vlasty tou dobou přišla nešťastná zpráva o úmrtí prezidenta Osvoboditele T. G. Masaryka. Zprávu ve škole žákyním oznámila 14. září v osm hodin ráno ředitelka Zdeňka Kokešová. V pátek 18. září ve škole proběhl smuteční den s následujícím programem. Žákyně M. Vyleťelová z dvouleté školy recitovala *Tři básně* od Vítězslava Nezvala, ředitelka Z. Kokešová měla proslov *O životě a díle T. G. Masaryka*, poté opět Vyleťelová interpretovala dílo Karla Čapka *O Masarykovi*, žákyňe M. Dvořáková z pracovní recitovala báseň *T.G.M.* od Oldry Sedlmayerové a nakonec byl školským rozhlasem přehrán proslov ministra školství a národní osvěty Dr. E. Frankeho zakončený státní hymnou. 20. září v předvečer pohřbu se chovanky s učitelstvím sborem zúčastnily oficiální trizny pořádané znojemskou městskou radou, 21. září v den pohřbu zase trizny pořádané místním učitelstvím ústavem. Dívky také sledovaly průběh pohřebních

¹²¹ *Znojemská Vlasta: Výroční zpráva za rok 1936/1937.*

¹²² KRECHLER, Eduard. *Tricet let „Znojemské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 24.

událostí vysílaný rozhlasem. 29. září celý ústav zhlédl filmové představení *Ze života prezidenta Osvoboditele a jeho pohřbu*. Do kanceláře prezidenta republiky škola zaslala kondolenční listiny s podpisy učitelského sboru i všech žákyň. Památku T. G. Masaryka uctily dívky z Vlasty sociálními činy, školní výbor věnoval k tomu účelu částku 1 000 korun do podpůrného fondu pí. Marie Novotné.¹²³

8. října se navíc celý ústav zúčastnil pohřbu Stanislava Maráka, zasloužilého národního pracovníka a okresního školního inspektora, člena městské rady, který podporoval zájmy znojemské Vlasty.¹²⁴

Aby toho nebylo málo, v roce 1938 v souvislosti s německou okupací Rakouska a jeho připojením k Německé říši rostl ve městě Znojme strach a napětí. Kvůli politické nejistotě a neklidu byla na škole zavedena branná výchova jako samostatný předmět ve všech odděleních i jako součást ostatních předmětů. Chovanky byly vedeny k sebekázni, odvaze, pohotovosti, seznamovaly se s úkoly žen v brannosti a cvičily se prakticky v první pomoci, v ošetřování nemocných, v řízení motorových vozidel a nejvyšší ročník dokonce v zacházení se zbraní. Žákyně pracovní (III. ročník) vykonaly zkoušku dobrovolných sester Československého Červeného kříže. Vykonaly také během školního roku tři pochodová cvičení.¹²⁵

I v tomto roce se učitelský sbor nadále věnoval mimoškolní činnosti, a to nejen svým členstvím a činností v nejrůznějších národních, sociálních, dobročinných a vzdělávacích institucích. Ředitelka Z. Kokešová přednášela v ženských spolcích ve Znojme na téma *Péče o dítě, Ošetřování nemocných, Sebevýchova a mravní výchova dítěte*. Učitelka M. Kratochvílová v dubnu vykonala zkoušku z německého jazyka pro školy měšťanské. Odborný učitel E. Krechler přednášel v rámci cyklu přednášek pořádaných Okresním osvětovým sborem pro Znojmo-venkov na téma *Masarykův odkaz* celkem desetkrát, pracoval v tomto sboru ve funkci okresního knihovního referenta a dozorce, účastnil se práce ve vzdělávacím sboru Sokola, psal odborné články do *Věstníku ženského odborného školství* a jiných lidových časopisů, každoročně připravoval a nacvičoval programy všech školních slavností. Odborná učitelka Fr. Pavlíková navštěvovala v prosinci a v dubnu kurz kreslení pořádaný Ministerstvem školství a národní osvěty na Masarykově státním ústavu učitelek odborných škol v Brně. Odborná učitelka G. Slezáková se v prosinci zúčastnila kurzu branné

¹²³ *Znojemská Vlasta*: Výroční zpráva za rok 1937/1938.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ KRECHLER, Eduard. *Tricet let „Znojemské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 25.

výchovy pořádaného Moravským okrskem v Brně a v květnu pracovní schůze o branné výchově v Brně.¹²⁶

19. a 20. června 1938 se opět konala výstava prací žákyň v sedmi učebnách ústavu spojená s ukázkami činnosti školy během dvacetiletí Československé republiky, kromě prací z praktických oborů byly vystaveny i práce z branné výchovy.

Absolventky loňské živnostenské pracovny se stále uplatňovaly v různých oborech, tři se věnovaly šití oděvů, dvě pokračovaly ve studiu na dvouleté škole ošetrovatelek, jedna na ústavu učitelek mateřských škol, čtyři na ústavu učitelek domácích nauk, tři na literním učitelském ústavu, dvě se staly vychovatelkami v rodinách, jedna pracovala v kanceláři a pět zůstalo doma. Z dřívějších absolventek jich 20 letos absolvovalo ústav učitelek domácích nauk ve Znojmě.

V učitelském sboru bylo 14 členů. Dvouletou školou prošlo 107 žákyň, pracovní 22, pětiměsíční školou 37 žákyň a kurzy 91 účastnic, celkem 257.

3.4. Září 1938 a druhá světová válka

A pak přišel školní rok 1938/1939, který byl zahájen hned od září nejistotou a obavami. Ještě před Mnichovskou dohodou město Znojmo zaznamenalo válečné aktivity a vlnu stěhování z města a příhraničních obcí do vnitrozemí. Na hranicích v blízkosti Znojma sudetoněmecký Freikorps zahájil destruktivní aktivity, přičemž záměrně poškodil koleje a znemožnil vlakovou dopravu.¹²⁷ Mnoho rodin se ze strachu stěhovalo dál od hranic. Tyto události měly mimo jiného za následek pokles žactva ve všech školách, ve Vlastě v druhé půlce září klesla docházka na pouhých 30%. Od 29. září do 1. října se nevyučovalo vůbec, 27. a 28. září byla většina sbírek knihovny a kuchyňský inventář uskladněna ve školním sklepe pro případ nepřátelského náletu.¹²⁸ Do Znojma 6. října přišla špatná zpráva o přičlenění města k Německé říši, na 9. října byl očekáván příjezd německé armády. Ve městě to také znamenalo konec českých škol. Nejen čeští vojáci opouštěli svá stanoviště, nejen české rodiny sbíraly nejnútnejší věci a snažily se nějak dostat pryč. České školy ve městě musely sehnat dopravní prostředky, protože se pokoušely přestěhovat svůj mobiliář do nezabraných oblastí. Málo času, málo motorových vozidel, málo benzínu.¹²⁹ S těmito problémy se potýkali také učitelé i žákyně z Vlasty.

¹²⁶ *Znojmská Vlasta: Výroční zpráva za rok 1937/1938.*

¹²⁷ SokA Znojmo. Fond Archiv města Znojma.

¹²⁸ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojmské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 26.

¹²⁹ SokA Znojmo. Fond Archiv města Znojma.

Ředitelce Zdeňce Kokešové se podařilo sehnat na 6. října velké nákladní auto a velkou část školního archivu, epidiaskop, šicí stroje a další učební pomůcky nechala převézt do úschovy do Hrotovic na Třebíčsku. Příbrán byl ještě archiv II. dívčí měšťanské školy ve Znojmě a část obchodní školy ve Znojmě.

Ještě do 6. října městská rada ujišťovala občany, že Znojma se zábor netýká. Avšak ten den dopoledne přišla zpráva, která pak byla oznámena obyvatelům rozhlasem, že německá armáda přijede obsadit Znojmo a připojit k Říši už 9. října. Po tři dny a dvě noci se nejen ve Vlastě nepřetržitě stěhoval školní inventář. Pro nedostatek prostředků bylo stěhování obtížné. 7. října ještě se stěhováním pomáhaly samy chovanky Vlasty, potom už jen ředitelka a ochotní členové učitelského sboru. Po značném úsilí bylo aspoň propůjčeno jedno nákladní auto Stritzkova dopravnictví z Moravských Budějovic, které bylo využito ke třem cestám ze Znojma do Mor. Budějovic, z toho dvě v noci. Dále bylo zapůjčeno jedno vojenské auto na cestu ze Znojma do Mor. Budějovic, ale pro získání času byla jedna jízda do Budějovic změněna na šest převozů do Přímětic (Přímětice – obec v blízkosti Znojma, která již nepatřila do zabraných oblastí, nejbližší hranice mezi německým Znojmem a zbytkem českého okresu¹³⁰). Také bylo získáno šest žebřinových vozů s koňským potahem z Plenkovic na Znojemsku. Tímto způsobem bylo zachráněno a přestěhováno úplné zařízení ředitelny, sborovny, jídelny (včetně linolea), kuchyně (včetně dřezů, umyvadel s kovovým příslušenstvím a tři elektrické sporáky), spíže, prádelny, celého archivu i knihoven, většina inventáře z učeben a všechny stroje (26 šicích, čtyři psací a epidiaskop), učební pomůcky, žehličky, loutky, přenosný sporák, žehlící kamna atd. Prozatímně byla většina věcí uskladněna ve škole v Příměticích, v Hrotovicích, v Plenkovicích, také v Jevišovicích a ve skladišti v Mor. Budějovicích. Ve Znojmě zůstaly těžko přenosné skříně, dva klavíry, harmonium, kameninové necky, věšáky a některé drobnosti. Zachráněný materiál měl cenu cca 180 000 korun, za převoz škola vydala 5 500 korun.¹³¹

Ředitelce Z. Kokešové se podařilo vyjednat prozatímní umístění školy v Mor. Budějovicích, které se ukázaly jako příznivé místo, jeho občané i radní projevíli velké porozumění nad situací školy, navíc školu navštěvovaly nejvíce dívky z Moravsko-Budějovicka, Jemnicka, z Okříšek a z Jevišovic, takže nyní jim škola byla dokonce blíže. Vlasta však byla roztroušena po různých budovách (to byl nyní hlavní problém, najít umístění, většinu svého inventáře škola zachránila), dva ročníky (skupina praktických předmětů vyučující se v jedné učebně současně) byly umístěny v sálech budovy Městské

¹³⁰ SokA Znojmo. Fond Archiv města Znojma.

¹³¹ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojenské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 26.

spořitelny, pracovna a škola domácnosti v Okresním dětském domově, kuchyni propůjčoval Dům zemědělské osvěty Františka Staňka (do konce prvního pololetí) a tělocvičnu dívčí měšťanská škola. Přemístění povolilo ministerstvo školství a národní osvěty, jemuž byla škola stále podřízena, s vyučováním se začalo 17. října 1938. Inspekci vykonávali vrchní školní rada František Bous, přednosta 5. oddělení III. odboru ministerstva školství a národní osvěty, PhDr. Antonie Bobková-Horneková, PhDr. Eduard Turek, Marie Krausová, inspektorka odborných předmětů.

Ze 146 chovank Vlasta ztratila po přemístění školy téměř 90 z nich, ale také získala několik nových, do I. ročníku přistoupilo 20, do II. jedna, do pracovny čtyři a do pětiměsíční školy deset, celkem jich nakonec bylo 85 ve čtyřech třídách.

Učitelský sbor klesl na osm členů plus jeden zastupující. Ředitelkou ústavu zůstala Zdeňka Kokešová, odborní učitelé byly Dospělová, Krechler, Mánková, Martínková, Slezáková, Popelářová, Toufarová, zastupující Pavlíková. Kvůli úbytku žákyň byly zrušeny pobočky při obou ročnících a ke dni 31. října 1938 propuštěny dvě nejmladší učitelky, Hubertová, která poté nastoupila do školy v Strakonících, a Kratochvílová poté začala vyučovat v Boskovicích. To však nebyly konečné ztráty z učitelského sboru, 1. února 1939 jej po dlouhých letech a usilovné práci dobrovolně opustily další tři vynikající kantorky a pracovnice ve veřejné službě při dobročinné práci, a to Amalie Dospělová-Mejsnarová, Marie Popelářová-Fišerová a Božena Toufarová-Hoskovicová.

Matice znojemská jednala s městskou radou Mor. Budějovic o vhodnějším umístění Vlasty, toto jednání dopadlo úspěšně, neboť se budějovická městská rada uvolila propůjčit pro umístění Vlasty budovu starého okresního úřadu, odkud se před tím muselo vyklidit muzeum a vhodně adaptovat interiéry. 30. ledna 1939 se mohla škola opět stěhovat, tentokrát z horšího do lepšího, přestěhovaly se zatím jen ročníky sídlící do té doby v Městské spořitelně, pracovna zůstala do konce školního roku v Okresním dětském domově.¹³²

Do konce roku 1938 trvalo funkční období kuratoria, jehož členy byly Čecháčková, Jašová, Jakšová, Kokešová, Maráková, Procházková, Farský, Krechler a Švanda. Všichni byli navrženi na členy i pro nové funkční období. Kromě Kokešové a Krechlera však nepřesídlil žádný jiný člen kuratoria do Mor. Budějovic do nynějšího sídla školy. Tím škola ztratila další cenné spolupracovníky. Ale úřadům a korporacím bylo potřeba navrhnout členy z nynějšího působiště školy, proto byli pro nové funkční období novými členy jmenováni Dr. Josef Fišer, ředitel reálného gymnázia, zástupce ministerstva školství a národní osvěty, Felix Burian,

¹³² KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojenské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 27.

starosta města Mor. Budějovice, Jan Čapoun, krejčovský mistr a předseda krejčovského společenstva v Mor. Budějovicích, František Čurda, berní tajemník, zástupce Matice Znojenské, Václav Šusta, ředitel Městské spořitelny v Mor. Budějovicích, zástupce zemského výboru, Jaroslav Zábaj, velkoobchodník, zástupce Obchodní a živnostenské komory, Eduard Krechler, státní odborný učitel a zástupce učitelského sboru, Zdeňka Kokešová, státní ředitelka a zástupkyně školy.

Po zahájení výuky v Mor. Budějovicích se dívky nejen vrátily ke studiu, ale i k sociální a dobročinné práci. Vypomáhaly při dětských radovánkách, v rámci akce *Velikonoční pomlázka* přinesly všechny chovanky po jednom vajíčku a z utržených peněz bylo nakoupeno chudé vdově dětské prádélko a potraviny, zúčastnily se pouliční sbírky na podporu uprchlíků, o Svátku matek vypomáhaly při prodeji srdíček apod.

Závěrečné zkoušky v pracovně vykonaly všechny žákyně živnostenské pracovny ve dnech 5.-10. června 1939. Hotové práce byly k vidění a k posouzení na módní přehlídce konané ve škole, na kterou byli přizváni předseda živnostenského společenstva sekce krejčích p. Jan Čapoun a dámský krejčovský mistr p. Josef Bíba. Oba práce žákyň pochválili.

I přes nepříjemné a těžké chvíle si učitelé i žákyně našli čas a příležitost pro mimoškolní činnosti, exkurze, výlety, sociální péči a oslavy svátků a výročí.

Učitelský sbor měl na konci školního roku 13 členů. Školou prošlo po přestěhování do Mor. Budějovic celkem 159 žákyň, z toho 59 dvouletou školou, 12 pracovnou, 32 pětiměsíční školou a čtyři kurzy navštívilo 56 účastnic.

Před zahájením školního roku 1939/1940 odešla ředitelka Zdeňka Kokešová ke dni 31. srpna 1939 na dočasný odpočinek a vedení školy se ujal odborný učitel Eduard Krechler, který již zůstal ředitelem až do zrušení Vlasty.

Celá škola nebyla doposud pod jednou střechou, pracovna byla stále umístěna v Okresním dětském domově ve dvou pokojích, pro potřebu prvního ročníku byl nákladem města adaptován soukromý byt v přízemí budovy bývalého okresního hejtmanství. Prádelna se nacházela v nevyhovujících podmínkách, stejně tak kabinet, ve kterém byly uskladněny pomůcky všech oborů, škola neměla spíž, jídelna byla příliš malá, školník J. Kindler bydlel v jediném malém pokoji, zbytek nepoužívaného školního inventáře byl uskladněn na půdě.

31. října se pracovna konečně přestěhovala do hlavní školní budovy, kde pobýval do té doby četnický pohotovostní oddíl, který již odešel. Avšak dvě místnosti z druhé poloviny budovy byly poskytnuty pro jeden ročník učitelského ústavu a pro ředitelnu obchodní školy (oba ústavy také přišly ze Znojma do Mor. Budějovic), protože ze svého původního umístění

na radnici musely vyklidit prostory úřadu práce. I tak škola získala jednu velkou učebnu a čtyři menší místnosti pro knihovnu, žehlírnu, kabinet a šatnu.

Ve školní kuchyni se denně vařila výživná polévka pro přespolní žákyně za poplatek 50 haléřů. Podobně jako za první světové války se i nyní po vypuknutí další války začínal objevovat problém s opatřováním textilií pro školní vyučování.

25. prosince 1939 přišla do školy smutná zpráva o úmrtí pí. vrchní školní radové Elišky Kozlové, která stála u samé kolébky dívčího školství, pracovala jako učitelka, ředitelka i inspektorka dívčích odborných škol, dívčímu školství se cíleně věnovala i poté, co odešla na odpočinek. Učitelský sbor Vlasty připomněl její památku na poradě 25. ledna 1940.

Ve druhé půlce ledna poklesl počet žákyň, zejména těch přespolních, z důvodů prudkých mrazů a sněhových vánic, které znemožňovaly dopravu. Ty nejodhodlanější dívky přece jen na počasí nehleděly a aspoň z těch bližších obcí (Babice, Domamil, Hostim, Litohoř) se vydaly pěšky nebo na kole do školy.

Podle nového nařízení ministerstva školství a národní osvěty bylo dovoleno používat na školní zprávy pouze tiskopisů s podtištěným znakem Protektorát Čechy a Morava.

Ze žákovských i učitelských knihoven byly vyloučeny knihy podle zvláštních seznamů, vyřazené knihy byly uloženy spolu se seznamem v uzamčené bedně v kabinetu. Ze školních učebnic byla vyřazena učebnice pro občanskou výchovu, z ostatních se připouštěla pouze nejnovější vydání, bylo nařízeno provést v nich škrty. V březnu bylo opět nařízeno další vyřazování spisů z knihoven.¹³³

Kvůli nedostatku topiva byly vánoční prázdniny prodlouženy do 4. března, po tuto dobu se dostavovaly chovanky do školy dvakrát týdně, aby jim mohly být zadány domácí úkoly.

Zavření českých vysokých škol se projevilo na přihláškách do pětiměsíční školy pro vedení domácnosti, v letním cyklu pro školní rok 1939/1940 školou prošlo šest žákyň se školou obecnou, osm s měšťanskou, tři maturantky ze střední školy a čtyři vysokoškolačky.

Městská spořitelna v Mor. Budějovicích bezplatně pomáhala škole s propagací. Uveřejnila ve svém *Zpravodaji* obsáhlé propagační články významné pro informování veřejnosti, také různá oznámení týkající se organizace a učebních osnov školy.

Vlasta se zúčastnila výstavy Svěrázu v Lukově na Znojemsku spoluprací odborné učitelky L. Sekené, která pomohla s žákyněmi výstavu instalovat a její obrazy vyzdobily výstavní místnost. Škola se také podílela na výstavě *Dobré české knihy* v Lukově zapůjčením děl ze svých knihoven. Ještě při výstavě Svěrázu v Jaroměřicích v květnu škola také vypomáhala.

¹³³ KRECHLER, Eduard. *Tricet let „Znojenské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 29.

Od 3. do 7. června 1940 se konaly závěrečné zkoušky v pracovně. Letos už výroční zpráva školy nebyla vydaná tiskem kvůli úspoře papíru. Škole byl přidělen štábní rotmistr zdravotní služby a ruský legionář Alois Sigmund jako vrchní kancelářský oficiant.

Učitelství sbor měl devět členů, dvouletou školou prošlo 86 žákyň, pracovnou 17, pětiměsíční školou 38 žákyň a kurzy 24 účastnic.

Před školním rokem 1940/1941 o hlavních prázdninách byly ve škole provedeny adaptace na náklad města. U vchodu do budovy byla proražena zeď a upraveny schůdky do školníkovy bytu, mezi jídelnou a kabinetem odstraněna příčka, čímž se jídelna zvětšila, nová podlaha pokryta linoleem, z kuchyně do bývalého školníkovy bytu proražena zeď a tím získána spíž, v prádelně upraveno velké okno a betonová podlaha srovnána pro odtok vody, na dvoře upraveny betonové chodníky, nově získané místnosti vymalovány, v prvním poschodí získána místnost po ředitelně obchodní školy, která se přestěhovala do sokolovny.

Od 1. října 1940 byl škole přidělen pomocný zřízenec Bedřich Bártů, bývalý děle sloužící četař. Polévková akce se neuskutečnila, protože nebyl povolen zvláštní příděl potravin.

Od 1. listopadu byl učitelství ústav přeložen z Mor. Budějovic do Brna. Do uvolněné místnosti se nastěhovala pracovna. Z místnosti, kde dříve pobývala ředitelna obchodní školy, se stala druhá sborovna a kancelář pro dva vojenské přidělence. Škola tímto obsadila celé první poschodí budovy, přízemní místnost vedle školníkovy bytu sloužila pro potřeby obchodní školy.

Při vyučování už ani nemělo smysl používat učebnice, z učiva se pouze upravovaly hektografické poznámky.¹³⁴

12. června 1941 byla za účasti veřejnosti uspořádána přehlídka prací žákyň ze šití šatů, a to žákyň II. ročníku a pracovny. Mimo to byly žákovské výrobky prádla, šatů a vyšívání, zhotovené během roku, vystaveny ve výkladech Městské spořitelny a ve výlohách soukromých podniků.

Ze školního výboru vystoupil p. F. Čurda, neboť spolek Matice znojemská, kterou Čurda v kuratoriu zastupoval, byl z úředního příkazu zrušen. Od přestěhování českých škol ze Znojma se snažili členové Matice znojemské, zejména Čurda, Farský, Kokešová, Krechler a Tondl, aby spolek mohl ve své činnosti pokračovat, stanovy byly změněny a přizpůsobeny novým místním i politickým poměrům a předloženy zemskému úřadu ke schválení. Ministerstvem vnitra byly stanovy schváleny. Matice byla znovu ustavena v čele s předsedou F. Čurdou, ředitelem berní správy ve Znojmě, a členové plánovali další činnost. Avšak její

¹³⁴ KRECHLER, Eduard. *Tricet let „Znojenské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 30.

hlavní činovníci, Čurda, Krechler a Tondl byli předvoláni před gestapo v Jihlavě a zde jim bylo rázně oznámeno, že bylo rozhodnuto Matici znojemskou jako nebezpečný a protistátní spolek rozpustit. Veškeré plány na další činnost Matice byly zničeny.¹³⁵

Z absolventek živnostenské pracovny minulého školního roku se jich šest věnovalo šití šatů, ostatní dívky, tj. 11, zůstaly doma.

Učitelství měl 11 členů, na škole působily dvě kancelářské síly, dvouletou školou prošlo 82 žákyň, pracovnou 31 a pětiměsíční 43 žákyň.

Ve školním roce 1941/1942 přišla do školy zpráva ze všech nejhorší – plánované uzavření školy. Podle výnosu ministerstva školství a národní osvěty z 20. srpna 1941, č. j. 100.777/41-II/4, škola už nesměla přijímat nové žákyně do I. ročníku dvouleté školy a ani do pětiměsíční školy pro vedení domácnosti. V tomto školním roce mohly být v provozu pouze II. ročník dvouleté školy a pracovna, ve školním roce 1942/1943 už mohla být v provozu jen pracovna a pak měla být škola zrušena. Ředitelství školy poslalo na ministerstvo žádost o zrušení výnosu s příloženými důvody potřeby školy i počtem přihlášených žákyň, žádost však byla zamítnuta bez udání důvodů. S rozhodnutím se školní výbor ještě nesmířil a došlo na přímý, osobní zákrok členů městské rady a kuratoria školy u ministerstva, kde jim sice slíbili vyhovět jejich žádosti, písemné rozhodnutí nakonec znělo opačně. Všem však bylo jasné, co toho bylo příčinou. Nebo spíše kdo, a to německý okresní hejtman Dr. Vorbach, který po svém nástupu na úřad veřejně prohlašoval, že do roka budou Mor. Budějovice německé.¹³⁶

Tehdy začal také mezi mládeží řídit obávaný úřad práce, a tak bylo snahou školy schovat v ní na co nejdéle co nejvíce dívek. Na škole se proto pořádaly alespoň krátkodobé kurzy, ty nebyly ministerstvem zakázané, vyučovalo se celodenně ve dvou cyklech především pro žákyně, které se ještě před ministerským výnosem přihlásily do I. ročníku a do pětiměsíční školy a které v důsledku zákazu nemohly již být přijaty do těchto oddělení. Tak se na škole konal rekordní počet kurzů – celkem 40, deset z vaření, deset z kreslení stříhů a šití prádla, deset z kreslení stříhů a šití šatů a deset z vyšívání a ozdobných prací.

Před zahájením školního roku o školních prázdninách musela škola poskytnout sedm místností ve školní budově úřadu práce. Místnost v přízemí, kde pobývala obchodní škola, byla na náklad obce upravena pro potřeby školy – jelikož byla místnost tmavá, musela být proražena dvě okna do dvora. Tato místnost měla původně sloužit II. ročníku, po ministerském výnosu se používala pro povolené kurzy, které se také konaly v protější budově měšťanské školy.

¹³⁵ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojemské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 30-31.

¹³⁶ Tamtéž, s. 31.

Tento školní rok dostala škola ještě jednu tvrdou ránu. Předcházely jí jistě události minulého školního roku. 8. března 1941 kuratorium školy obdrželo dopis opět od ministerstva školství a národní osvěty, podle kterého starosta města Znojma uplatnil restituční návrh podle čl. II. Mnichovské dohody na inventář školy odvezený ze Znojma do Mor. Budějovic. Ředitel školy Eduard Krechler byl vyzván, aby v zastoupení kuratoria projednal s oberlandrátem v Jihlavě restituci školního zařízení. Kuratorium před tím požádalo ministerstvo školství a národní osvěty, aby podporovalo na kompetentních místech ponechání inventáře Vlastě v Mor. Budějovicích. Odpovědí však byla jen další výzva k odevzdání. Sjedнала se schůzka s landrátem ve Znojmě na 25. dubna 1941. Zástupci landrátů požadovaly předložení inventárních knih a při prohlídce chtěli zhlédnout na místě stav věcí, aby rozhodli, co si odvezou. V září se tak stalo, byl proveden soupis všech předmětů a bylo stanoveno, které budou převezeny zpět do Znojma. Kuratorium podalo žádost přímo městu Znojmu, aby byly předměty ponechány škole v Mor. Budějovicích na tak dlouho, dokud si neopatří náhrady. Žádost byla zamítnuta a 21. listopadu 1941 byla už část inventáře ze školy odvezena do Znojma. Seznam zbylých předmětů byl poslán starostovi Znojma, ponechaly se škole k užívání za roční nájemné 66 říšských marek s výhradou, že veškeré zařízení může být kdykoliv odvezeno do Znojma.¹³⁷

Školní katalogy byly vedeny dvojjazyčně, němčina byla uváděna v pořadí vyučovacích předmětů na prvním místě. Do 3. května 1942 došlo do školy 36 dotazů, zda bude otevřen I. ročník, toto rozhodnutí však nebylo na vedení školy, to muselo odpovědět záporně.

V rámci Týdne zdraví přednášel na škole pro žákyně MUDr. Rotrekl o nakažlivých chorobách, zvláště o tuberkulóze.

V učitelském sboru bylo sedm členů, odešel A. Sigmund. Ve II. ročníku zůstalo 31 žákyně, v pracovních 29 žákyně a kurzy prošlo 56 účastnic.

Ve školním roce 1942/1943 byla aktivována pouze pracovní síť šatů. Kuratorium i město poslalo další žádost ministerstvu o otevření I. ročníku a pětiměsíční školy, doloženou podrobnou mapou celého kraje o potřebě školy ve městě. Žádost byla bez udání důvodu opět zamítnuta. Ani snaha veřejnosti o povolení soukromé školy vydržované z vlastních prostředků nenašla odezvu, a přitom se k zápisu do I. ročníku i do pětiměsíční školy hlásilo celkem 187 dívek.

O prázdninách před zahájením školního roku nařídil okresní úřad vyklidit místnost v přízemí, kterou škola ještě využívala. Dvě velké učebny obsadil okresní školní inspektorát,

¹³⁷ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojmské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 31-32.

kuchyň a jídelnu německá mateřská škola, první poschodí zásobovací oddělení okresního úřadu (pravý trakt budovy). Pro potřebu Vlasty zbyla jedna jediná místnost vedle školníku bytu a malá místnost pro ředitelnu, sborovnu a kabinet současně. Navíc starosta Znojma požádal o vrácení školního inventáře podle zasláního seznamu, v září 1942 byly požadované věci odvezeny ze školy pryč. Seznam však naštěstí neobsahoval všechn inventář, to, co zůstalo, stačilo k vybavení jedné zbylé učebny a zbytek, který k vyučování nebyl potřeba, mohl být uskladněn na půdě uchráněn dalších nenechavých rukou.

Poslední dovolený rok Vlasty běžel v málo prosvětlené, ale alespoň teplé a útulné učebně, kde se učilo ještě 27 chovank, které však každý den s obavami očekávaly, kdy přijde rozkaz k jejich nástupu do „pracovního nasazení“ a s ním předčasné přerušení studia. Dvě žákyně samy odešly, aby se zavčas zajistily před nebezpečím odchodu na práci. Koncem školního roku se musely dívky hlásit na úřadu práce v tzv. poradně pro volbu povolání, kde jim však nikdo neradil, ale spíš poručil, kam měly nastoupit po odchodu ze školy.

Z celého učitelského sboru zůstal pouze ředitel Eduard Krechler s jedinou učitelkou Z. Dvořáčkovou, kteří své poslední svěřenkyně stále poctivě vedli jejich studiem až do uzavření ústavu.

Závěrečné zkoušky se konaly 21.-26. června 1943, deset žákyň prospělo se známkou výbornou, 12 s chvalitebnou. Hotové práce dívky předvedly na přehlídce členům kuratoria a svým rodičům, přehlídka se konala v oné jediné učebně, která škole zbyla. Poslední školní rok sice skončil, škola však ještě nezanikla, jen vyčkávala na příznivější situaci.

Školní rok 1943/1944 se tedy nekonal, hned po odchodu posledních chovank se v posledních zbytcích školy objevil německý okresní hejtman a požadoval okamžité vyklizení místností, kam měl nyní nastoupit Bodenam. Školu se momentálně zachránit nedalo, ale zbytky inventáře ještě ano. Hlavním úsilím ředitele Krechlera nyní bylo uchránit pozůstalé předměty před německým školním inspektorem a jeho kolegy z okresního úřadu a snažil se uchovat vše v Mor. Budějovicích, aby měl věci víceméně na jednom místě. Šicí stroje svěřil ochranné péči Okresního dětského domova, stoly, skříně, židle a jiný nábytek předal do prozatímního vlastnictví českého okresního školního inspektorátu, české osvětové služby v budově Městské spořitelny, další nábytek kanceláři městského úřadu. Německý okresní školní inspektor si stihl vybrat něco z nábytku pro svou kancelář v budově Městské spořitelny. Většina pracovních stolků z učeben byla předána německé měšťanské škole v Mor. Budějovicích. Zbytek předmětů byl stále na půdě, kam musel ředitel poslušně vodit nevídané a neodbytné zájemce, aby je přesvědčil a ukázal poslední trosky zbylého zařízení, které chtěli použít do německých škol.

Díky tomu, že byl zbylý inventář svěřen jednotlivým dobrovolníkům, kteří jej chránili a upozorňovali ředitele na případné přesuny, kterým se snažil zabránit, bylo zabráněno tomu, aby se zařízení rozptýlilo mimo Mor. Budějovice, a ředitel si zachoval přehled o umístění jednotlivých předmětů.

Ředitel Krechler spolu s několika dalšími bývalými pracovníky Vlasty věřil v konec těchto zlých časů a v začátek pro školu příznivé doby, proto se snažil být připraven školu kdykoliv v co nejkratší době obnovit a uvést do plného chodu. A k tomu bylo potřeba hlavně mít pohromadě a v blízkosti školní inventář, který by se mohl oficiálně vrátit do vlastnictví školy. Proto nejen bedlivě strážil školní majetek, ale nechal znovu zkatalogizovat obě knihovny, opravit a znovu inventarizovat učební pomůcky a uspořádat školní archiv.

Nadřízený úřad mlčky schvaloval tento postup, za což se velmi zasloužili české dozorní orgány, ministerské inspektorky J. Peňázová a M. Jiroušková a p. přednosta J. Němec, vrchní odborový rada ing. Z. Schäfer a vrchní odborový rada Dr. L. Zykán.

3.5. Návrat po válce a konec školy

Po většinu školního roku 1944/1945 byla Vlasta zavřená, žákyně i učitelé byli začleněni do povinné práce v továrnách i jinde, Němci se se zvýšenou potřebou pracovních sil snažili z války ještě zachránit, co se dalo, ale marně. Konečně dorazila i do Moravských Budějovic Rudá armáda, a to 9. května v časných ranních hodinách, i Znojmo bylo už osvobozeno. Ředitelovo nadějně očekávání bylo naplněno, škola mohla být obnovena a vrátit se do Znojma. Sám Eduard Krechler popsal, jak tehdy postupoval on i jeho pomocníci.

Hned 9. května v osm hodin ráno se ředitel Krechler spolu s jinými zástupci různých úřadů, ústavů a škol vydal do Znojma v nákladním autě, které zapůjčila Rudá armáda. Především musel zavčas zajistit státní majetek, písemnou výzvu k tomuto kroku později, 29. května, dostal přímo od ministerstva školství a osvěty, jednalo se především o zajištění budovy Vlasty a budovy nyní už bývalé německé školy pro ženská povolání na dnešní Rooseveltově ulici, tehdy Kernekerově ulici. Všichni věděli, že je nyní bude čekat spousta práce. Ve Znojmě se Krechler zastavil nejdřív na radnici, kde byl s ostatními odkázán na okresní národní výbor (dále jen ONV) se sídlem v budově okresního úřadu na dnešním Horním náměstí (po válce Stalinovo nám.). Ke skupině se zde přidal ředitel F. Janda, vedoucí školního referátu ONV, spolu všichni podnikli cestu po znojemských školních budovách, aby zajistí zařízení a zjistili jeho stav. Krechler se samozřejmě zajímal především o stav budovy Vlasty, která naštěstí z války vyvázla bez větších škod, pouze s rozbitými okny a poničenou střechou následkem blízkého výbuchu shozené bomby. Před necelými sedmi lety, kdy musela

Vlasta opustit Znojmo, si Krechler schoval klíče od budovy, ty ani teď nemusel použít, dveře do školy totiž nebyly zamčené, tak mohl začít s prohlídkou interiéru.¹³⁸

Jak se ukázalo, po téměř celou dobu války byla ve školní budově umístěna německá dívčí škola, která se sem přestěhovala ze svého původního umístění na Kernekerově ulici č. 21 po roce 1938. V prosinci 1944 se tato škola stejně musela přestěhovat do budovy městského chudobince v dnešní ulici Jarošově a budovu Vlasty obsadili vojáci a zřídili si tu vojenský lazaret. Vojáci tu zanechali mnoho nepořádku, zůstaly tam různé skříně, stoly, židle, prýčny, železné postele a nádobí, po zemi se válely obvazy, hadry, špinavé prádlo, zbytky jídla a hodně nečistoty. Než se mohla Vlasta nastěhovat zpět, muselo se v budově hodně uklízet. Po prohlídce budovy následovalo putování za inventářem.

Informace o inventáři řediteli Krechlerovi podala sl. Z. Kašpárková, dcera obchodníka, která Vlastu před rokem 1938 navštěvovala a navíc bydlela naproti škole, a tak ji v červenci 1944 Krechler požádal, aby sledovala, kam se zařízení školy mohlo případně odvážet. Podle jejích instrukcí se vydal ředitel do městského chudobince, kde našel zbytky inventáře z Vlasty, které na pokyn oberlandrátu v Jihlavě a města Znojma v letech 1941-1942 posílal z Mor. Budějovic zpět do Znojma, také zde byla většina inventáře z německé dívčí školy. Školnice, Němka hovořící dobře česky, vyšla řediteli vstříc a navedla jeho další kroky po hledání roztroušeného inventáře. Jeho části ředitel nacházel v bývalé budově německé školy na Kernekerově ulici, v budově na dnešní Vančurově ulici, kde měla německá dívčí škola svůj „Schülerinnenheim“, v domě Kubeschově v dnešní ulici Pontassievské (po válce Leninova ulice) a ve Vlčově škole v Malé Michalské ulici. Většinou v posledních měsících všechny budovy sloužily jako vojenské lazarety, takže byl nábytek dost poškozený a špinavý, včetně původního zařízení Vlasty. Ředitel si vzal klíč od městského chudobince od ochotné školnice, budovy bývalé německé školy na dnešní Rooseveltově a Vančurově ulici ani nebyly uzamčeny, protože už tam nikdo nezůstal. To vše stihl ředitel během jednoho dne ve Znojmě.¹³⁹

Za pár dní byla stavebním úřadem nařízena pracovní povinnost pro Němce, každý den od sedmi hodin ráno se shromažďovali na Stalinově náměstí a byli přidělováni zájemcům. Vlastě bylo přiděleno deset mužů a deset žen, kteří především vynášeli z budovy nábytek po vojácích, ženy uklízely střepy a umyly podlahy, muži připravovali okna na nová zasklení. Tím skončila první fáze úklidu, ta druhá se týkala převozu zařízení školy ze všech budov zpět do Vlasty. Do města se z venkova dovážely potřebné potraviny i mléko, odněkud dokonce

¹³⁸ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojmské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 34.

¹³⁹ Tamtéž, s. 35.

přišlo tolik potřebné a nyní nedostatečné zboží – sklo. Stavební úřad prozatím povolil zasklít venkovní okna školní budovy v přízemí, v bytě školníka a v ředitelně.

Asi za dva týdny po příjezdu Rudé armády přijel z Mor. Budějovic také školník J. Kindler, v Mor. Budějovicích mezitím zajišťoval a hlídal majetek Vlasty, který tam zůstal uchráněn před převezněním a dalším rozptýlením. Kindler řediteli vypomáhal a střídavě jezdili do Mor. Budějovic, nejen odvážet školní inventář, ale také navštěvovat své rodiny, které tam prozatím zůstávaly, školníková rodina se do Znojma přestěhovala 17. června 1945.

Ředitel se školníkem neměli pro stěhování k dispozici žádný vůz, školníková příbuzná nabídla aspoň vozík, který zanechali na jejím dvoře vojáci Rudé armády a který pomohl při postupném převážení. Hlavní hybnou silou však byly lidské ruce, proto každý den od pěti hodin ráno docházel ředitel se školníkem do kasáren nebo do sběrného tábora na Pražské ulici pro pracovní sílu v podobě zajatých Němců. Několik týdnů se svázel rozptýlený mobiliář z různých budov zpět do Vlasty. Z domu na Pontassievské ulici se nestihl školní nábytek odvézt včas, byl totiž obsazen sovětským vojenským velitelstvím. Také muselo zůstat ve Vlkově škole zařízení jídelny a kuchyně, neboť zde stavební úřad zřídil vývařovnu. Nakonec se většinu původního inventáře podařilo dostat zpět do budovy Vlasty, původní ulice Haukova, kde Vlasta sídlila, byla po válce přejmenována na ulici Malinovského, budova měla stále číslo popisné osm. Všechny nábytek se převážel jen za pomoci lidských rukou a jednoho malého vozíku, který tíhu nábytku vydržel až do konce.¹⁴⁰

Když už bylo vše konečně na svém místě, mohly začít přípravy na propagaci školy. Jahodova tiskárna vytiskla zápisové plakáty,¹⁴¹ které byly rozeslány do všech školních obcí okresu znojemského, moravsko-budějovického a částečně moravsko-krumlovského, obecním úřadům a správám škol. Zápis byl ohlášen na 11.-14. června denně od 8:00 do 12:00 v ředitelně školy. Zájem o zápis do školy byl samozřejmě po několikaleté pauze obrovský, při zápisu vypomáhal i školník a odborná učitelka Jarmila Kamarádová. Za čtyři dny zápisu se přihlásilo 398 dívek od 14ti do 26ti let, zapisovalo se do všech oddělení, přihlášky přišly i do vyšších ročníků, takže se souhlasem ministerstva mohla být na školní rok 1945/1946 aktivována všechna oddělení školy najednou. Jenže i po uplynutí data řádného zápisu se stále hlásily další uchazečky osobně i písemně, takže do 15. července se do všech oddělení nakonec přihlásilo až 516 dívek a věkové rozpětí zákyň se rozšířilo od 14ti do 29ti let.

Nyní se muselo přistoupit na nepříjemnou věc, všechny uchazečky nebylo možné přijmout. Nastalé poměry přinutily ředitele odchýlit se od běžných směrnic o přijímání zákyň a vyžádat

¹⁴⁰ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojenské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 36.

¹⁴¹ Viz. obr. č. 7.

si přímých pokynů dozorčích úřadů. Ředitel podnikl cestu do Prahy na ministerstvo školství a osvěty, kde ony pokyny obdržel. Neměly být přijaty žákyně narozené roku 1931, žákyně, které v době druhé světové války navštěvovaly českou obecnou školu, mohly být přijaty bez absolvování jinak požadované školy měšťanské, přednost se dávala starším uchazečkám. Zároveň ministerstvo nařídilo konání písemných přijímacích zkoušek do I. ročníku z češtiny a z počtů. Zkoušky proběhly 23.-25. července 1945. Kvůli přetrvávajícímu nedokonalému poštovnímu spojení neobdržely některé uchazečky pozvánku ke zkouškám včas, proto se konaly dodatečné zkoušky 13. srpna. Z 254 dívek přihlášených do I. ročníku jich prospělo 204, z toho jich mohlo být přijato pouze 105, ostatní byly vedeny v patrnosti pro případné otevření školy v Mor. Budějovicích. Při zkouškách spolupracovaly a vypomáhaly odborné učitelky J. Kamarádová, B. Kratochvílová a M. Kratochvílová, které už před tím pomáhaly při kancelářských pracích i při stěhování školního majetku.

Aby mohl být školní rok 1945/1946 na plno zahájen, k tomu dopomohla také spolupráce několika úřadů i korporací – Berní správa, ředitelství SNB, sociální úřad města Znojma, Spořitelna města Znojma a městská hudební škola ve Znojmě.

V době svého pobytu v budově školy provedla německá dívčí škola některé vhodné úpravy – ve všech poschodích terazzové chodby a samostatné uzavřené šatny, zařízení na pitnou vodu, v každém poschodí po třech záchodech a ve výklenku ve zdi umyvadlo, do všech učeben zavedena užitková voda, spíž u školní kuchyně účelně zmenšena, čímž se kuchyň zvětšila, proražením nového vchodu z kuchyně do jídelny byly obě místnosti spojeny přímo. Provedla ale i méně vhodné adaptace ve třetím poschodí – zrušena žehlárna i kabinet, prostor tří místností rozdělen přepážkou na dvě stejně velké učebny, v jedné místnosti vytesány výklenky ve zdi a skříňovitě upraveny pro různé pomůcky.

O prázdninách přidělilo město škole zedníky a malíře, kteří celou školní budovu vylíčili a vymalovali. Před zahájením školního roku byly ještě provedeny opravné stolařské a zámečnické práce. Veškeré přípravné práce skončily v půlce září 1945.

Školní rok 1945/1946 byl zahájen 17. září. Aktivována byla všechna oddělení – I. ročník dvouleté ženské odborné školy s dvěma pobočkami o 105 žákyních, II. ročník téže školy o 25 žákyních, živnostenská pracovna pro šití šatů o 11 žákyních, zimní cyklus pětiměsíční školy pro vedení domácnosti s pobočkou o 50 žákyních a letní cyklus téže školy o 50 žákyních. Celkem tedy bylo do školy přijato pro tento školní rok 241 chovank.

Ministerstvo školství a osvěty přidělilo škole 11 odborně kvalifikovaných učitelských sil. První učitelský sbor v po válce obnovené škole se skládal z ředitele Eduarda Krechlera, státní učitelky Milady Krkonoškové, státní učitelky Marie Pospíšilové-Klikové, odborné učitelky

měšťanské školy Hedviky Čermákové, výpomocných učitelek Věry Doležalové-Floriánové, Anežky Fraňové, Anny Gungalové, Jarmily Kamarádové, Boženy Kratochvílové, Žofie Pýchové a Květoslavy Vlachové-Vondrové. Ostatními zaměstnanci byli pomocný zřízenec Bedřich Bártů a školník Josef Kindler. Školní výbor ještě nemohl být ustaven, jelikož Zemský národní výbor v Brně nejmenoval včas svého nástupce.

Během roku se škola musela vyrovnat s několika potížemi, jako např. častá změna v počtu učitelských sil, nedostatek topiva, velký počet žákyň, který způsobil, že musel být i kabinet přeměněn na učebnu. Učebná látka byla doplňována všelijakými vzdělávacími podniky, oslavami, přednáškami, vzpomínkovými proslovy, divadelními i filmovými představeními, exkurzemi apod., kterých se za celý rok uskutečnilo celkem 39, průměrně jednou týdně. Žákyně dbaly o své zdraví provozováním různých sportů, na školním dvoře bylo upraveno zařízení pro hru odbíjenou. 18. června 1946 městský lékař Dr. Mandát provedl zdravotní prohlídku všech chovanek a 16ti z nich doporučil rentgenologickou kontrolu. Ve dnech 16. a 17. května 1946 vykonala na škole inspekci odborná inspektorka Růžena Procházková.

Předsedkyně studentské rady a žákyně II. ročníku Jiřina Němcová podala zprávu o činnosti žákovské samosprávy. Chovanky spolupracovaly se středoškolským odborem SČM, ve kterém byly zastoupeny jednatelkou a zapisovatelkou. Všechny byly členkami Dorostu Československého Červeného kříže. Také připravovaly různé sbírky pro zmírnění důsledků války a při jiných spolupracovaly. Humanitní činnost dívek byla po druhé světové válce nejpotřebnější a nejúčelnější za celou existenci školy. V rámci akce *Pomozme východnímu Slovensku* provedly sbírku prádla, šatů a potravin, bednu těchto darů o váze 52 kilogramů poslaly MNV v Michalovicích. Na toto místo poslaly také několik dopisů dětem, které přátelsky odpověděly. Válkou postiženým ve Slezsku poslaly v hotovosti 1 650 korun. V děkovném dopisu od MNV v Krnově byla připojena poznámka, že peníze budou použity k sociálním účelům města. Pro obec Drysice na Vyškovsku, která byla nejvíc poškozena bombardováním, poslaly vybraných 2 500 korun. K děkovnému dopisu bylo přiloženo několik fotografií škod způsobených válkou. Ve prospěch Svazu osvobozených politických vězňů v Liberci poslaly dívky výtěžek z prodeje pohlednic. Na podnět Československého Červeného kříže prodaly mezi sebou několik vlajček a výtěžek mu zaslaly. Pro podporu výstavby nových Lidic prodaly 30 losů dobročinné státní loterie. České sociální pomoci ve Znojmě vypomáhaly při pouličních sbírkách a odevzdaly 6 000 korun.¹⁴²

¹⁴² KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojemské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 38-39.

Také dívky vypomáhaly vlastní prací ve škole. Pro OPM ušily 18 oblečků pro děti. Pro mateřské školy v pohraničních obcích Podmolí a Čížově a pro děti Okresního dětského domova ve Znojmě zhotovily 72 hadrových loutek. Pro loutkářský odbor oblékly vlastními výtvary 15 loutek. Pro OPM zaobroubily 40 prostěradel, pro školy pracovaly na sedmi praporech, pro vyučovací účely kurzu pro učitelky mateřských škol vyrobily hadrová kladívka, cepy aj., dětem Okresního dětského domova ve Znojmě upekly šest kilo pečiva z mouky a surovin, které přinesly žákyně. Z dodaného materiálu upekly ještě pro děti mateřské školy ve Starém Šaldorfě deset kilo vánočního pečiva. Využily svých znalostí ve školní kuchyni při přípravě bufetu pro studentský Majáles a pro několik večírků místní vojenské posádky.

Další akci, které se chovanky věnovaly, byla *Mládež sobě a republice*. Podle vyhláskové části *Věstníku ministerstva školství a osvěty* uspořádala Vlasta ve školní akci několik sbírek pod heslem *Uctění narozenin TGM činem*. Sbíрка ve prospěch válkou postižených míst ČSR vynesla 2 500 korun. Bylo získáno 30 knih pro obecní knihovny ve znojemském pohraničí. Nejchudším dětem Okresního dětského domova ve Znojmě rozdaly různé šatstvo a prádlo.

Chovanky Vlasty se účastnily všech významných celostátních kulturních událostí a místních podniků, při nichž také spolupracovaly. V rámci programu Svátku matek nacvičily a předvedly tanečky, ke studentskému Majálesu také přispěly vlastním číslem. Z výtěžku tohoto činu dostala škola 6 000 korun s výzvou, aby byly použity k úhradě výloh spojených s rekreací potřebných žákyň školy. Osm žákyň bylo posláno do prázdninových rekreačních středisek. 20 dívek se činilo o hlavních prázdninách v zemědělských útulcích jako správkyně. Zúčastnily se také žňových prací a sběru léčivých bylin. Absolventky živnostenské pracovní uspořádaly večírek na rozloučenou a z čistého výtěžku věnovaly do podpůrného fondu pí. Marie Novotné 1 220 korun. Za tuto sociální a charitativní činnost v rámci žákovské samosprávy se chovankám dostalo čestného uznání ministerstva školství a osvěty a Vlasta byla mezi pěti školami okresu, ze kterých byly vybrány žákyně, jimž byl poskytnut třídní bezplatný pobyt v Praze. Z Vlasty se do Prahy jela podívat žákyně II. ročníku Olga Tesařová. Od Středoškolské sociální pomoci se dostalo studijní podpory třem žákyním částkou 1 750 korun.¹⁴³

Před vánočními prázdninami žákyně instalovaly za řízení učitelek hospodyňského odboru ve výkladu květinářského obchodu pí. Nedělkové ve Znojmě v Kovářské ulici výstavu cukrářských výrobků, zhotovených ve školní kuchyni. Po celý rok pořádaly jednotlivé

¹⁴³ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojemské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 39.

ročníky výstavy a přehlídky hotových prací ze všech praktických předmětů. 16.-17. června 1946 byla pro veřejnost uspořádána výstava prací žákyň z praktických předmětů ve všech učebnách, každé oddělení vystavovalo samostatně. Závěrečné zkoušky v pracovních se konaly ve dnech 3.-7. června 1946.

Školní zařízení bylo ve stadiu podrobného zpracování. Jeho početnost byla k nynějšímu rozsahu školních oddělení postačující, učebné pomůcky pro jednotlivé odbory bylo v plánu postupně doplňovat podle výrobních a nákupních možností. V tomto školním roce se pečovalo zvláště o opravy školního zařízení a nově se nakoupily knihy nejnovější tvorby pro příruční učitelkou i žákovskou knihovnu. Školním rokem nakonec prošlo celkem 223 žákyň.

Pro školní rok 1946/1947 se 24. června 1946 konaly přijímací zkoušky podle přesných směrnic ministerstva školství a osvěty. Ke zkouškám přišlo 92 uchazeček ze 112 přihlášených, písemné zkoušky z češtiny a počtů vykonaly na základě předložených písemných testů vydaných Výzkumným pedagogickým ústavem J. A. Komenského v Praze, k jejich vypracování byla vymezena přesně stanovená doba. Při zkoušce prospělo 76 dívek, podle nařízení ministerstva jich však mohlo být přijato jen 64, další dvě byly přijaty dodatečně se svolením ministerstva.¹⁴⁴

Pro další školní rok byly tedy aktivovány I. ročník dvouleté ženské odborné školy s jednou pobočkou o 66 žákyních, II. ročník dvouleté ženské odborné školy se dvěma pobočkami o 96 žákyních a živnostenská pracovna pro šití šatů o 14 žákyních. Od 1. listopadu bylo také zahájeno vyučování v novém oboru, šestiměsíční škole pro vedení domácnosti. O tuto školu mělo zájem 84 dívek, přijato mohlo být jen 28, protože bylo málo učeben a jediná školní kuchyně by na to také nestačila, aby žákyně mohly absolvovat všechny lekce vaření ve všech školních odděleních. Aby v příštím školním roce mohla škola zřídit paralelní cykly této šestiměsíční školy a také z hospodářských důvodů pro město, nabídl MNV ve Znojmě škole k dispozici ještě jednu školní kuchyni. Šestiměsíční škola vyhovovala nejen svou učební osnovou, ale také dobou svého pořádání, tím, že byla uskutečněna v době zimních měsíců, mnohem více přišla vhod dívkám ze zemědělských rodin, kdy nemusely pracovat.

7. října 1946 byl ve schůzi ustaven školní výbor se členy: Dr. Emilie Trefná, profesorka učitelského ústavu ve Znojmě, zástupkyně ministerstva školství a osvěty, Eleonora Dvořáková, manželka majora československé armády, zástupkyně ZNV, Karel Radocha, ředitel reálného gymnázia ve Znojmě, zástupce MNV, Miloslava Šilbergerová, manželka továrníka, zástupkyně Obchodní a živnostenské komory v Brně, Milada Krkonošková, státní

¹⁴⁴ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojenské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 40.

odborná učitelka, zástupkyně učitelského sboru, Eduard Krechler, ředitel odborné školy, zástupce školy.

V říjnu navštívila školu pí. ministerská inspektorka J. Peňázová a provedla všeobecnou inspekci, v březnu vykonala inspekci odborná inspektorka M. Zapletalová.

Škola práce KOR ve Znojmě pořádala na zdejší škole tři šestinedělní kurzy kreslení stříhů a šití šatů, na těchto kurzech vyučovaly učitelky z Vlasty. Ředitel E. Krechler absolvoval kurz pro ředitele OŠŽP, učitelka A. Fraňová kurz pro literární učitelky, učitelka L. Jechová kurz pro učitelky prvního odboru, učitelka M. Krkonošková kurz pro učitelky třetího odboru. Všechny tyto pedagogické kurzy trvaly čtyři dny a byly pořádány v Třebotově u Prahy ministerstvem školství a osvěty. Učitelka J. Kamarádova se zúčastnila šestidenního kurzu instruktorek správné výživy v Brně, kurz pořádalo ministerstvo výživy. Z nařízení ministerstva sociální péče a se svolením ministerstva školství a osvěty proběhl ve Vlastě desetidenní kurz pro správkyně zemědělských útulků, vyučovalo se dvakrát týdně po čtyřech hodinách mimo vyučovací dobu, v kurzu vyučovaly dvě učitelky a z Vlasty se jej zúčastnilo 29 žákyň. Deset dorostenek Československého Červeného kříže z Vlasty absolvovalo desetidenní kurz první pomoci mimo vyučovací dobu. Okresní knihovnický inspektorát ve Znojmě pořádal šestihodinový knihovnický kurz, kterého se účastnilo 12 chovaneček Vlasty.¹⁴⁵

V přednášce diplomované sestry Novodské se žákyně seznámily s povoláním ošetřovatelek, v přednášce pí. Nahodilové s podrobným programem Československého Červeného kříže a ve dvou přednáškách členů SNB s pravidly dopravní bezpečnosti a kázně. Všechny tyto přednášky byly ve škole vysílány do učeben školním rozhlasem, kterým byl nově doplněn inventář školy. Pan Dr. Bayer obohatil šestiměsíční školu třemi hodinovými přednáškami o rodinném právu.

Podle úředního nařízení měly žákyně narozené v letech 1927-1928 odejít 19. září 1946 na tříměsíční zemědělskou pracovní povinnost, celkem jich bylo 33, větší skupiny pracovaly na velkostatku v Gnastu, Jaroslavicích, Dyjákovicích a Těšeticích, jednotlivě pracovaly na statečích v různých obcích. Po Vánocích se vrátily do školy a zameškané učivo se s nimi probíralo ve zvláštních hodinách mimo vyučovací dobu. Dívky se vracely zdravé a spokojené ze splnění svých pracovních povinností.

Všechny žákyně školy se zúčastnily osmihodinovou prací mimo školní vyučování národní pracovní směny - pro místní nemocnici šily a spravovaly lékařské pláště a nemocniční prádlo, šily a spravovaly dětské oblečky, pro OPM ve Znojmě pomáhaly ve skladišti třídít prádlo, šily

¹⁴⁵ KRECHLER, Eduard. *Třicet let „Znojmské Vlasty“*. Znojmo, 1947, s. 40-41.

nové a opravovaly staré šaty pro Okresní dětský domov, pro místní loutkářský odbor oblékaly loutky atd.

Žákovská samospráva uspořádala mezi žákyněmi několik peněžitých sbírek pro různé humanitní účely, které do 15. května vynesly asi 4 500 korun. Dívky se zúčastnily spolupráce při pouličních sbírkách Sociální pomoci, připravily pečivo pod vánoční stromek dětem místních i venkovských mateřských škol a ušily pro ně hadrová zvířátka, vše za vedení svých učitelek. Všechny žákyně byly členkami dorostu Československého Červeného kříže a plnily svůj program po celý rok. Od Kanadského Červeného kříže dostalo několik žákyň dar v podobě částí obleku, bot, prádla apod., dar v podobě mouky a kakaa se zužitkoval tak, že v zimních měsících se vařilo ve školní kuchyni kakao s mlékem a každá žákyně obdržela čtvrt litru kakaa s houskami, uhradily si pouze režijní výdaje spojené s koupí mléka a pečením housek. OPM ve Znojmě umožnilo žákyním Vlasty chodit na levné obědy za pět korun vařené pro místní studentstvo v YMCA, toho využilo 24 chovaneček.

V květnu studentky Vlasty spoluúčinkovaly při studentském Majálesu, z peněžního výnosu umožnily chudým žákyním účast na tělocvičných předslětových slavnostech v Praze, kterých se chtěly zúčastnit všechny žákyně, popř. chtěly chudým žákyním uhradit náklad na pobyt v rekreačním středisku. Přehled o ostatní studující mládeži měly dívky z Vlasty díky časopisu *Studentský svět*, který odebíraly.

Se svolením ministerstva školství a osvěty byla ve dnech 13.-17. června 1947 pořádána výstava ku 30. výročí založení školy, která seznamovala veřejnost s všestrannou výukovou a výchovnou náplní školy. Při přehlídce v sokolovně 21. června mohly účastníci zhlédnout a ohodnotit předvedené hotové práce žákyň na nich samých.

Učitelský sbor měl 14 členů a školou prošlo celkem 204 žákyň. Tady končí dva hlavní zdroje mého bádání, rokem 1947 skončila publikace Eduarda Krechlera o znojemské Vlastě a nedostává se nám ani výročních zpráv z posledních dvou školních let 1947-1949 (výroční zprávy se přestaly tisknout roku 1939). Nyní se mi stala hlavním zdrojem kniha zápisů porad. Ještě jsme ovšem ani nedokončili školní rok 1946/1947, Eduard Krechler svou publikaci ukončil dřív, než se odehrála jistá významná událost, která by si v ní také zasloužila zápis.

13. června 1947 navštívil město Znojmo prezident Edvard Beneš se svou ženou Hanou Benešovou. Jeho pobyt ve Znojmě byl naplánován na několik hodin, po příjezdu do města a pozdravech měl prezident proslov na tribuně na dnešním Horním náměstí (tehdy Stalinově nám.). Budova znojemské Vlasty se nacházela na trase prezidentova příjezdu, proto byla

škola vyzdobena do barev státní vlajky.¹⁴⁶ Po oficiálních ceremoniích se průvod s prezidentem vydal pěšky na nádvoří znojemského hradu, které bylo upraveno po odpolední posezení spojené s odpočinkem a občerstvením pro prezidenta. Obsluhování hostů na nádvoří se měly ujmout právě chovanky znojemské Vlasty. Bylo vybráno několik zkušených dívek, pokrmy byly navíc uvařeny ve školní kuchyni a vedení chovanek se ujaly učitelky Jarmila Kamarádová a Milada Krkonošková.¹⁴⁷

Díky svědectví paní Marty Mazenauerové,¹⁴⁸ rozené Pušmanové, která byla jednou z dívek, které na nádvoří vzácné hosty obsluhovaly, si můžeme tamější atmosféru více přiblížit. Bylo vybráno deset dívek z Odborné školy pro ženská povolání Vlasta ve Znojmě, a to těch nejpilnějších, jež navíc musely projít přísnou zdravotní prohlídkou. Jednou z nich byla slečna Marta Pušmanová. Dívky měly za úkol obsluhovat hosty na hradním nádvoří pod vedením slečny Jarmily Kamarádové, která také objednala menu na ten den. K jídlu se podávaly obložené chlebičky a obložené mísy s takovými lahůdkami, které se tehdy nedaly sehnat v obchodě, dále se napekly české koláče a bábovky, jako dezert si mohl pan prezident pochutnat na čerstvých jahodách se šlehačkou. K pití se podávalo znojemské víno a káva. Na pomoc při obsluze přišel vrchní číšník ze znojemské kavárny Corso na dnešním Komenského náměstí, tato kavárna zároveň zapůjčila na výjimečnou událost nádobí a servis.

Vše se muselo dokonale připravit, všeho muselo být dostatek, dívky se své práce chopily se vsí zodpovědností, vše vypadalo na bezchybnou organizaci. Jedna chybička se však přece jen ukázala, když přišla vzácného hosta obsloužit slečna Pušmanová. Dr. Beneš dostal chuť na černý chléb, slečna odešla za svou vedoucí a prezidentovo přání jí sdělila. Tady se ukázal zádrhel, černý chléb totiž vůbec mezi proviantem neměly. A hlavně státu se přece nehodí říct: „Nemáme.“ a všechny pekárny měly již zavřeno, tak jak černý chléb teď rychle sehnat? Slečna Pušmanová si vzpomněla, že ráno její rodina kupovala čerstvý černý chléb a že jej ještě měli doma. Vedoucí ji tedy poslala, ať ho co nejrychleji přinese. A tak slečna nenápadně vyběhla z nádvoří, ale dostat se domů nebylo jednoduché, když byly ulice přeplněné lidmi toužícími pozdravit a vidět svého prezidenta. Musela požádat o pomoc jednoho z četníků, jemuž vysvětlila, o co se jedná. Spolu se prodírali davem několik ulic, dokud se nedostali k domu Pušmanových. Jenže dům byl zamčený a nikdo nebyl doma, kdo by taky byl doma, když se ve městě koná taková výjimečná událost. Naštěstí bylo otevřené okno do ložnice rodičů. Četník pomohl vysadit slečnu nahoru, ta rychle popadla chléb, podala jej četníkovi a

¹⁴⁶ Viz. obr. č. 8.

¹⁴⁷ SOKA Znojmo. Fond Odborná škola pro ženská povolání Vlasta Znojmo.

¹⁴⁸ Paní Marta Mazenauerová darovala do sbírek Jihomoravského muzea ve Znojmě právě tu zástěrku, ve které obsluhovala pana prezidenta na hradním nádvoří.

ten jí zase pomohl dolů. Chléb si muž schoval do čepice a utíkali zpět na hrad. V kuchyni se chléb předal, aby se mohl hned nakrájet a obložit, vyčerpané slečně Pušmanové bylo na okamžik dovoleno odpočívat, prezident nakonec dostal svůj obložený černý chléb a nikdy se nedozvěděl, jaké patálie jeho přání provázely.

Prezidentský pár před odjezdem ze Znojma obdržel několik darů. Vlasta nezůstala pozadu, učitelka L. Jechová vyšila 12 bílých kapesníčku monogramem H. B. a tyto byly věnovány paní Haně Benešové za celou školu v krabici s vytištěným nápisem Odborná škola pro ženská povolání Vlasta ve Znojmě.¹⁴⁹ Slečna Kamarádová navíc upekla z těsta první dámě panenku a ručně jí sladkým krémem nazdobila rokokovou krinolínu.¹⁵⁰

Všechny žákyně i učitelky dostaly pro vstup na hradní nádvoří pozvánky se svým jménem, které později poslaly do Náměště nad Oslavou (letní pobyt paní Benešové), aby je prezidentský pár podepsal. Ten tak učinil a poslal podepsané pozvánky zpět i s děkovným dopisem od paní Benešové. Všechny žákyně i učitelky podílející se na přípravě a průběhu návštěvy prezidenta a jeho choti byly náležitě pochváleny.

30 let trvání školy a školní rok 1946/1947 ukončili žákyně i učitelé ústavu několika slavnostními událostmi, jako např. zmíněnou módní přehlídkou v sokolovně 21. června,¹⁵¹ návštěva prezidentova byla také příhodně načasovaná a vydáním zmíněného sborníku od Eduarda Krechlera *Tricet let „Znojmské Vlasty“*.

Ve školním roce 1947/1948 škola zažila další politický převrat. Události v únoru 1948 ovlivnily nejen další vývoj republiky, ale i další vývoj školy, přesněji znamenaly její další brzké zrušení.

V březnu se některé žákyně přímo v Praze zúčastnily pohřbu ministra zahraničí Jana Masaryka. Žákovská samospráva uspořádala v jídelně školy velikonoční bazar s výtěžkem 20 700 korun, hračky, které zbyly z bazaru, poté věnovaly mateřské škole.¹⁵²

V posledním školním roce 1948/1949 se učitelský sbor jako vždy účastnil několika mimoškolních aktivit, jako příklad uvedeme zejména ředitele Krechlera a jeho účast na schůzi muzejní rady a v komisi pro přejmenování ulic ve Znojmě. Také byl několikrát na schůzi ředitelů OŠŽP v Brně, kde se konala porada o reformě OŠŽP a projednávalo se budoucí zestátnění škol. Řediteli bylo na jedné z porad sděleno, že je ve Znojmě na školní rok 1949/1950 plánována aktivace čtyřleté sociálně zdravotnické školy, která měla doplnit, nebo spíš nahradit stávající odbornou školu pro ženská povolání.

¹⁴⁹ SOKA Znojmo. Fond Odborná škola pro ženská povolání Vlasta Znojmo.

¹⁵⁰ Podle svědectví paní Marty Mazenauerové.

¹⁵¹ SOKA Znojmo. Fond Odborná škola pro ženská povolání Vlasta Znojmo.

¹⁵² Tamtéž.

Na školní rok 1949/1950 byla škola skutečně reorganizována na zmíněnou Vyšší sociálně-zdravotní školu ve Znojmě se závěrečnou maturitní zkouškou. V důsledku této reorganizace opustilo učitelský sbor mnoho učitelek a jiné byly škole naopak přiděleny. Tři ročníky byly stále umístěny v budově na tehdejší Malinovského ulici č. 8., IV. ročník se nacházel v budově dosavadní ošetrovatelské školy na Vídeňské ulici č. 28. Žákyně mohly bydlet na internátech na Vídeňské ulici a v Malinovského ulici č. 6.¹⁵³

Na škole se nyní vyučovalo následujícím předmětům: čeština, ruština, dějepis, zeměpis, nauka o státě, politická ekonomie, matematika, fyzika, chemie, pedagogika a psychologie, zdravotní nauka, sociální péče, ošetrovatelská technika, podnikové hospodaření, nauka o výživě, ošetřování šatstva a prádla, psaní strojem, hudební výchova, tělesná výchova, praktický výcvik.¹⁵⁴

Po ukončení školního roku 1949/1950 se dobrovolně vzdal místa ředitele Eduard Krechler a odešel do invalidního důchodu, dne 1. září 1950 zažádal o zdravotní dovolenou. Důvod jeho odchodu bylo spíše zklamání z nastalé politické situace a reorganizace školy, která se čím dál více zaměřovala na výchovu zdravotnic než hospodyněk. Jeho místo převzala Pravoslava Dvořáková.¹⁵⁵

Škola Vlasta tedy definitivně ve Znojmě skončila po školním roce 1948/1949. Na místě Vlasty vznikla zmíněná zdravotnická škola, která přetrvala dodnes, stále sídlí na ulici Jana Palacha, jen v jiné budově hned vedle bývalé Vlasty.

Usilovnou a vytrvalou prací se Eduard Krechler snažil po druhé světové válce obnovit znojenskou Vlastu. Jeho práce však vydržela pouze čtyři školní roky, potom přišel další převrat v únoru 1948. Tomuto politickému programu nevyhovovaly ženy v domácnosti, spíše potřeboval dělnice do továren, a tak byly dívčí školy zbytečné.¹⁵⁶ Zhrzený Krechler se raději stáhnul do ústraní a věnoval se historii a pověstem Znojemska.

¹⁵³ SOKA Znojmo. Fond Odborná škola pro ženská povolání Vlasta Znojmo.

¹⁵⁴ Tamtéž.

¹⁵⁵ Tamtéž.

¹⁵⁶ BARTUŠEK, Stanislav. Do Znojma se Vlasta nevrátila. *Znojemsko*. 2001, XI, č. 29.

4. Německá odborná škola pro ženská povolání ve Znojmě (*Deutsche öffentliche Fachschule für Frauenberufe in Znaim*)

Ve městě Znojmě existovala za první republiky krom české Vlasty ještě německá škola pro ženská povolání, tedy jakási německá sestra Vlasty. Hlavním zdrojem informací k této škole je pár výročních zpráv ústavu a publikace Antona Vrbky *Gedenkbuch der Stadt Znaim* z roku 1927.

Ústav měl vzniknout už v říjnu 1918 prvním ročníkem nově založené ženské živnostenské školy pro šití šatů a šití prádla, která nejspíš navazovala na předešlou dívčí průmyslovou školu Kongregace dcer Božského spasitele, provizorně byla umístěna ve školní budově v tzv. Jungnicklově škole na Jungnicklově ulici (dnešní Pontassievská), kde dnes sídlí střední pedagogická škola.¹⁵⁷ Zde se však o místo dělila se smíšenou školou národní, chlapeckou školou měšťanskou a dívčí školou měšťanskou.¹⁵⁸ Vzhledem k velkému zájmu, kterému se ústav těšil u dívek ze Znojma i z venkova, mohl být následujícího roku otevřen další ročník. Plánováno bylo i připojení kuchařské školy a školy pro vedení domácnosti, to však muselo být odloženo kvůli nepřízni způsobené válečnými poměry. Tak se stalo až roku 1923, kdy se zároveň kuratoriu ústavu podařilo umístit kuchyňské prostory v jezuitské konventní budově (po dřívější dívčí průmyslovce) a získat inventář bývalého lycea. Ministerstvo školství a národní osvěty zároveň změnilo dosavadní ženskou živnostenskou školu v rodinnou školu typu A s obvyklým vyučováním vaření, současně udělilo ústavu právo veřejnosti pro oba ročníky.¹⁵⁹

Po připojení živnostenské učňovské dílny pro šití šatů (III. ročník) se ústav přetvořil na rodinnou a živnostenskou odbornou školu. Ministerstvo průmyslu, obchodu a živností se souhlasem ministerstva školství a národní osvěty poskytlo škole na základě vyhlášky z 16. června 1924 právo, podle kterého absolventky III. ročníku (učňovské dílny) obdržely vysvědčení, které nahrazovalo výuční list a umožnilo dívkám zahájení vlastní živnostenské činnosti v oboru oděvnictví.¹⁶⁰

Podle zákona z 20. prosince 1923 ústav získal právo veřejnosti a definitivně se přejmenoval na Odbornou školu pro ženská povolání (*Fachschule für Frauenberufe*), jejímž účelem bylo:

¹⁵⁷ VRBKA, Anton. *Gedenkbuch der Stadt Znaim. Kulturhistorische Bilder aus dieser Zeit*, Mikulov, 1927.

¹⁵⁸ KACETL, Jirí. Stručná historie školní budovy na Pontassievské ulici ve Znojmě. In: *Gymnázium a Střední odborná škola pedagogická: 30 let pedagogického školství ve Znojmě 1976-2006*. Znojmo, 2006.

¹⁵⁹ VRBKA, Anton. *Gedenkbuch der Stadt Znaim. Kulturhistorische Bilder aus dieser Zeit*, Mikulov, 1927.

¹⁶⁰ Tamtéž.

1. povinnou školní docházkou vzdělávat a vychovávat teoreticky i prakticky dívky podle současných dobových požadavků na ženu jako hospodyně, matku a státní občanku.
2. prohloubit jejich odborné znalosti a zvednout úroveň ženského vzdělání.
3. připravit je pro vedení samostatného živnostenského povolání nebo pro sociální a domácí službu.¹⁶¹

Vydržovatelem ústavu byl jednak stát, který nesl osobní náklady, jednak město Znojmo, které na základě ministerské vyhlášky z 19. června 1923 neslo věcné náklady školy. Krom toho město Znojmo podporovalo ústav ročními peněžními dotacemi, čímž přispívalo k vývoji mladé školy. Ústav byl spravován kuratorem. Učitelský sbor čítal na začátku školního roku 1925/1926 deset vyučujících, z toho sedm státních učitelů a tři výpomocné síly. Ústav byl přímo podřízen ministerstvu školství a národní osvěty, které nad ním vykonávalo dozor svými inspektory.

Zmíněný školní rok se otevřela následující oddělení:

1. dvoutřídní rodinná škola typu A,
2. živnostenská učňovská dílna pro šití šatů (III. ročník),
3. dvoutřídní odborná pokračovací škola pro učnice oděvní živnostenské činnosti,
4. speciální kurz pro jemné vaření,
5. lidový kurz vaření,
6. lidový kurz šití šatů,
7. lidový kurz šití prádla,
8. lidový kurz modistický.

V tomto roce školou prošlo 194 žákyň, z toho bylo 78 oborových žákyň, 46 žákyň pro pokračovací školu a 72 účastnic kurzů. V I. a II. ročníku se vyučilo 36 švadlen, devět modistek a jedna šička prádla.

Pravidelně každým rokem, většinou v červnu na konci školního roku, se na škole konala výstava prací žákyň jako důkaz její efektivity coby živnostenské odborné školy. V roce 1926 se výstava konala 20. června ve veškerých prostorách ústavu.

Ještě je třeba zmínit, že 20. června 1924 a 21. června 1929 celý ústav nemohl chybět v uvítacím špalíru při návštěvě prezidenta T. G. Masaryka ve Znojmě.

Tolik informací nám k počátkům školy poskytla publikace Antona Vrbky. Nyní se zaměříme zejména na dva školní roky podle jejich výročních zpráv. Ještě před tím se škola stihla přestěhovat do budovy na dnešní Rooseveltově ulici ve Znojmě, tehdy Kernekerově

¹⁶¹ VRBKA, Anton. *Gedenkbuch der Stadt Znaim. Kulturhistorische Bilder aus dieser Zeit*, Mikulov, 1927.

třídě č. 21. 24. srpna 1931 koupilo město Znojmo tento dům po Eduardu Kellerovi.¹⁶² Školní rok 1932/1933 byl poslední, při kterém ústav sídlil v provizorních prostorech,¹⁶³ další rok již začal v nové školní budově.

Na školní rok 1933/1934 se otevřela následující oddělení:

1. dvoutřídní rodinná škola typu A s vyučováním vaření,
2. živnostenská učňovská dílna pro šití šatů a pro šití prádla (III. ročník, který chovanky mohly navštěvovat na základě vlastní volby),
3. dvoutřídní odborná pokračovací škola pro učnice oděvní činnosti, kterou ústav organicky napojil na základě výnosu ministerstva školství a národní osvěty 20. prosince 1923,
4. lidové vzdělávací kurzy pro vaření, šití šatů, šití prádla a modistky.

Na ústav dohlíželi státní inspektoři: dr. Josef Zahradník z ministerstva, odborní inspektoři Anna Čapková (přidělena ministerstvem), Margarete Stangl (Markéta Stanglová), státní ředitelka z Teplic, a Adolf Wallis, státní ředitel z Opavy.

Školní výbor se skládal z těchto členů: předseda výboru, okresní školní inspektor August Glässner, zástupce ministerstva školství a národní osvěty, místopředseda výboru Ludwig Neberle, zástupce městského úřadu Znojmo, obchodník Adolf Brandl, zástupce zemského výboru, obchodník s obrazy Eduard Klimt, zástupce obchodní a živnostenské komory v Brně, krejčovský mistr Josef Czizek, zástupce společenství oděvníků ve Znojmě, prof. Johann Koller, ředitel ústavu, a státní učitelka Friederike Boss, zástupkyně učitelského sboru. Školní výbor vykonal během roku tři schůze. Z kuratoria odešli Rudolf Sobotka, ředitel měšťanské školy, obchodník Karl Lederer a krejčovský mistr Johann Breiner.¹⁶⁴

Učitelský sbor čítal pět státních učitelů: ředitel ústavu prof. Johann Koller (kreslení, nauka o kostýmech), odborná učitelka Friederike Boss (šití prádla a kreslení střihů, vyšívání, opravování prádla), odborný učitel Josef Kisling (vyučovací jazyk, kulturní dějiny, rodinná výchova, občanská nauka, počty, živnostenské účetnictví), odborná učitelka Johanna Bächer (šití šatů, kreslení střihů), odborná učitelka Marie Feigler (vaření, nauka o domácnosti, nauka o potravinách, zpěv, nauka o zdraví, péče o děti, lidové kurzy vaření); dále dvě nestátní učitelky: učitelka Ingeborg Jahn (nauka o materiálech, kreslení střihů, vyšívání, kreslení, odborné vyučování, tělocvik), učitelka Anna Waldenegg (počty, obchodní slohové práce a předpisy živnostenského zákona, český i německý jazyk, živnostensko-obchodnické

¹⁶² Katastrální pracoviště Znojmo. Oddělení Pozemková kniha: č. knihovní vložky 97.

¹⁶³ KACETL, Jirí. Stručná historie školní budovy na Pontassievské ulici ve Znojmě. In: Gymnázium a Střední odborná škola pedagogická: 30 let pedagogického školství ve Znojmě 1976-2006. Znojmo, 2006.

¹⁶⁴ Öffentliche deutsche Fachschule für Frauenberufe in Znaim: Jahresbericht 1933/1934.

vyučování), pracovala i v české znojenské Vlastě; a dva pomocné učitele: ředitel měšťanské školy Karl Guschl (zpěv), krejčovský mistr Johann Breiner (odborná výuka).¹⁶⁵

Pravidelné vyučování začalo 2. září na odborné škole pro ženská povolání, 4. září na odborné pokračovací škole. V tomto školním roce se uskutečnila zahajovací konference a čtyři klasifikační konference.

S povolením ministerstva školství a národní osvěty byla školní budova 10. září městským úřadem opravena a vhodněji adaptována pro vyučování. Po opravě provedl ve škole inspekci ministerský inspektor vládního rady dr. Josef Zahradník.

Německá škola pro ženská povolání pravidelně oslavovala svátky, výročí i jiné významné události Československé republiky. 27. října ústav oslavil výročí založení republiky. Po odehrání státní hymny zazněla slavnostní řeč ředitele Kollera a recitace básně od odborného učitele Kislinga. 7. března proběhly také oslavy 84. narozenin prezidenta T. G. Masaryka. Opět se začalo státní hymnou a projevem ředitele Kollera, básně zarecitovala Antonie Pelikánová a také si žákyně zaspívaly. Od 18. do 25. března byl na škole vyhlášen v rámci výuky občanské nauky „Týden čistoty“. 24. března učitel Kisling vzpomněl oběti světové války v rámci míru Československého Červeného kříže. 5. května se konala oslava „Smetana a Dvořák“. Krom toho se zavzpomínalo na zemřelého prvního ministra války M. R. Štefánika, toho se ujal učitel Kisling. Přednes písní od skladatelů Smetany a Dvořáka se odehrál pod vedením ředitele Guschla. 24. května se ústav účastnil veřejného manifestačního průvodu k počtě třetího znovuzvolení prezidenta T. G. Masaryka.

Žákyně se pod vedením učitelského sboru účastnily také během roku mnoha divadelních i filmových představení, exkurzí, výstav, přednášek apod. Navštívily výstavu uměleckého skláře firmy Eduard Ziml-Haida, výstavu chryzantém v městském lesíku, výstavu skla a porcelánu firmy Sláma, výstavu nábytku firmy Skarytka, výstavu památky zemřelého akademického malíře prof. Karla Pospíšila, speciální výstavu *Moderní účetnictví* organizovanou Spolkem německých obchodníků a průmyslových zaměstnanců, výstavu hygienických potravinových obalů a pracovní výstavu žákyň znojenské Vlasty. Navštívily městské mateřské školy a účastnily se pod vedením odborné učitelky M. Feigler přednášky pana Grosse firmy Siemens v Brně o využití elektřiny v domácnosti spojené s přípravou pokrmů a pečiva na elektrickém sporáku. 25. a 26. června podnikly chovanky školy pod vedením svých učitelů a učitelek školní výlet na Pálavu, do Lednice a do Valtic.¹⁶⁶

¹⁶⁵ Öffentliche deutsche Fachschule für Frauenberufe in Znaim: Jahresbericht 1933/1934.

¹⁶⁶ Tamtéž.

V neděli 24. června se v prostorách školy konala tradiční výstava prací žákyň. Každoročně hojně navštěvovaná výstava představila návštěvníkům výrobky žákyň jako důkaz úspěšných učebních metod a cílevědomého vedení. Hosté zhlédli nejrůznější druhy prádla, oblečení i doplňků s pozoruhodným vyšíváním zdobením, ozdobné dečky, kapesníčky, polstrování, záclony, hadrová zvířátka, tašky, umělé květiny, k výrobkům byly přiložené písemné práce i kresby stříhů a výšivek. Krom těchto produktů vystavovalo i oddělení vaření pestře a chutně prostřené stoly se sladkými i slanými pokrmy, které byly k dostání i ve školním bufetu. Výstavy prací žákyň byly vždy kladně hodnoceny.

Žákovský fond díky různým darům vzrostl o částku 528,65 korun. Žákyně platily 10 korun jako nevratné zápisné, každoročně platily 40 korun jako příspěvek na učební pomůcky, školné činilo 250 korun, pro hostující žákyně 400 korun. Každá žákyně I. a II. ročníku se jednou týdně podílela na přípravě poledního jídla a měsíčně odváděla 20 korun plus pět korun jako režijní příspěvek na kuchyň. Od placení školného bylo zcela osvobozeno 15 nemajetných žákyň, dalších 13 bylo jen částečně osvobozeno. Většina žákyň byla zaopatřena učebnicemi ze žakovského fondu. Dvě žákyně dostávaly jednou týdně oběd na náklady školy.

Pod vedením odborných učitelek Friederike Boss a Johanny Bächer zhotovovaly chovanky ústavu pravidelně v rámci sociální a dobročinné péče různé dětské prádlo i oblečení, které dodávaly do mateřských škol i jeslí jako vánoční nadílku.

Školou za školní rok prošlo včetně kurzů celkem 105 účastnic. Z loňských absolventek učňovské dílny pro šití šatů se jedna věnovala živnosti, jedna navštěvovala vzdělávací ústav pro učitelky vedení domácnosti v Brně, dvě pracovaly v rodinách a jedna zůstala ve vlastní domácnosti. Z loňských absolventek učňovské dílny pro šití prádla se dvě věnovaly živnosti, dvě vzaly místo v rodinách u malých dětí, jedna dále studovala, jedna našla práci jako prodavačka a jedna zůstala ve vlastní domácnosti.

Během školního roku 1934/1935 vykonala na škole inspekci odborná inspektorka Markéta Stanglová, která došla k závěru., že místnost používaná jako školní prádelna v žádném případě nevyhovuje svému účelu a je nutné ji upravit.¹⁶⁷ Zároveň na začátku roku 1934 mělo dojít k umístění česko-německého dvojjazyčného nápisu na školní budově namísto dosavadního německého nápisu.¹⁶⁸

Ve školním roce 1935/1936 ústav otevřel tato oddělení:

1. dvoutřídní ženskou odbornou školu s vyučováním vaření,
2. živnostenskou učňovskou dílnu pro šití šatů a pro šití prádla,

¹⁶⁷ SOKA Znojmo. Archiv města Znojma: Německá rodinná škola.

¹⁶⁸ SOKA Znojmo. Archiv města Znojma: Frauenfachschule.

3. lidové vzdělávací kurzy vaření, šití šatů, šití prádla a modistický.

Výnosem ministerstva školství a národní osvěty z 19. července 1935 byla odborná pokračovací škola pro učnice živnostenského oděvnictví přidělena samostatné živnostenské pokračovací škole ve Znojmě.

Nad ústavem vykonávali dozor tito školní inspektoři: vrchní školský rada Franz Bous z ministerstva školství a národní osvěty, vrchní školský rada dr. Gustav Fleischmann taktéž z ministerstva, dr. Antonie Bobek-Hornek ze státního Masarykova ústavu pro školení učitelek na odborných školách pro ženská povolání v Brně, Elisabeth Walenta, státní odborná učitelka na německé Odborné škole pro ženská povolání v moravské Ostravě, Leopold Zeidler, ředitel německé obchodní akademie v Ústí. Školní výbor se skládal ze stejných členů jako předminulý školní rok. V tomto školním roce se konalo pět schůzí výboru.¹⁶⁹

V učitelském sboru pracovalo šest státních učitelských sil: ředitel ústavu prof. Johann Koller (kreslení, nauka o kostýmech, lidové kurzy), odborná učitelka Friederike Boss (šití prádla a kreslení střihů, vyšívání, opravování prádla, nauka o materiálech, lidové kurzy pro šití prádla), odborný učitel Josef Kisling (vyučovací jazyk, kulturní dějiny, rodinná výchova, občanská nauka, počty a obchodnický sloh), odborná učitelka Johanna Bächer-Gruss (šití šatů, kreslení střihů, vyšívání, nauka o materiálech, lidové kurzy pro šití šatů), odborná učitelka Marie Feigler (vaření, počty, nauka o domácnosti, nauka o potravinách, zpěv, nauka o zdraví, péče o děti, lidové kurzy vaření), Rosalia Spalek (šití šatů a kreslení střihů). Dále na ústavu působily dvě nestátní učitelky: Julie Müller (český jazyk, počty, rodinnou výchovu, tělocvik, pracuje také ve znojenské Vlastě – vyučuje německý jazyk), Hermine Weiss (šití šatů a kreslení střihů, vyšívání, nauka o materiálech); a dva pomocní učitelé: ředitel měšťanské školy Karl Guschl (zpěv), Elisabeth Schubert (modistika). Během školního roku se uskutečnilo pět učitelských porad. Kvůli onemocnění učitelky Rosalii Spalek během celé zimy a učitelky Johanny Bächer-Gruss na jaře byla jako zastupující učitelka povolána Hermine Weiss.¹⁷⁰

Vyučování začalo 3. září. Krom tradičního navštěvování filmových a divadelních představení, navštěvování mateřských škol a jeslí apod. se chovanky školy pod vedením svých učitelů účastnily např. přednášky o ruské literatuře učitele Gregora Podgorného z Českých Budějovic, prohlídky domova pro nezaměstnanou mládež pod vedením učitele Kislinga, návštěvy cirkusu Henry, výstavy květin při příležitosti Dne matek, exkurze do továrny na pletené zboží Dobrowolny pod vedením učitelky Bächer-Gruss, prohlídky hřbitovního

¹⁶⁹ Deutsche öffentliche Fachschule für Frauenberufe in Znaim: Jahresbericht 1935/1936.

¹⁷⁰ Tamtéž.

zahradnictví, prohlídky pily a cihelny stavební firmy Dominik Gutwillinger pod vedením učitele Kislinga, výstavy prací žákyň Znojenské Vlasty, návštěvy znojemského muzea a 17. června se celá škola účastnila ve špalíru návštěvy prezidenta dr. Edvarda Beneše ve Znojmě.¹⁷¹

I na ústavu samotném se konalo během školního roku mnoho událostí. 9. října se uskutečnila smuteční manifestace při příležitosti prvního výročí smrti krále Alexandra I. z Jugoslávie, smuteční řeč pronesl učitel Kisling. 26. října se konala školní oslava státního svátku založení republiky písní Die Ehre Gottes od Beethovena pod vedením ředitele Guschla a slavnostní řečí ředitele Kollera zakončená státní hymnou, o den později se žákyně i učitelé zúčastnili veřejného průvodu městem. 30. října byl ve škole vzpomenut 25. úmrtí den Henryho Dunanta, zakladatele Červeného kříže, řeč pronesla učitelka Julie Müller. V prosinci žákyně druhého ročníku s učitelem Kislingem uspořádali několik přednášek o lidových písních, o jejich textech, podstatě, vzniku a sestavě. Před Vánocemi žákyně učňovské dílny pod vedením učitelky Hermine Weiss předvedly své vlastnoručně zhotovené večerní a taneční šaty na módní přehlídce, zároveň se pod vedením učitelky Marie Feigler uskutečnila vánoční oslava s malou nadílkou. 7. března škola oslavila 86. narozeniny T. G. Masaryka písní Bundeslied od Mozarta pod vedením ředitele Guschla, slavnostní řečí ředitele Kollera a státní hymnou. 30. března až 7. dubna na škole opět proběhl „Týden čistoty“. 20. května škola uctila stoleté výročí úmrtí Karla Hynka Máchy za vedení učitelky Julie Müller. 28. května ústav oslavil 52. narozeniny prezidenta dr. Edvarda Beneše, oslava začala rozhlasovým projevem ministra dr. Čecha, pokračovala státní hymnou, přednáškou o mládí prezidenta žákyní učňovské dílny Gertraude Schubert a fotografickou přednáškou „Ze života prezidenta dr. Beneše“ učitele Kislinga.¹⁷²

Školou prošlo 50 žákyň a 36 kurzistek. Školné a poplatky se platily stále stejné, plus 10 škodní vklad. 16 nemajetných chovank bylo osvobozeno od placení školného, 21 bylo částečně osvobozeno. Z loňských absolventek učňovské dílny pro šití šatů se čtyři věnovaly živnosti.

I v tomto školním roce se žákyně věnovaly sociální a humanitní péči. Pod vedením odborné učitelky Johanny Bächer-Gruss vyrobily žákyně II. ročníku 17 kusů dětského oblečení jako vánoční nadílku pro mateřské školy. Stav školního inventáře se zvětšil pouze nepatrně.

¹⁷¹ Deutsche öffentliche Fachschule für Frauenberufe in Znaim: Jahresbericht 1935/1936.

¹⁷² Tamtéž.

Během roku se uskutečnilo několik kurzů vaření, šití šatů s kreslením stříhů a šití prádla s kreslením stříhů. Začínaly v říjnu a v únoru, 12x tři vyučovací hodiny jednou až dvakrát týdně večer nebo odpoledne. Přijímaly se do nich uchazečky s ukončenou všeobecnou povinnou školní docházkou a skládaly poplatek 50 korun. Přespolní účastnice obdržely pomocí legitimace pro účastnice kurzů 50% slevu na jízdném.¹⁷³

Po školním roce 1935/1936 se vzdal ředitel prof. Johann Koller dobrovolně své funkce. Ve svých 60ti letech a po 30tileté službě odešel do důchodu. Po něm převzala místo ředitele Hermine Frank (ve školním roce 1936/1937 se již podepisovala jako ředitelka ústavu).¹⁷⁴

Během tohoto školního roku (1935/1936) mělo dojít na základě ministerského rozhodnutí z 28. června 1935 a z 8. ledna 1936 nákladem města Znojma k vhodnější adaptaci školní prádelny. Město však v roce 1936 nemohlo ze svého rozpočtu uvolnit potřebných 3 500 korun na požadované práce, nicméně byly práce v rozpočtu naplánovány na rok 1937, během kterého mělo k adaptaci dojít.¹⁷⁵

Ve školním roce 1938/1939 zažilo Znojmo společenskou a politickou změnu. Na základě Mnichovské dohody z 30. září 1938 mělo být město Znojmo připojeno k Německé říši, což se stalo 9. října s příchodem německé armády. Většina českého živlu město opustila, byly zrušeny české školy, proto město zároveň opustila znojemská Vlasta, česká odborná škola pro ženská povolání. Vyklidila školní budovu na Haukově ulici č. 8 (dnešní ulice Jana Palacha) a přestěhovala se do Moravských Budějovic.¹⁷⁶ 1. února 1941 byla tato školní budova slavnostně předána německé veřejné odborné škole pro ženská povolání ve Znojmě starostou města p. Urbanem. Německá škola v této budově sídlila téměř do konce války, kdy byla německá škola definitivně zrušena.¹⁷⁷

26. října 1938 navštívil město Znojmo sám Adolf Hitler, organizace návštěvy vypadala podobně, jako při návštěvách československých prezidentů. Takže mezi vítajícím lidem byly také znojemské školy, žákyně a učitelé německé školy pro ženská povolání se zcela jistě někde ve špalíru taktéž nacházeli.

Ve školním roce 1940/1941 byla ředitelkou ústavu stále Hermine Frank. Školou prošlo 217 žákyň, z toho 17 dívek uvedlo jako svůj mateřský jazyk češtinu.¹⁷⁸

Na základě restitučního návrhu podle čl. II mnichovské dohody rozhodl starosta města Znojma, že školní inventář ze školy Vlasta, nyní sídlící v Mor. Budějovicích, se měl

¹⁷³ Deutsche öffentliche Fachschule für Frauenberufe in Znaim: Jahresbericht 1935/1936.

¹⁷⁴ SOKA Znojmo. Archiv města Znojma: Frauenfachschule.

¹⁷⁵ SOKA Znojmo. Archiv města Znojma: Německá rodinná škola.

¹⁷⁶ KRECHLER, Eduard. 30 let „Znojemské Vlasty“. Znojmo, 1947.

¹⁷⁷ SOKA Znojmo. Archiv města Znojma: Frauenfachschule.

¹⁷⁸ Tamtéž.

neprodleně vrátit do Znojma, kde většina tohoto inventáře během 1. pol. 40. let skončila právě v německé škole, která jej užívala při vyučování.¹⁷⁹

V prosinci roku 1944 se německá škola musela vystěhovat ze školní budovy po znojemské Vlastě do městského chudobince v ulici F. Rapénové (dnešní Jarošova ulice), neboť musela prostory školní budovy uvolnit vojsku, aby se z ní mohl stát vojenský lazaret.¹⁸⁰

Německá škola nemohla přežít konec druhé světové války a s ní související události v republice. Školní budova na Haukově ulici se vrátila znojemské Vlastě, která také sbírala zpět svůj školní inventář v budově městského chudobince, v budově na Kernekerově třídě, kde škola sídlila do roku 1941 a v domě na dnešní Vančurově ulici č. 3, kde měla německá škola svůj „Schülerinnenheim“. Německá škola stačila za dobu svého pobytu v budově na Haukově ulici provést mnohé adaptace prostor (viz. výše).¹⁸¹

Jak německá odborná škola, tak znojemská Vlasta si svým způsobem vzájemně nepřímo vypomáhaly. Německá škola pomohla Vlastě se zabaveným inventářem. Díky tomu, že se většina inventáře dostala právě do této německé školy, nebylo po válce tolik práce s jeho hledáním a shromažďováním. Znojemská Vlasta zase po válce ve svém archivu uchovávala archiv německé školy, tj. třídní výkazy od roku 1928 a pokladní knihy, v budově školy materiál zůstal až do roku 1957, poté se dostal do okresního archivu.¹⁸² Žákyně obou ústavů vzájemně navštěvovaly výstavy svých prací v budovách škol konané na konci školního roku, čímž jedna škola od druhé mohla přebírat inspiraci i zkušenosti pro další učební látku.

¹⁷⁹ KRECHLER, Eduard. 30 let „Znojemské Vlasty“. Znojmo, 1947.

¹⁸⁰ Tamtéž.

¹⁸¹ Tamtéž.

¹⁸² Fond Odborná škola pro ženská povolání (německá) Znojmo.

5. Osobnosti spojené s bojem za české a dívčí školství ve Znojmě

5.1. Jan Vlk, zakladatel Besedy znojemské

Právník, notář, básník a národní buditel Jan Vlk se narodil 9. července¹⁸³ 1822 v Telči soukeníku Františku Vlkovi a jeho ženě Veronice, roz. Křikavé.¹⁸⁴ Zpočátku studoval v Jihlavě tamější gymnázium a poté nastoupil na filozofii v Brně, zde se povzbudilo jeho vlastenecké cítění pod vlivem pokrokového kněze a spisovatele Františka Matouše Klácela. Vlkova aktivní vlastenecká činnost začala roku 1841, odkdy se účastnil národního obrození ve své rodné Telči, a to zejména na divadelních prknech. Během svých studií na právnické fakultě v Olomouci od roku 1843 poznal z přednášek prof. Šembery českou literaturu.¹⁸⁵ Zde žil v rodině univerzitního profesora na lékařském vzdělávacím ústavu a nadšeného vlastence MUDr. Františka Mošnera a poznal u něj i jeho dceru a svou budoucí ženu Karolínu Mošnerovou (celým jménem Karolina Anna Barbara Mošnerová), s níž se oženil roku 1855 (Vlk se žení jako 32letý, jeho ženě tehdy bylo 20 let).¹⁸⁶

Tak se Vlk začal aktivně angažovat v již rozběhnutém vlasteneckém a emancipačním hnutí českého národa. Jan Vlk jako výborný tenorista, skladatel vlasteneckých básní a čilý divadelní ochotník se horlivě účastnil různých soukromých čtenářských družstev, která měla také politický a buditelský ráz a která vznikala v Olomouci již před rokem 1847. Jako praktikant olomouckého magistrátu se postavil do čela české univerzitní i řemeslnické mládeže. Jan Vlk byl také spoluzakladatel a jednatel prvního českého politického spolku na Moravě (vznikl taktéž v Olomouci) - Lípy slovanské, jehož předsedou se stal Vlkův budoucí tchán MUDr. Mošner, Vlk sám byl jednatelem a duší spolku. Podle většiny pramenů o Vlkově životě se účastnil také svatodušních bouří v revolučním roce 1848 jako bojovník na pražských barikádách. I přes to mohl dále vést spolek Slovanskou lípu, od listopadu 1848 byl jejím prozatímním předsedou, po zvolení do čela spolku kněze Jeronýma Lýska se Vlk stal místopředsedou.¹⁸⁷ Po bojích v roce 1848 se Vlk ocitl mezi pronásledovanými členy Svornosti.¹⁸⁸

¹⁸³ V některých zdrojích je také uvedeno datum narození 8. července 1822.

¹⁸⁴ JMM Znojmo. sbírka listin: L 668.

¹⁸⁵ KRECHLER, Eduard. *Jan Vlk: Vlastenecký pracovník českého Znojemska*. Znojmo, 1968, s. 5; STEHLÍKOVÁ, Drahoslava. *Osobnosti Znojma*. Okresní knihovna ve Znojmě, 1996, s. 50.

¹⁸⁶ JMM Znojmo. sbírka listin: L 668.

¹⁸⁷ KRECHLER, Eduard. *Jan Vlk: Vlastenecký pracovník českého Znojemska*. Znojmo, 1968, s. 5; STEHLÍKOVÁ, Drahoslava. *Osobnosti Znojma*. Okresní knihovna ve Znojmě, 1996, s. 50.

¹⁸⁸ JMM Znojmo. sbírka listin: L 668.

Jan Vlk v politice po celý život vystupoval jako zastánce levého křídla národní strany a později jako příslušník strany mladočeské.¹⁸⁹

Jako nadaný básník také psal milostnou lyriku, která je prostoupena motivy národního obětování a národního nadšení, tím je typická jeho nejdelší epická báseň *Msta*. Básně z pozdějších let jsou odrazem touhy po činu, víry ve spravedlivou věc národa a odporu k nepřátelům vlasti. Nejpůsobivější jsou však jeho vlastenecké písně z roku 1848, mezi jeho nejznámější díla patří píseň *Přijde jaro, přijde*, kde přírodní obraz symbolicky naznačuje příchod jara národního.¹⁹⁰ Tuto báseň později zhudebnil olomoucký skladatel Arnošt Förchtgott-Tovačovský.¹⁹¹ (Touto písní např. čeští znojemští občané přivítali prezidenta Edvarda Beneše při jeho návštěvě města Znojma v roce 1947). Z dalších Vlkových básní zmíním např. *Husitská, Vlasti, Orle pestrý, Zaraduj se, orle* a *Aj, není-li kde meč, cepy ještě máme*. Většina jeho děl vznikla za jeho pobytu v Olomouci. Vlkův přítel Arnošt Förchtgott-Tovačovský zhudebnil hned několik jeho děl, jako český vlastenec nepřijímal své německé jméno a sám se na svých skladbách podepisoval Bohaboj-Tovačovský.¹⁹²

Po nástupu Bachova absolutismu Slovanská lípa v roce 1849 zanikla, přeměnila se z politického spolku na ryze čtenářský spolek, ani to ji před úředním rozpuštěním nezachránilo. Tím na čas skončila i Vlkova politická činnost. Přispíval sice nadále do novin v Olomouci i v Brně (např. do olomouckého humoristicko-satirického listu *Ječmínek*¹⁹³), ale věnoval se již nyní hlavně svému právníckému povolání a později své rodině. Působil jako koncipient u advokáta Dr. Aloise Pražáka v Brně do roku 1850, po složení soudcovské zkoušky se stal auskultantem u soudu v Novém Jičíně, později působil v Hranicích jako zástupce asesora, a v Těšíně jako adjunkt, od roku 1853 pracoval v soudní službě na Slovensku ve Varíně, Bratislavě, Zlatých Moravcích, Skalici, Prešpurku a v Trenčíně. V letech 1853-1854 se odmlčel jako básník a vydal dvě právníká díla *Handbuch über die provisorische Civil-Processordnung für Ungarn und Siebenbürgen* a *Zusammen-stellung der auf die provisorische Concursordnung für Ungarn sich beziehenden Verordnungen*.¹⁹⁴ Po práci na Slovensku se dostal v roce 1861¹⁹⁵ do Znojma, kde byl jmenován notářem po

¹⁸⁹ ZBOŘILOVÁ, Libuše. Všestranná kulturní osobnost. *Jihomoravský deník Rovnost*. 1996, č. 173.

¹⁹⁰ STEHLÍKOVÁ, Drahoslava. *Osobnosti Znojma*. Okresní knihovna ve Znojmě, 1996, s. 50.

¹⁹¹ BLAHA, Jan. *Znojemská Beseda*. Znojmo, 2005, s. 20-21.

¹⁹² JMM Znojmo. sbírka listin: L 668.

¹⁹³ Jan Vlk. *Humoristické listy*. 1884, č. 25, s. 2.

¹⁹⁴ POLESNÝ, Karel. *60 let Besedy znojenské 1870-1930*. Znojmo, 1930, s. 15.

¹⁹⁵ Některé zdroje uvádějí rok 1860.

pětiletém působení v Trenčíně. Zde se jeho koncipientem stal notář a pozdější archeolog Jaroslav Palliardi,¹⁹⁶ stejně jako Vlk rodák z Telče.¹⁹⁷

V době Vlkova příjezdu do Znojma nebyla situace českého obyvatelstva zde nikterak příznivá. Město Znojmo, ačkoli bylo založeno českým králem, ačkoli se nacházelo na území českých zemí, ačkoli jej u jeho vzniku obývali zejména Slované, bylo v průběhu staletí ovládnuto německým živlem.¹⁹⁸ Ve 13. století se tu s vlnou německé imigrace usadilo německé obyvatelstvo, jehož potomci nyní v 19. stol. tvořili většinu znojmského obyvatelstva. Podle úředních statistik z roku 1880 se k rakousko-německé řeči ve Znojmě přihlásilo cca 87%, na venkově 33%, kdežto pouze 13% k českému jazyku, tyto údaje však mohou být zkreslené, mnoho Čechů např. z ekonomicko-existenčních důvodů uvedlo nepravdivý údaj, takže předpokládejme, že česky mluvícího obyvatelstva mohlo být více.¹⁹⁹

Ve Znojmě zcela chyběla organizace, která by sdružovala české obyvatelstvo, neexistovaly ani české školy, v místním divadle se nesmělo ani česky hrát, sice se tu a tam objevilo dvojjazyčné označení, např. poštovní razítko neslo dvojí označení Znaim-Znojmo, české obyvatelstvo ale nebylo nijak sjednocené. Do této situace přišel v 60. letech 19. stol. do města notář Jan Vlk. Z počátku se věnoval pouze právníckému povolání a po zkušenostech po roce 1848 se ještě stále aktivně společensky příliš neprojevoval, později se však intenzivně ujal role českého národního sjednotitele a buditele.

Ačkoliv se Vlk od nástupu Bachova absolutismu i po jeho konci už nechtěl míchat do politiky, ještě v lednu 1867 ve Znojmě kandidoval za venkovský obvod Znojemska ve volbách do zemského sněmu, proti němu stál úřadující poslanec Johann Fux. Jan Vlk byl podporován hlavně Čechy, klerikály a federalisty, Johann Fux zase Němci, liberály a centralisty. Poměrem 76:67 hlasů byl Fux potvrzen poslancem. Politické třenice však způsobily vypsání nových voleb v březnu toho roku, kde proti sobě opět stáli Johann Fux a Jan Vlk. Fux tentokrát zvítězil poměrem 81:55 hlasů.²⁰⁰

Toto byl na dlouhou dobu poslední Vlkův vstup do politiky. Nyní se chtěl věnovat pozvednutí české společnosti a české kultury ve Znojmě, jeho prvním úkolem se stalo

¹⁹⁶ Jaroslav Palliardi sice vystudoval práva v Praze a působil ve Znojmě jako notář (14 let pracoval v kanceláři Jana Vlka), proslavil se zde především jako archeolog, jeho archeologická sbírka je nyní součástí sbírek Moravského zemského muzea v Brně.

¹⁹⁷ KRECHLER, Eduard. *Jan Vlk: Vlastenecký pracovník českého Znojemska*. Znojmo, 1968, s. 5-6;

STEHLÍKOVÁ, Drahoslava. *Osobnosti Znojma*. Okresní knihovna ve Znojmě, 1996, s. 50;

¹⁹⁸ POLESNÝ, Karel. *K založení města Znojma*. Znojmo, 1926.

¹⁹⁹ HAVLÍK, Lubomír. *Dějiny královského města Znojma a znojmského kraje od nejstarších dob do sedmdesátých let 19. století*. Brno, 1998, s. 144-145.

²⁰⁰ MARKEL, Martin. *Svoboda a demokracie v regionu rakouského impéria: Politika jihomoravských Němců v letech 1848-1919*. Brno, 2010, s. 91-92.

založení prvního českého spolku ve Znojmě. Impuls k tomuto kroku se objevil v roce 1869, po rozdělení habsburské monarchie na rakousko-uherskou říši (1867) zanikla naděje na suverenitu českých zemí, liberální Němci včetně městské rady ve Znojmě na toto rozdělení zareagovali tak, že chtěli vyjádřit loajalitu Vídni a odtrhnout se od Království českého, a to tím způsobem, že se vzdají poslední upomínky na český původ města – jeho královského titulu.²⁰¹

Ve Znojmě se mezi německým obyvatelstvem utvořily dvě politické skupiny – liberální a konzervativní. Liberální Němci vystupovali ostře nacionálně a roku 1869 usilovali o to, aby se město Znojmo vzdalo svého titulu královského města. Návrh podal prof. gymnázia Seeberger, městské zastupitelstvo i městská rada návrh v listopadu téhož roku přijaly. Proti tomuto kroku se postavilo nejen obyvatelstvo české národnosti, ale i konzervativní část Němců. Hned 20. prosince 1869 byl podán protest proti zrušení titulu na zemský úřad v Brně, a to tiskařem Antonínem Navrátilem a podepsaný byl dalšími 60 znojemskými občany, podporovaný českými měšťany a konzervativními Němci. Spor Městská rada nakonec sice prohrála, ale stejně se jí podařilo královský titul města vymýtit, žádný smysl již neměla ani Navrátilova stížnost k ministerstvu vnitra z 3. ledna 1871, že město královského titulu neužívá. Politické poměry ve Znojmě se začínaly měnit ve větší prospěch Němců.²⁰² Zároveň v roce 1870 vznikl ve městě německý Měšťanský spolek. Stejného roku byly tedy z iniciativy a z rukou Jana Vlka sepsány stanovy prvního českého znojemského spolku – znojemské Besedy, která se měla zároveň stát protiváhou německému Měšťanskému spolku.

Jan Vlk sepsal stanovy nového spolku a 28. února 1870 byly poslány na zemské místodržitelství, které je však 28. března toho roku vrátilo s připomínkou o doplnění dvou bodů, 9. dubna tedy byly přepracované stanovy poslány znovu. 26. dubna 1870 místodržitelství stanovy skutečně schválilo a mohla konečně vzniknout Beseda znojemská. V jejích stanovách se v úvodu píše o jejím zájmu činnosti:

„1. Vzděláváním se údiv čtením kněh a časopisů, zábava předčítáním, deklamováním, hudbou, tancem, dovolenými hrami, hraním divadelních kusů jakož i uspořádáním společných výletů na venek a do jiných míst a účastněním se na veřejných slavnostech, přičemž stávající zákonní předpisy zachovávat se mají.

2. Povznášeti a rozšiřovati vědomosti obchodnické, průmyslové a hospodářské; rokovati o záležitostech týkajících se obchodu, průmyslu a hospodářství; přednášky o těchto

²⁰¹ HAVLÍK, Lubomír. *Dějiny královského města Znojma a znojemského kraje od nejstarších dob do sedmdesátých let 19. století*. Brno, 1998, s. 144-145; MARKEL, Martin. *Svoboda a demokracie v regionu rakouského impéria: Politika jihomoravských Němců v letech 1848-1919*. Brno, 2010, s. 67.

²⁰² POLESNÝ, Karel. *60 let Besedy znojemské 1870-1930*. Znojmo, 1930, s. 8-10.

záležitostech členy i hostmi konané a podávati dle usnešení návrhy neb petice ohledně těchto záležitostí na místa příslušná.²⁰³

Při vrácení stanov místopředsedství trvalo na doplnění prvního bodu o část „přičemž stávající zákonní předpisy zachovávat se mají“ a také další poznámky o nepolitičnosti spolku. Hned od počátků Besedu podporoval tiskař Antonín Navrátil, a to především z propagační stránky. Z jeho tiskárny se mezi obyvatele Znojma dostalo oznámení od Besedy ze dne 23. července, jež jednak upozorňovalo veřejnost na vznik Besedy a zároveň vyzývalo ke spolupráci a podpoře.

Jak tedy ze stanov vyplývá, vznikl tento spolek za účelem vzdělávacím a shromažďovacím v kulturní oblasti a zároveň si vytyčil za cíl podporovat české podnikatele i zemědělce. Zároveň znojemská Beseda jakožto první český spolek na Znojmsku podnítila vznik dalších českých spolků ve městě. Jednací řečí spolku byla dle očekávání čeština. Vlkův společenský život se od té doby kryl s osudy Besedy, neboť byl jejím předsedou od jejích počátků až do své smrti a podporoval ji také hmotně.

Prozatímním místem schůzek členů se stal dům pana Jana Jonáka, činného člena Besedy, hostinec U Zlaté studny na rohu dnešních ulic Horní Česká a Michalská, konkrétně první patro tohoto domu a zahrada. Toto místo se stalo také sídlem Besedy až do roku 1881 za pronájem 200 zlatých ročně. Dům stál v horní části města, kde bydlelo více Čechů než v dolní (jižní – blíže k Vídni), sídlo bylo tedy situováno příhodně. Zde se také 17. července 1870 sešla první valná hromada Besedy za předsednictví pana Františka Mittnera z Hrádku. Jan Vlk schůzi zahájil svým proslovem, načež bylo na programu mimo jiného volba starosty, jímž se stal Jan Vlk, který také významně finančně přispíval na chod spolku.²⁰⁴

V hostinci U Zlaté studny byla zřízena čítárna s českými i německými novinami, herna a klubovna s kulečnickem a jednu místnost měl od roku 1872 k dispozici první český peněžní ústav ve Znojmě – Vzájemná záložna. Spolek postupně sestával ze tří odborů – zábavního, hospodářského a průmyslnicko-obchodnického.

Prvním úkolem Besedy bylo podchytit národní vědomí Čechů nejen vzděláním, ale také zábavou a podepřít jej hmotně. Na 18. září 1870 Beseda pozvala českou veřejnost do svých prostor na domácí zábavu, jejíž součástí bylo divadelní představení se hrou *Kamenná jitrnice aneb zakletý princ* i taneční zábava. Jedním z hlavních úkolů bylo vybudování českého divadla ve Znojmě. V srpnu 1870 bylo v domě U Zlaté studny vybudováno provizorní jeviště a 17. prosince toho roku se zde odehrály první hry v češtině ve Znojmě, a to veselohry

²⁰³ POLESNÝ, Karel. *60 let Besedy znojemské 1870-1930*. Znojmo, 1930, s. 17.

²⁰⁴ Tamtéž, s. 19-21.

Výpalní daň od Augusta Kotzebue a *Černý Petr* od Görnera.²⁰⁵ Představení hrálo ochotnické divadlo Besedy znojenské, jehož vedoucím byl Jan Vlk. Po premiéře prvních dvou her se již na jevišti Besedy hrálo pravidelně, v několika hrách si osobně a rád zahrál i sám Jan Vlk (v 48 letech ve hře *Výpalní daň* hrál kramáře Eliáše Lasičku, ve hře *Černý Petr* pana polesného, později ve svých 66 letech si zahrál svou oblíbenou roli potulného muzikanta Vojtíška v Boleslavského *Chudém písničkáři*,²⁰⁶ naposledy si ve svých 71 letech zahrál hlavní roli v Klicperově *Divotvorném klobouku*²⁰⁷), ačkoliv byl za hraní některými osobnostmi kritizován, protože se na něj pohlíželo jako na někoho váženého, kdo na divadelní prkna nepatří, neboť by mu to ubralo na důstojnosti. Takové názory však Vlka nijak neodradily od jeho oblíbené divadelní činnosti. Celá divadelní scéna byla z velké části podporována Vlkovými příspěvky.

Besední divadlo se stalo důležitým zdrojem příjmů Besedy. Krom toho Beseda pořádala různé sbírkové akce pro humanitní účely. Na opravu shořelého Národního divadla v Praze roku 1881 poslal sám Vlk 100 zlatých.²⁰⁸

Na základě politických událostí roku 1871, kdy mezi českým lidem rostla naděje na federalistické vypořádání habsburského státu a na jistou autonomii českých zemí, vyšel z popudu Besedy podnět k uspořádání tzv. jevišovického tábora lidu, první velké české politické akci na jihozápadní Moravě. Čeští vlastenci byli svoláni na 17. září do městečka Jevišovice na Znojemsku, aby se veřejně přihlásili k českému státu a k české koruně a aby zde vyjádřili svá přání a své názory. Po poledni se účastníci začali sjíždět u farního kostela a doprovázeni hudbou se vydali na pochod městem směřující k tábořišti, kde stála tribuna. Město i tribuna byly vyzdobeny prapory a českými nápisy, k vidění byly i znaky český, moravský a slezský. Když všechny průvody dorazily, ujal se slova pan farář Zvolský, který navrhl za předsedu akce Jana Vlka. Ten nabídku přijal a začalo se s rokováním. Na tomto táboře lidu bylo přítomno na 15 000 - 16 000 Čechů a Slováků z okresu znojenského, moravsko-budějovického, hrotovického, krumlovského, telčského i ze Želetavy. Mezi přítomné se rozprodalo 500 pamětních mincí a rozdalo se 1 000 výtisků písně *Kde domov můj*. Mezi základní otázky, které se na táboře lidu rozebíraly, patřilo, jakým způsobem by se dalo šířit mezi českým lidem národní uvědomění a politické vzdělání, jak usnadnit úvěr rolníkům a jak vyřešit neshody mezi Čechy a Němci. Ohledně první otázky se dospělo k závěru, že je nutné vybudování kvalitního českého školství od škol obecných až po

²⁰⁵ POLESNÝ, Karel. *60 let Besedy znojenské 1870-1930*. Znojmo, 1930, s. 24-25.

²⁰⁶ BLAHA, Jan. *Znojemská Beseda*. Znojmo, 2005, s. 22-23.

²⁰⁷ Notář Jan Vlk. *Jihlavské listy*. 1896, č. 36, s. 1.

²⁰⁸ POLESNÝ, Karel. *60 let Besedy znojenské 1870-1930*. Znojmo, 1930, s. 48.

univerzity, kde se budou žáci a studenti učit v rodném jazyce a kde se prohloubí jejich láska k vlasti, dále je nutné vybudovat síť čtenářských a politických spolků a pořádat přednášky a diskuze o aktuálních politických událostech. Ohledně druhé otázky bylo navrženo zřízení peněžního ústavu v Jevišovicích. Třetí otázka vyžadovala hlubší projednání, jednalo se hlavně o případnou situaci Němců, kdy by se ocitnuli v českém státě jako menšina, zajistit jim v tom případě příslušnými zákony jejich práva a vést oba národy ke smíru. Předseda Jan Vlk ukončil tábor závěrečnou řečí, načež byla císaři provolána sláva a lidé společně zazpívali píseň *Kde domov můj*. V šest hodin večer tábor skončil, po něm ochotníci v Jevišovicích odehráli divadlo a konala se taneční zábava.²⁰⁹

Beseda dala popud k založení dalších českých institucí ve Znojmě. Jako první vzešel návrh na založení českého peněžního ústavu ve Znojmě roku 1871 po jevišovickém táboře lidu. Hlavní podnět opět vydal především sám Jan Vlk. Tak vznikla Vzájemná záložna, a to především ze dvou důvodů – aby mohl český lid dávat peníze do českého ústavu místo německého a aby se zároveň finančně vypomáhalo Besedě – Vzájemná záložna se zavázala odvádět Besedě 10% svého zisku. Zároveň obě organizace po celou dobu sídlily pod jednou střechou.²¹⁰

Ačkoliv se členové Besedy semkli v jednom spolku za jediným hlavním účelem – spojit, vzdělávat a bavit české obyvatelstvo, docházelo mezi nimi ke sporům. Někteří členové viděli jiné cesty k dosažení vytyčených cílů. Kvůli mnohým problémům s domluvou chtěl Jan Vlk v lednu 1875 rezignovat na funkci starosty Besedy (Polesný naneštěstí neuvádí, o jaký konkrétní spor se jednalo). Naštěstí byly spory urovnány a Jan Vlk na svém místě vytrval.²¹¹

V březnu 1876 Jan Vlk obdržel dopis od starosty z jeho rodné Telče, v němž mu bylo oznámeno, že byl místním obecním výborem jednohlasně jmenován čestným občanem města Telče.²¹² Jan Vlk pravidelně každoročně navštěvoval své rodné město a pozoroval jeho rozvoj, k němuž také přispíval, např. nemalou sumu věnoval místnímu chudobinci.²¹³

V roce 1879 představenstvo Besedy plánovalo koupit nového objektu, kam by se mohly obě instituce, Beseda i Vzájemná záložna, přestěhovat, neboť stísněné pronajaté prostory U Zlaté studny již byly nevyhovující. Byla vyjednána koupě domu U Bílého lva na dnešním Masarykově náměstí č. 22, který pro besední účely od začátku roku 1881 opravil a přestavěl

²⁰⁹ POLESNÝ, Karel. *60 let Besedy znojenské 1870-1930*. Znojmo, 1930, s. 48.

²¹⁰ Tamtéž, s. 29-30

²¹¹ Tamtéž, s. 33.

²¹² JMM Znojmo. sbírka listin: L 668.

²¹³ Notář Jan Vlk. *Jihlavské listy*. 1896, č. 36, s. 1.

stavitel Jan Unger. Beseda se záložnou se přestěhovaly do nového objektu ke konci roku 1881.²¹⁴

Ještě v prvním sídle se stačilo odehrát několik událostí. V červenci 1880 se slavilo desetileté výročí Besedy, kde měl Jan Vlk jako starosta spolku slavnostní řeč. Toho roku v srpnu byla z popudu Besedy založena další česká organizace ve Znojmě – Řemeslnický spolek. I tento spolek sídlil ve stejné budově jako Beseda a představenstvo zvolilo Jana Vlka čestným členem spolku (dokonce dříve než samotná Beseda, která jmenovala Vlka svým prvním čestným členem až roku 1884²¹⁵).²¹⁶

A v září roku 1880 byly sepsány stanovy (podepsané mj. také Janem Vlkem) po Besedě snad druhé nejdůležitější české organizace ve Znojmě, po vzoru brněnském měla vzniknout Matice školská znojenská. Podnět k tomuto kroku dal c. k. soudní auskultant Josef Zich, stanovy byly schváleny v listopadu, hlavním účelem Matice bylo vybudování a udržování české obecné školy ve Znojmě. V březnu 1881 byl na valné hromadě Matice zvolen prvním předsedou opět notář Jan Vlk. V jejích stanovách se píše, že Matice znojenská si vytyčila za úkol z darů a dobrovolných příspěvků založit a udržovat soukromou českou školu obecnou ve Znojmě (více o této škole viz. 1. kapitola této práce).²¹⁷ Jan Vlk se účastnil slavnostního zahájení vyučování. Protože však začátky školy nebyly příznivé a její budoucnost nebyla viděna moc nadějně, došlo opět ke konfliktům a roku 1882 se Jan Vlk vzdal předsednictví v Matici. Avšak hned po zápisu do první a druhé třídy se objevil příznivý nárůst žactva a nálada v Matici se obrátila, a tak se vrátil na své místo i Jan Vlk.²¹⁸

Hned během prvního školního roku se však ukázalo, že Matice školská znojenská není schopná českou obecnou školu sama utáhnout, a tak se ještě roku 1881 rozhodlo, že se tento spolek přetvoří v odbor Ústřední matice školské. Úředně se tak stalo roku 1883, tehdy se i Vlk vzdal předsednictví spolku.²¹⁹

1. listopadu 1881 se Beseda a ostatní organizace přestěhovaly do nového domu, který v mnoha ohledech mnohem lépe vyhovoval jejím účelům (Beseda se např. konečně dočkala prostorného divadelního sálu se zabudovaným jevištěm). 11. února 1882 byly prostory slavnostně otevřeny plesem, na který byl pozván i znojenský starosta Jungnickl, takže se zároveň jednalo o reprezentaci českého živlu ve Znojmě.²²⁰

²¹⁴ POLESNÝ, Karel. *60 let Besedy znojenské 1870-1930*. Znojmo, 1930, s. 30-32.

²¹⁵ Některé zdroje uvádějí rok 1886.

²¹⁶ POLESNÝ, Karel. *60 let Besedy znojenské 1870-1930*. Znojmo, 1930, s. 34-36.

²¹⁷ POLESNÝ, Karel. *České školství ve Znojmě 1881-1918*. Znojmo, 1931, s. 10.

²¹⁸ POLESNÝ, Karel. *60 let Besedy znojenské 1870-1930*. Znojmo, 1930, s. 36-38.

²¹⁹ POLESNÝ, Karel. *České školství ve Znojmě 1881-1918*. Znojmo, 1931, s. 17.

²²⁰ POLESNÝ, Karel. *60 let Besedy znojenské 1870-1930*. Znojmo, 1930, s. 38-39.

Roku 1882 byl ve Znojmě založen také Sokol jako odbor besední, cvičební prostory mu poskytla Beseda v předsklepi budovy a se Záložnou mu zakoupila a věnovala cvičební pomůcky a nářadí. Znojemský oddíl Sokola také od té doby udržoval besední ochotnické divadlo. Členem Sokola byl také sám Vlk (nepodařilo se mi však vypátrat odkdy). Co se ještě týče besedního divadla, je nutné poznamenat, že velkou část dekorací, kulis i oponu zakoupil a divadlu věnoval Jan Vlk – roku 1884 věnoval na úpravu jeviště 250 zlatých, za nábytek 170 zlatých, roku 1885 za garderobu 70 zlatých, platil další dekorace, zaplatil zařízení elektrického světla, koberce atd.²²¹

Při Besedě existovaly i česká knihovna a čítárna. Čítárna fungovala hned se založením spolku, odebírala české i německé noviny a byla také jedním z hlavních ohnisek sporů, protože se stále vedly pře o to, které tituly je vhodné odebírat (zejména politické tituly). Tato čítárna však nebyla veřejná, byla přístupná jen pro členy Besedy. Besední knihovna byla zřízena o něco později, sice se hned od počátků Besedy shromažďovaly knihy, k zapůjčení členům byly až od roku 1877. Do knihovny pravidelně věnoval svazky také Jan Vlk (roku 1900 věnovala vdova po Vlkovi do besední knihovny na 100 svazků vzácných knih z pozůstalosti svého muže). Při Besedě byl zřízen také pěvecký kroužek a sbor.²²²

Roku 1884 slavil znojemský starosta Jungnickl 25leté výročí svého členství v městské radě. Z Besedy k němu byla vypravěna gratulační deputace v čele s Janem Vlkem.²²³

Po odeslání a vyřizování první žádosti o zveřejnění české obecné školy roku 1885 (viz. 1. kapitola) české rodiče na radnici zastupoval Jan Vlk společně s předsedou odboru ÚMŠ F. A. Petertillem. Ačkoliv byl přítomen muž s vysokým právnickým vzděláním, domáhající se práv českých rodičů poukazující na splněné podmínky pro podání žádosti, již mnoho rodičů své podpisy po nátlaku radnice odvolalo a otevření české veřejné školy se zamítlo. Roku 1892 se Jan Vlk (který se stal od roku 1889 předsedou odboru ÚMŠ a zůstal jím až do své smrti) ve spolupráci se Vzájemnou záložnou dohodli na koupi domu na předměstí Znojma (dnešní ulice Jana Palacha), který se měl přestavět pro potřeby vlastní školní budovy, prací se ujal opět stavitel Jan Unger, který přestavoval i budovu Besedy. Díky velkému přičinění Jana Vlka byla škola slavnostně otevřena a posvěcena v prosinci roku 1893. Jan Vlk viděl při dostavbě školní budovy završené své životní úsilí, vlastní školní budovou byla česká škola ve městě pevně zakotvena.²²⁴

²²¹ POLESNÝ, Karel. *60 let Besedy znojemské 1870-1930*. Znojmo, 1930, s. 39-46.

²²² Tamtéž.

²²³ Tamtéž, s. 34.

²²⁴ POLESNÝ, Karel. *České školství ve Znojmě 1881-1918*. Znojmo, 1931.

V prosinci 1891 zazněl návrh, jestli by nebylo možné znovu požádat o udělení práva veřejnosti pro českou školu ve Znojmě. Jan Vlk byl ještě zásadně proti, protože se domníval, že škola není dost silná a málo rodičů bylo natolik nezávislých, aby odolalo nátlaku na odvolání svého podpisu z žádosti. V roce 1892 by výbor ÚMŠ rád uvítal zavedení nedělních bohoslužeb pro české školní děti, Jan Vlk byl roku 1893 pověřen jednáním o této záležitosti s děkanem Černým, ranní nedělní mše v čase přijatelném pro školní děti se však dosáhlo až roku 1897, tedy po Vlkově smrti.²²⁵

24. listopadu 1895 slavila Beseda své čtvrtstoletí slavnostní valnou hromadou, oslavy byly ukončeny banketem a slavnostním věnečkem s hudbou a tancem. Roku 1895 se také objevil návrh na jmenování za čestného člena Besedy českého spisovatele Svatopluka Čecha a členové se usnesli, že podají návrh ke schválení, avšak Jan Vlk podal návrh na odvolání tohoto usnesení, protože mu na tomto plánu vadil politický podklad.²²⁶ Jan Vlk nechtěl vystupovat příliš radikálně a protiněmecky a po každé při veřejných akcích vzdával hold císaři. Proto si také získával sympatie a respekt i německého obyvatelstva.

Většina publikovaných zdrojů o životě Jana Vlka uvádí víceméně stále stejné informace, tu a tam pouze doplněné o něco málo navíc, zcela nové údaje mi však přinesl článek o Janu Vlkovi v *Jihlavských listech*²²⁷ vydaný po jeho smrti a po pohřbu, tento článek právě rekapituluje Vlkův život, přičemž se tyto informace v žádném jiném zdroji neobjevují. Podle článku se Jan Vlk v 90. letech opět vrátil k politické činnosti. Začalo to v době punktačí, kdy měl ostře vystoupit proti Riegrovi. Roku 1895 se měl dokonce účastnit voleb do říšské rady, kvůli tomu také pobýval v Praze, krátce z Prahy odjel do Telče, kde chtěl svým hlasem podpořit lidového kandidáta (podrobnosti v článku chybí), poté se vrátil do Prahy. Často také navštěvoval město Jihlavu, jezdil tam rád na koncerty i politické schůze.

Starosta a duše prvního českého spolku ve Znojmě, Jan Vlk, svou funkci vykonával až do své smrti. Účastnil se schůzí, porad, rozhodoval. Poslední, co v Besedě vykonal, byl podpis protokolu výborové schůze z 2. dubna 1896. Na jaře toho roku již začínal Vlk cítit slabost, v červnu si obvykle každoročně brával dovolenou a vydával se na cesty, ale kvůli slabosti zůstal jen v Kroměříži u svého syna Theodora, který zde pracoval jako městský fyzik. V červenci se vrátil do Znojma, ale kvůli přetrvávajícím neduhům na radu lékařů odjel 28. července na zotavenou do Lesné,²²⁸ kde však průběh nemoci nestačili zvrátit.²²⁹ Jan Vlk

²²⁵ POLESNÝ, Karel. *České školství ve Znojmě 1881-1918*. Znojmo, 1931.

²²⁶ POLESNÝ, Karel. *60 let Besedy znojenské 1870-1930*. Znojmo, 1930.

²²⁷ Notář Jan Vlk. *Jihlavské listy*. 1896, č. 36, s. 1-2.

²²⁸ Německy Liliendorf.

²²⁹ Notář Jan Vlk. *Jihlavské listy*. 1896, č. 36, s. 1.

zemřel 31. července 1896 v deset hodin dopoledne v Lesné na Znojemsku ve věku 74 let. Pohřeb se konal 2. srpna v půl páté odpoledne na znojemském hřbitově. Tento pohřeb byl pozoruhodnou manifestací českého lidu ve Znojmě i okolí. Beseda rozeslala 1. srpna úmrtní oznámení, které natiskla Navrátilova tiskárna ve Znojmě, která s Besedou po celou dobu její existence spolupracovala, a zaplatila věnec na rakev. Pohřbu se účastnila velká část českého obyvatelstva, velkou pozornost vzbudila sokolská deputace, svou reprezentaci tu měly i ostatní spolky, na ukázkou toho, jak byl Jan Vlk mezi všemi obyvateli vážená osobnost, bylo přítomno i množství německých spoluobčanů.²³⁰

Podrobnosti o pohřbu nám opět přináší článek v *Jihlavských listech*.²³¹ Od rána 2. srpna se do Znojma sjížděly deputace měst, spolků a korporací z celé jižní Moravy. Odpoledne se sjížděli členové Sokola. Ve čtyři hodiny odpoledne se všechny spolky a korporace sešly v Besedě, odkud průvodem vyšly na Horní náměstí k domu smutku. Pohřební obřad začal ve ¾ na pět, vykonal jej děkan Dr. Václav Oharek za asistence šesti kněží. Při tom také zapělo zesílené besední oktetto Procházkův sbor píseň *Když anděl smrti*. Poté se průvod odebral do kostela sv. Mikuláše, v čele průvodu šlo 57 Sokolů v krojích s prapory – to bylo první hromadné vystoupení sokolstva ve Znojmě. Za Sokoly následoval pohřební vůz ozdoben mnoha věnci, kolem vozu šlo ještě šest Sokolů s obnaženými rapíry. Za vozem s rakví šli členové Vlkovy rodiny, po nich průvod tvořilo úřednictvo kanceláře, zástupci českých měst a obcí (Telč, Moravské Budějovice, Mikulovice, Únanov, Jemnice, Pavlice, Citonice, Plaveč, Přímětice, deputace za západomoravskou župu), purkmistr a městská rada znojemská, soudní úřednictvo s prezidentem, advokáti, notáři, c.k. sbor důstojnický s plukovníkem, české spolky znojemské i jiné (Beseda v Telči, sokolské jednoty Moravsko-Budějovická, Moravsko-Krumlovská, Jaroměřická, Jemnická, Telčská, Jihlavská, jihlavská Řemeslnická beseda, jemnická Beseda) a velké množství znojemského obyvatelstva. Z kostela se průvod vydal na znojemský hřbitov, kde obřad skončil. Mimo průvod také události přihlíželo na ulicích i z oken domů mnoho českých i německých pozorovatelů. Kromě znojemské Besedy a členů rodiny věnovaly věnec na rakev Vzájemná záložna, Řemeslnický spolek, místní odbor ÚMŠ, Sokol, úřednictvo kanceláře, rodina Gottwaldova (nový předseda Besedy), rodina Ungrova, notář Dr. Zeithem a Casino, město Telč, Čtenářský spolek v Brně, Sokol v Brně a město Jemnice. Besedě i Vlkově rodině přišlo mnoho soustrastných telegramů a kondolencí z Prahy, Brna, Telče, Jihlavy a Polné. Z Vlkova pohřbu se vskutku stala monumentální památná

²³⁰ POLESNÝ, Karel. *60 let Besedy znojemské 1870-1930*. Znojmo, 1930, s. 50.

²³¹ Notář Jan Vlk. *Jihlavské listy*. 1896, č. 36, s. 2.

událost. Uctil se tím život i práce významné osobnosti a zároveň se jednalo o další reprezentaci českého obyvatelstva, které se podařilo Vlkovi semknout i po své smrti.

5.2. Eduard Krechler

Pedagog, knihovník, historik a etnograf Eduard Krechler se narodil 25. listopadu 1891²³² v městečku Jevišovice u Znojma, zde absolvoval tamější měšťanskou školu a roku 1911 maturoval na brněnské reálce v Antonínské ulici, tam byl žákem vlasteneckého kněze Aloise Slováka, iniciátora stavby Mohyly míru u Slavkova.²³³ Dostal se na brněnskou techniku, tu však nedokončil, po absolvování učitelského ústavu nastoupil roku 1913 na vojnu. Vojenská služba se mu kvůli propuknutí první světové války prodloužila. Byl nasazen na ruskou frontu, zde se dostal roku 1916 do zajetí. Stal se jedním z československých legionářů v Rusku a sdílel s nimi jejich osudy na Sibíři. Domů se dostával složitou cestou přes Vladivostok, Japonsko a Panamský průplav, do Znojma dorazil až v roce 1920. O rok později se v Brně oženil a nastoupil na pozici pedagoga.

Nejdříve začal vyučovat na měšťanské škole v rodných Jevišovicích, kde úspěšně spolupracoval s panem ředitelem Štursou, zasloužilým Sokolem. Krom učitelského povolání se věnoval práci v knihovně a stal se prvním knihovníkem v Jevišovicích, do sborníku *Podyjí* roku 1924 napsal článek o stavu knihovnictví v obcích Znojemska k roku 1923.²³⁴ Mezitím také působil v jevišovickém Sokole jako župní vzdělavatel.²³⁵ V hodinách dětem vštěpoval kromě vědomostí také zásady mravnosti, správné životosprávy a nabádal k četbě knih. V roce 1928 se odstěhoval do Znojma a zpočátku působil na dívčí občanské a měšťanské škole na Václavském náměstí (tzv. Otakarova škola).

Za vrchol jeho pedagogické praxe můžeme považovat jeho činnost na Odborné škole pro ženskou povolání Vlasta ve Znojmě na dnešní ulici Jana Palacha (tehdy Haukova, po válce Malinovského třída č. 8), na školní rok 1928/1929 se stal jejím výpomocným učitelem,²³⁶ ve školním roce 1929/1930 byl už jejím řádným odborným učitelem, vyučoval literním předmětům a zpěvu a působil jako správce ústavních knihoven.²³⁷ Krechlerova činnost se od té doby propojovala s osudy školy. Eduard Krechler se kromě funkce učitele a později ředitele věnoval i mimoškolní činnosti, podobně jako většina učitelského sboru Vlasty. Byl členem

²³² Některé zdroje uvádějí datum 23. listopadu, avšak vlastnoruční Krechlerův zápis ve Znojenské kronice udává datum 25. listopadu.

²³³ NOVÁK, Pavel. Dyje mu vyprávěla. *Znojemska*. 1991, č. 50.

²³⁴ KRECHLER, Eduard. Knihovnictví v českých obcích Znojemska v roce 1923. In: *Podyjí: Vlastivědný sborník jihozápadní Moravy*. Znojmo, 1924, s. 155-156.

²³⁵ STEHLÍKOVÁ, Drahoslava. *Osobnosti Znojma*. Okresní knihovna ve Znojmě, 1996, s. 26.

²³⁶ *Znojenská Vlasta: Výroční zpráva za rok 1928/1929*.

²³⁷ *Znojenská Vlasta: Výroční zpráva za rok 1929/1930*.

předsednictva Okresního osvětového sboru pro Znojmo-venkov, okresním knihovníkem a okrskovým knihovním dozorcem, vykonal dozor ve veřejných knihovnách ve 12 obcích znojemského okresu, v rámci programu lidových putovních škol přednášel ve venkovských obcích na téma Sebevzdělání knihou, ve funkci okresního knihovníka uspořádal krátkodobý knihovnický kurz, 7. března 1935 přednesl slavnostní proslov na akademii, uspořádané na oslavu 85. narozenin prezidenta Masaryka tělocvičnou jednotou Sokol ve Znojmě, jejíhož vzdělavatelského sboru byl stále členem.²³⁸ Právě ve 30. letech se rozvíjela i Krechlerova odborná publikační činnost. Okruh jeho zájmu se soustřeďoval zejména na vzdělávání dívek a na obor lidovými. Pravidelně přispíval např. do *Věstníku středních odborných škol pro ženskou povolání*, *Osvětového věstníku moravsko-slezského* a do *České osvěty*.²³⁹ Ačkoliv byl členem Československé strany národně socialistické,²⁴⁰ nikdy ve svých článcích neodbočoval k politickým tématům, těm se zdaleka vyhýbal. Přejdeme tedy k rozboru několika jeho článků souvisejících většinou s pedagogickým zaměřením.

V jeho práci se tu a tam opět připomněl jeho knihovnický duch, např. v článku *Pravý inteligent knihy nejen čte, ale i kupuje*²⁴¹ se obracel především na mladé dívky, nabádal ke kupování kvalitní literatury a budování vlastní knihovničky. Zároveň odrazoval od nakupování a zbytečného utrácení peněz za brakovou literaturu, která postrádá potřebný hlubší smysl. Při nákupu by se měly dívky zaměřovat na klasické české i zahraniční tituly. Kvalitní knihy se dají sehnat na výpůjčku v knihovnách, ale nákupem se podpoří vydavatelské podnikání a knižní trh.

V článku *K vyučování v němčině*²⁴² se obracel na problematiku výuky německého jazyka v národnostně smíšených okresech, jímž bylo i Znojmo. Problém se týkal toho, že se v různých krajích užívá různých německých nářečí. Dívky se v takových krajích učily německy konverzací se svými německými kamarádkami, němčinu tedy mnohdy ovládaly zkreslenou dialektem, navíc ji málokdy uměly psaným projevem (psaly foneticky). Při vyučování německého jazyka na školách bylo tedy prvním úkolem odnaučit nesprávně naučenou němčinu, teprve potom se žákyně mohly naučit spisovný německý jazyk.

Ještě v článku z roku 1940 psal o důležitosti učení se českému jazyku a mluvnici v pětiměsíční škole pro vedení domácnosti, protože češtinu bude žena potřebovat a využívat především v korespondenci a styku s úřady, ale i v soukromém psaní (poznámky, deníky

²³⁸ KRECHLER, Eduard. *30 let „Znojmské Vlasty“*. Znojmo, 1947.

²³⁹ Tamtéž.

²⁴⁰ NOVÁK, Pavel. *Dyje mu vyprávěla. Znojmsko*. 1991, č. 50.

²⁴¹ SOKA Znojmo. *Fond Krechler Eduard*.

²⁴² Tamtéž.

apod.). Do pětíměsíčního kurzu se snažil zahrnout i občanskou nauku, která měla sloužit nejen pro upevňování mravnosti, ale i vlasteneckého ducha a posilovat naději národa do budoucnosti.²⁴³

V Krechlerově pozůstalosti najdeme pár otištěných, ale nezařazených článků (hlavní problém fondu – články jsou vyňaté a nezařazené do jednotlivých čísel věstníků), které se týkají především výuce zpěvu.²⁴⁴ Zpěv není jen o učení se melodii a slovům, ale především se jím procvičuje artikulace, rytmika a dynamika. Zároveň v něm viděl vlastenecké poslání, proto se má pedagog ve výuce zaměřovat na tradiční české lidové písně a vynechávat tzv. moderní šlágry, i když jsou u mládeže dost oblíbené.

Mimo zmíněné články ve 30. letech Eduard Krechler hojně přispíval do *Věstníku ženského školství odborného* (list Svazu odborných škol pro ženská povolání v ČSR). V článku Výchovná hodnota občanské nauky z roku 1935 se zmínil o probíhajících volbách a o zájmu mladých žákyň, věkově ještě bez volebního práva, které se ve městě a vesnicích setkávaly s volební kampaní. Vzhledem k častým otázkám dívek ohledně voleb se Krechler rozhodl poupravit výuku a povědět svým svěřenkyním něco o politice, politickými stranami počínaje a volebním systémem konče.²⁴⁵

Podobná knižní tematika jako ve výše zmíněném článku o čtení a nakupování knih je v článku Četba – hlavní pomůckou branné výchovy,²⁴⁶ kdy považoval za důležité v rámci branné výchovy se nejen učit řízení vozidla či zacházení se zbraní, ale především vypěstování si kladného vztahu k vlasti, národu a demokracii, a to opět kvalitní četbou, nejen českých a zahraničních knih, nýbrž také novin, ačkoliv jsou jejich články často zkreslené jednotlivými politickými názory.

V několika dalších člancích se pozastavoval nad rozvržením učiva českého jazyka – pokládal za praktické jej týdně rozdělit po hodinách na mluvnici, slohová cvičení a literaturu. Písemnou slohovou práci měly chovanky psát desetkrát ročně (jednou měsíčně), s postupným zaměřením na psaní dopisů, vyprávění, charakteristiky atd. Více se zaměřoval na výuku literatury, problematiku povinné četby a obsahu žákovských knihoven. Žákovské a školní knihovny by měly obsahovat literaturu odbornou, naučnou i zábavnou, zábavnou literaturou rozumí zejména beletrii, starší, české, klasické tituly, ale byl otevřený i pro místo na zahraniční díla. Při čtení zábavné literatury apeloval na to, aby čtenářky vynechávaly

²⁴³ SOKA Znojmo. Fond Krechler Eduard.

²⁴⁴ Tamtéž.

²⁴⁵ KRECHLER, Eduard. Výchovná hodnota občanské nauky. In: *Věstník ženského školství odborného*. Moravská Ostrava, 1935, s. 66.

²⁴⁶ SOKA Znojmo. Fond Krechler Eduard.

nepřínosnou brakovou literaturu a u těch kvalitních beletristických titulů nevnímaly pouze děj, ale uměly pochopit hlubší smysl obsahu. U většiny Krechlerových článků se prolíná pohled pedagoga, knihovníka i vlastnce. Obracel se především na žákyně, studentky, dívky, vyjadřoval se k formám výuky různých předmětů, zejména výuky českého jazyka a občanské nauky, rád by do osnov zahrnul kulturní dějiny v předmětech o dějinách vzdělanosti a o dějinách umění, nabádal k sebevzdělávání četbou správně zvolené literatury, podněcoval vlastenecké a demokratické citění (učil lásce k českému národu a toleranci k národům jiným), kladl důraz na procvičování českého jazyka v mluvnických a slohových cvičení, pravopisnou češtinu totiž žena nevyužije jen ve škole, potřebuje ji i v soukromém životě, kdy bude psát dopisy, na úřadech, do deníku, na poznámky, vzkazy apod.²⁴⁷

Do *Osvěty venkova* psal Krechler především články o venkovských knihovnách, jejich obsahu, jaké druhy knih by se v nich měly nacházet, co do knihoven nakupovat, co naopak vynechávat, o smyslu četby, o knihovnickové práci i o samotných čtenářích. Krom toho napsal také články do *Úhoru*, *České osvěty*, *Osvětové Moravy* a dalších periodik.²⁴⁸

Eduard Krechler zůstal učitelem Vlasty i po 30. září 1938, kdy se škola musela přestěhovat do Moravských Budějovic, kde byla stejně v roce 1943 zavřena. Na školní rok 1939/1940 se stal jejím ředitelem a jím zůstal až do zrušení školy. Po osvobození Znojma v květnu 1945 se pan Krechler spolupodílel na obnově českého školství ve Znojmě, zaměřoval se zejména na obnovu znojemské Vlasty, jejímž se stal znovu ředitelem, sháněl zpět rozebraný inventář a dohlížel na úklid ve školní budově, aby mohla být škola na školní rok 1945/1946 opět otevřena, zájem byl obrovský, ne všechny uchazečky mohly být přijaty, kapacita byla zcela naplněna. Také se vrátil k vzdělavatelské činnosti v Sokole. V roce 1947, ku příležitosti 30letého výročí založení Vlasty, napsal a vydal krátkou, stručnou monografii o její historii *30 let znojemské Vlasty. Odborné školy pro ženská povolání ve Znojmě*. Po návratu do Znojma bydlel na Slovenské ulici č. 5 na horním předměstí.

Po válce také několik let psal a vedl kroniku města Znojma, městským kronikářem byl jmenován 13. prosince 1946 na návrh člena rady MNV ve Znojmě pana Františka Kašpárka, školského a osvětového referenta MNV ve Znojmě. Psát začal hned 15. prosince toho roku. Dopisoval především události za války, kdy se znojemská kronika nevedla, začal rokem 1938

²⁴⁷ SOkA Znojmo. Fond Krechler Eduard.

²⁴⁸ Tamtéž.

a zářijovými událostmi.²⁴⁹ Eduard Krechler byl také členem poválečné komise pro přejmenování ulic ve Znojmě.²⁵⁰

Po roce 1948 a po únorových událostech se dostavilo do Krechlerova života velké zklamání, ve školním roce 1949/1950 Vlasta zanikla a přeorganizovala se na Vyšší sociálně-zdravotní školu ve Znojmě se závěrečnou maturitní zkouškou. V roce 1950 odešel do invalidního důchodu a poté do penze. Dne 1. září 1950 zažádal jako ředitel zmíněné školy ve Znojmě, bývalé Vlasty, o zdravotní dovolenou, do práce se však už nevrátil.²⁵¹ Od té doby se věnoval především zpracováváním historie znojemského okresu a sběru a vydávání zdejších pověstí a lidové kultury. Sběrem pověstí se zabýval již od svých studijních let.²⁵² Pracoval také jako průvodce a tlumočnick turistických výprav, věnoval se přednáškové činnosti, vedl kurzy němčiny, pečoval o venkovské knihovny, byl členem Klubu českých turistů,²⁵³ kromě psaní článků o znojemské historii, pověstech a zvycích psal i básně. Mezi jeho sny patřila obnova T.J. Sokol.

Své první práce o znojemských pověstech vydal ve vlastivědném sborníku *Podyjí*, později knižně ve sbírce *Dyje vypráví* v roce 1958 ve spolupráci s Jihomoravským muzeem ve Znojmě. Publikovat se ovšem nedaly všechny pověsti, které pan Krechler nasbíral (zvláště ty, jež se nehodily do tehdejší ideologie²⁵⁴), mnoho jich zůstalo pouze ve formě strojopisu. Za svůj život stihnul ještě vydat sbírky *Květiny v pověstech*, *Ptáci v pověstech*, *Zvířata v pověstech*, *Podyjské pověsti*, *Zvyky a obyčeje na Znojemsku*, *Pověsti o vzniku městských znaků a rodových erbů*, *Historické obrázky z Podyjí*, *Čtení o starém Znojmě*, aj. Publikoval také v novinách a časopisech: *Od Horácka k Podyjí*, *Znojemsko*, *Jevišovické noviny* aj., jeho sbírky byly předány Etnografickému a folkloristickému ústavu ČAV v Brně a v Praze.²⁵⁵ V roce 1968 vydal krátkou publikaci *Jan Vlk* o znojemském buditeli, zakladateli znojemské Besedy, prvního českého spolku ve Znojmě, tato brožura obsahuje Vlkův stručný životopis s jeho slavnou buditelskou písní *Přijde jaro, přijde* (díky této publikaci se zachovala nejen slova písně, ale i její notová melodie).

Tím vším přispěl Eduard Krechler do kulturního bohatství nejen Znojemského okresu. Eduard Krechler zemřel 14. března 1976 ve Znojmě.

²⁴⁹ SOKA Znojmo. Fond Archiv města Znojma: Kronika města Znojma 1938-1945.

²⁵⁰ SOKA Znojmo. Fond Odborná škola pro ženská povolání Vlasta Znojmo.

²⁵¹ Tamtéž.

²⁵² JURČA, F. Náš rozhovor s pětasedmdesátníkem Eduardem Krechlerem. *Znojemsko*. 1966, č. 48.

²⁵³ Nezapomenutelný Eduard Krechler. *Znojemský týden*. 2004, č. 47.

²⁵⁴ SVOBODA, Jiří. Pověsti Znojemska. *Znojemsko*. 1994, č. 43.

²⁵⁵ Nezapomenutelný Eduard Krechler. *Znojemský týden*. 2004, č. 47.

5.3. Dr. Karel Polesný

Dr. Karel Polesný se narodil 25. prosince 1880 ve Zbraslavicích, absolvoval gymnázium v Pelhřimově a Karlovu univerzitu v Praze v oboru historie. V době jeho studií na univerzitě přednášeli osobnosti jako T. G. Masaryk a Josef Pekař. Studoval také na vídeňské univerzitě na katedře dějin umění. V roce 1918 byl vyzván československou vládou, aby svými působivými vlastnostmi a schopnostmi pomáhal budovat české školství v poněmčeném Znojmě. Polesný se se Znojmem poprvé setkal ve své diplomové práci *Mírová politika Karla VI.* Dne 20. září 1919 nastoupil ve Znojmě jako ředitel prvního českého gymnázia, které mělo začínat čtyřmi třídami a v roce 1938 končilo šestnácti (od roku 1990 nese toto gymnázium čestný název Gymnázium Dr. Karla Polesného). Podílel se také na vzniku hudební školy roku 1918 a muzejní rady, předsedal spolku Národní jednoty pro všeobecný a kulturní rozvoj jihozápadní Moravy (spolek se staral o nemajetné studenty města), pracoval v Sokole a založil stavební družstvo Domovina. V obecních volbách roku 1935 byl zvolen do městského zastupitelstva, kde aktivně řešil školskou problematiku města. V říjnu 1938 se Polesný přestěhoval do Třebíče, kde pracoval v knihovně tamějšího gymnázia. 1. května 1939 odešel do penze a v době světové války působil v Pelhřimově. Několik měsíců byl ve vyšetřovací vazbě gestapa v Klatovech. Zbytek života strávil v Písku, kde pracoval do roku 1964 jako městský archivář. Zde také zemřel 17. června roku 1971.²⁵⁶

Do dějin města se zapsal Dr. Polesný nejen jako pedagog, ale také jako historik. Psal mnohé práce o historii města i o dějinách zdejšího školství. Publikoval v několika novinách i časopisech a ve vlastivědném sborníku *Od Horácka k Podyjí*. Z jeho děl si připomeňme: *K založení města Znojma* (1926), *Dědické knihy města Znojma z r. 1363 a z r. 1397* (1928), *Šedesát let Besedy Znojenské 1870-1930* (1930), *České školství ve Znojmě 1881-1918* (1931), *Dvacet let gymnázia ve Znojmě* (1939) a jiné.²⁵⁷

Publikace *K založení města Znojma* je útlá knížečka, která však podrobně rozebírá okolnosti povýšení města Znojma na královské v roce 1226. Kniha vyšla právě k 700letému výročí této události, podobně jako publikace Antona Vrbky *Gedenkbuch der Stadt Znaim 1226-1926* v roce 1927. Polesný začíná od prvních zmínek o osídlení území dnešního města, opírá se o nejrůznější prameny vztahující se k českým zemím, popisuje založení hradu, vývoj předhradí (jednotlivé obce a osady později spojené v město) dostává se až k zakládací listině krále Přemysla Otakara I. a poukazuje na to, že tato listina se obrací k dřívější zakládací listině, která se však nedochovala. Podle toho dr. Polesný, podobně jako jiní jeho tehdejší

²⁵⁶ STEHLÍKOVÁ, Drahoslava. *Osobnosti Znojma*. Okresní knihovna ve Znojmě, 1996, s. 37.

²⁵⁷ Tamtéž.

kolegové, uvažoval o již dřívějším založení města.²⁵⁸ Dr. Polesný nemohl při popisování vývoje města vynechat již v jeho době přijímaný fakt, že na vzniku města mělo podíl původní obyvatelstvo slovanského původu a že německé obyvatelstvo byli vesměs přistěhovalci, přizvaní samotným králem Přemyslem Otakarem I. po založení města.²⁵⁹ Dr. Polesný ještě zmiňuje několik svých kolegů, podle nichž bylo původní obyvatelstvo na území města německé a s nimiž nesouhlasí.²⁶⁰ (Samozřejmě že nejen mnozí němečtí historikové v době národnostních bojů považovali města na území českých zemí za města německého původu, ještě za Hitlerovi návštěvy ve městě Znojmo prohlašovali za „praněmecké“, v době vyhlášení Československé republiky navíc potřebovali více argumentů pro připojení města k Rakousku krom většinového německého obyvatelstva.)

Národnostní boje dr. Polesný popisuje v knize *Šedesát let Besedy Znojenské 1870-1930*. Jak již název napovídá, zabývá se tato publikace prvním českým spolkem ve městě Znojme, založeným roku 1870, od jeho počátků do roku 1930. Beseda vznikla právě kvůli potřebě sjednotit a vzdělávat české obyvatelstvo ve městě, duch národního obrození sem došel poněkud opožděně. Ve městě sice nechyběla česká inteligence, ale první impulz pro semknutí českého obyvatelstva přišel až roku 1869, kdy znojemští radní rozhodli požádat o zrušení titulu královského města,²⁶¹ aby odstranili spojitost města s českými zeměmi. Tehdy se české obyvatelstvo semklo a v osobě notáře Jana Vlka našlo zakladatele prvního českého spolku ve městě, Besedy Znojenské, která se starala o kulturu (české divadlo, českou knihovnu, čítárnu atd.), o vzdělání (založení Matice znojenské, která se snažila o založení české školy, která ve městě tehdy neexistovala) ale také o české podnikatele (založení Vzájemného záložny, českého peněžního ústavu). Od začátku se Besedě vedlo, členů přibývalo a české obyvatelstvo se mohlo konečně zviditelnit a trochu prosadit, což nesli Němci velmi nelibě. Ani za první světové války Beseda nepřerušila svou činnost, ale po válce, po vzniku Československé republiky, se ukázalo, že je Beseda už méně potřebná, vše, co Beseda českým obyvatelům nabízela, bylo ve městě samozřejmostí. Dr. Polesný sepsal dějiny Besedy v době, kdy už její činnost nebyla tolik nezbytná, o 30. letech by už ani neměl o čem psát.

V knize *České školství ve Znojme 1881-1918* se často prolínají osudy znojenské Besedy s bojem za založení české školy obecné i mateřské a následně s bojem za její právo veřejnosti. Z podnětu Besedy vyšel nápad založit Matici školskou znojenskou, která měla za cíl založit ve Znojme českou soukromou školu obecnou. První ročník byl otevřen na školní rok

²⁵⁸ POLESNÝ, Karel. *K založení města Znojma*. Znojmo, 1926, s. 29.

²⁵⁹ Tamtéž.

²⁶⁰ Tamtéž s. 29-30.

²⁶¹ POLESNÝ, Karel. *60 let Besedy znojenské 1870-1930*. Znojmo, 1930, s. 8.

1881/1882.²⁶² Žáků přibývalo a škola se rozrůstala, potřebovala nové prostory a novým úkolem se nyní stal boj o právo veřejnosti, o které Matice s Besedou žádaly několikrát, při poslední žádosti roku 1905 zachvátila německou část obyvatel vlna agrese a poničeny byly domy některých významných českých občanů i samotná Beseda.²⁶³ I přes mnohé sabotáže, které mnohdy přicházely přímo ze znojemské radnice ve formě vydírání rodičů,²⁶⁴ se českému školství vedlo dobře, roku 1906 česká obecná škola skutečně dostala právo veřejnosti a mohlo se přejít k zakládání českých středních škol a měšťanské školy.

²⁶² POLESNÝ, Karel. *České školství ve Znojmě 1881-1918*. Znojmo, 1931, s. 12.

²⁶³ Tamtéž, s. 56.

²⁶⁴ Tamtéž, s. 59-60.

Závěr

Ženské vzdělání mělo ve Znojmě tradici už od 19. století podobně jako ve zbytku území českých zemí, a to v průmyslové škole pro dívky, která vyučovala zejména ženským ručním pracím, šití i vaření. Takové střední školy pro dívky se v 19. století objevovaly jako jedny z prvních vzdělávacích ústavů pro ženy, protože se jevily tehdejší společnosti celkem neškodně, jelikož měly z dívek vychovávat pilné hospodyně a připravovat je na jejich budoucí úlohu. Ambice na vzdělání dívek však stále rostly a nezastavily se ani po vzniku prvního českého dívčího gymnázia Minerva, postupně se na začátku 20. století ženám otevřela cesta na univerzity, během první světové války získaly zkušenosti na nejrůznějších pracovních místech a po válce měly možnost dokonce vstoupit i do politiky. Někomu by se v této době mohly jevit dívčí průmyslové školy, které vyučovaly oněm ručním pracím a vaření, jako přežitek, když už měly ženy stejné možnosti jako muži. Přesto o ně byl mezi dívkami zájem a kapacity takových ústavů se plnily, ať už se jednalo o české nebo německé školy. Dívky nabytých vědomostí a zkušeností mohly využít ve vlastních domácnostech, pomohly jim získat zaměstnání nebo zahájit vlastní živnostenskou činnost.

Někoho by mohlo zarážet ono označení škola pro „ženská povolání“. Není to svým způsobem „posílání žen na jejich místo“, které jim bylo po staletí dáno? K plotně a k práci v domácnosti? Mladí chlápci škodolibě nazývali znojenskou Vlastu „Knedlíková akademie“. Dívky se však samy rozhodovaly, jak naloží se svým životem, mohly také pokračovat ve studiu a dotáhnout to až na místa učitelek. Díky studiu ve Vlastě se jim nabízela spousta možností.

Takové školy však měly také nedocenitelný přínos v humanitní a sociální činnosti. Jejich učební osnova byla často spojená s prací pro dětské ústavy a s péčí o chudé. Při výuce šití zhotovovaly oblečení, prádlo i hračky pro děti, v hodinách vaření vyvařovaly pro své nemajetné kolegyně atd. Často vypomáhaly i mimo školní činnost, během existence obou znojenských škol, české i německé, se vybralo při dobročinných sbírkách tisíce korun.

Samotná učební osnova nebyla jen o ručních pracích, šití a vaření. Dívky získávaly další cenné vědomosti v ostatních vyučovacích předmětech, nepovinných přednáškách, exkurzích a jiných aktivitách.

Založit ve Znojmě školu pro dívky před rokem 1918 nebylo zdaleka tak obtížné, jako založit a udržovat českou školu. Teprve vznik Československé republiky znamenal příznivou situaci pro české školství v tomto městě.

Seznam pramenů a literatury

Prameny:

Státní okresní archiv Znojmo:
Fond Archiv města Znojma
Fond Eduard Krechler
Fond Matice Znojemská Znojmo
Fond Národní jednota na školách Vlastiných, dámský odbor Znojmo
Fond Odborná škola pro ženská povolání Vlasta Znojmo
Fond Odborná škola pro ženská povolání (německá) Znojmo
Fond Soukromá obecná škola dívčí "Božského Spasitele" Znojmo

Z fondu listin Jihomoravského muzea ve Znojmě:

Inv. č. L 668 (materiál k Janu Vlkovi: rukopisy básní, novinové články, korespondence, opis rodného listu, úmrtní oznámení atd.)

Z fondu fotoarchivu Jihomoravského muzea ve Znojmě:

Soubor fotografického materiálu s tematikou školy Vlasta ve Znojmě (viz. příloha)

Katastrální pracoviště Znojmo:

Oddělení Pozemková kniha: č. knihovní vložky 97

Publikace:

Deutsche öffentliche Fachschule für Frauenberufe in Znaim: Jahresbericht 1935/1936

KRECHLER, Eduard. *30 let „Znojemské Vlasty“: Odborné školy pro ženská povolání ve Znojmě*. Znojmo, 1947

KRECHLER, Eduard: *Jan Vlk*. Znojmo, 1968

PEŘINKA, František Václav. Znojemský okres. In: *Vlastivěda moravská*. II. místopis. Brno, 1904

Öffentliche deutsche Fachschule für Frauenberufe in Znaim: Jahresbericht 1933/1934

POLESNÝ, Karel. *60 let Besedy znojemské 1870-1930*. Znojmo, 1930

POLESNÝ, Karel. *České školství ve Znojmě 1881-1918*. Znojmo, 1931

POLESNÝ, Karel. *K založení města Znojma*. Znojmo, 1926

Státní československý koedukační ústav učitelský: výroční zpráva za rok 1930/1931

VRBKA, Anton: *Gedenkbuch der Stadt Znaim. Kulturhistorische Bilder aus dieser Zeit*. Mikulov, 1927

WISNAR, Julius. *Heimatskunde des politischen Bezirkes Znaim*. I. historisches Teil. Heft 10. Die Stadt Znaim (Gotteshäuser und Schulen). Znojmo, 1899

Znojemská Vlasta: Výroční zprávy z let 1917-1939

Periodika:

Humoristické listy, roč. 1884

Jihlavské listy, roč. 1896

Jihomoravský deník Rovnost, roč. 1996

Podyjí, roč. 1924

Znojemské listy, roč. 1995, 1996

Znojmsko, roč. 1966, 1970, 1991, 1994, 2001

Znojemský týden, roč. 2004

Znojemský zpravodaj, roč. 1985

Literatura:

- BLAHA, Jan. *Znojemská Beseda*. Znojmo, 2005
- HAVLÍK, Lubomír. *Dějiny královského města Znojma a znojemského kraje od nejstarších dob do sedmdesátých let 19. století*. Brno, 1998
- LENDEROVÁ, Milena. *K hříchu i k motlitbě: Žena v minulém století*. Praha, 1999
- MALÍNSKÁ Jana. *Do politiky prý žena nesmí – proč?*. Praha, 2005
- MARKEL, Martin. *Svoboda a demokracie v regionu rakouského impéria. Politika jihomoravských Němců v letech 1848-1919*. Brno, 2010
- MOUČKOVÁ, Miroslava. *Ulice města Znojma - přehled názvů od 19. století po současnost*. In: *Ročenka Státního okresního archivu ve Znojmě 1998*. Znojmo, 1999
- NEDVĚDOVÁ, Veronika. *Znojemští starostové 1848-1918 - sociální a rodinné zázemí komunálního politika*. Brno, 2007. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně
- STEHLÍKOVÁ, Drahoslava. *Osobnosti Znojma*. Okresní knihovna ve Znojmě, 1996
- ŠULEROVÁ, Soňa. *Německo-české vztahy ve Znojmě na počátku první republiky*. Brno, 2004. Seminární práce. Masarykova univerzita v Brně

Seznam pamětníků:

Marta Mazenauerová, roz. Pušmanová, dat. nar. 31.7.1927 Znojmo
Výpověď pořizena dne 30.11.2009

Obrazová příloha

Následující fotografie pocházejí z fondu fotoarchivu Jihomoravského muzea ve Znojmě.



Obr. č. 1: Budova znojemské Vlasty na Haukově č. 8 (dnes ulice J. Palacha) v roce 1923, autor Vyhnánek. (F II/ 1119/11)



Obr. č. 2: Sokolovna – staveniště 10.4.1924, dělníci pro kopání základů, v pozadí ulice Sokolská. (výkop sklepa, pracovní povinnost, zúčastnily se též žákyně Vlasty, členky Orla jen přihlíží), darováno od Obce sokolské. (F II/ 1097/2)



Obr. č. 3: Zemská a jubilejní výstava ve Znojmě 7.8.-4.9.1927 - expozice Odborné školy pro ženská povolání Vlasta Znojmo v budově Otakarovy školy na Václavském nám. Znojmo, autor Czyharz. (F IV/ 1068)



Obr. č. 4: Zemská a jubilejní výstava ve Znojmě 7.8.-4.9.1927 - umělecká výstava (Kunstverein Brno apod.) v budově Odborné školy pro ženská povolání Vlasta Znojmo, autor Czyharz. (F IV/ 1015)



Obr. č. 5: Zemská a jubilejní výstava ve Znojmě 7.8.-4.9.1927 - expozice církevního umění v budově Odborné školy pro ženská povolání Vlasta ve Znojmě, autor Czyharz. (F IV/ 1064)



Obr. č. 6: Budova znojemské Vlasty na Haukově č. 8 (dnes ulice J. Palacha) po přístavbě třetího patra (po roce 1930). (F II/ 985)

Zápis

do všech oddělení odborné školy pro ženská povolání

»VLASTA« ve Znojmě

koná se

11.–14. června 1945

denně od 8-12 hod. v ředitelně ústavu.

Přijímají se:

1. **do dvouleté ženské odborné školy:** do 1. ročníku žákyně, které vstoupily 1 třídy měšťanské školy (dříve 3 třídy bez jednoletého učebního kursu) a žákyně, které mají 4 třídy střední školy;
2. **do Zivnostenské pracovní pro šití šatů:** žákyně, které s prospěchem absolvovaly dvouletou ženskou odbornou školu;
3. **do pětíměsíční školy pro vedení domácnosti:** žákyně, které dokončily 16 let svého věku a prošly nejméně obecnou školou.

K zápisu přineste poslední školní vysvědčení,
křestní a domovský list.

Zajistěte si přijetí do školy včas!

Pisemné přihlášky k zápisu a žádosti o informace
(i o prázdninách) adresujte na:

**Ředitelství škol »VLASTA« ve Znojmě,
Haukova 8.**

Ředitel:
Ed. Krechler, v. r.

Předseda MNV:
Dr. Staša, v. r.

Prosíme p. t. obecní úřady a ředitelství škol o laskavé vyvěšení.

Obr. č. 7: Reprodukce: Zápis do odborné školy pro ženská povolání Vlasta ve Znojmě po válce 11. - 14. 6. 1945. (F V/ 696)



Obr. č. 8: Návštěva prezidenta Edvarda Beneše ve Znojmě 13.6.1947 - špalír z dětských kočárků na ulici Malinovského (dnešní J. Palacha) před budovou Vlasty. (F II/ 412/23)



Obr. č. 9: Návštěva prezidenta Edvarda Beneše ve Znojmě 13.6.1947 – příchod na hrad, vlevo čekají chovanky Vlasty. (F II/ 411/17)



Obr. č. 10: Návštěva prezidenta Edvarda Beneše ve Znojmě 13.6.1947 – jedna z chovanek Vlasty obsluhuje prezidenta na nádvoří hradu. (F II/ 497/1)